

***A MAGYAR SZÁMVITELI RENDSZERBŐL NYERHETŐ
INFORMÁCIÓK ÖSSZEHASONLÍTÁSA AZ EURÓPAI UNIÓ
MEZŐGAZDASÁGI SZÁMVITELI INFORMÁCIÓS
RENDSZERÉNEK ELŐÍRÁSAIVAL***

Doktori értekezés

Vajna Istvánné Tangl Anita

***Gödöllő
2000***

A doktori program

címe: Agrárvállalkozás menedzsment

tudományága: közgazdaságtudomány

Vezetője: Dr. Székely Csaba
tanszékvezető egyetemi tanár, mezőgazdaság-tudomány kandidátusa
Szent István Egyetem-Gödöllő
Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
Vállalatgazdasági Intézet
Üzemtani Tanszék

Témavezető: Dr. Kovács Gábor
osztályvezető, közgazdaságtudomány kandidátusa
Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézet
Vállalkozáselemzési Osztály

.....
a programvezető jóváhagyása

.....
a témavezető jóváhagyása

TARTALOMJEGYZÉK

1. ELŐSZÓ	5
2. ALKALMAZOTT MÓDSZER	7
3. A MEZŐGAZDASÁGI INFORMÁCIÓS RENDSZEREK	9
3.1. A MAGYAR MEZŐGAZDASÁG INFORMÁCIÓS IGÉNYEI AZ EURÓPAI UNIÓS CSATLAKOZÁS TÜKRÉBEN	9
3.2. A MAGYARORSZÁGI MEZŐGAZDASÁGI INFORMÁCIÓS RENDSZEREK A RENDSZERVÁLTÁS ELŐTT, ÉS EGYÉB INFORMÁCIÓS RENDSZEREK	10
3.3. AZ EURÓPAI UNIÓBAN MŰKÖDŐ MEZŐGAZDASÁGI INFORMÁCIÓS RENDSZEREK, ÉS AZOK MAGYARORSZÁGI HELYZETE	12
4. AZ EURÓPAI UNIÓ MEZŐGAZDASÁGI SZÁMVITELI INFORMÁCIÓS HÁLÓZATA	19
4.1. AZ MSZIH FOLYAMATMODELLJE	20
4.2. AZ INFORMÁCIÓS HÁLÓZAT MŰKÖDÉSÉNEK SZERVEZETE	21
4.3. AZ INFORMÁCIÓS HÁLÓZAT ADATÁRAMLÁSI FOLYAMATA	25
4.4. AZ INFORMÁCIÓS HÁLÓZATBA ADATOT SZOLGÁLTATÓ VÁLLALKOZÁSOK KIVÁLASZTÁSA	25
4.5. A MEZŐGAZDASÁGI SZÁMVITELI INFORMÁCIÓS HÁLÓZAT ÁLTAL GYŰJTÖTT INFORMÁCIÓK	30
5. A MEZŐGAZDASÁGI SZÁMVITELI INFORMÁCIÓS HÁLÓZAT MAGYARORSZÁGON	33
5.1. A MAGYAR MSZIH SZERVEZETI RENDSZERE ÉS AZ INFORMÁCIÓK FELHASZNÁLÁSI LEHETŐSÉGEI	33
5.2. A MEZŐGAZDASÁGI SZÁMVITELI INFORMÁCIÓS HÁLÓZAT JELENLEGI HELYZETE MAGYARORSZÁGON	37
6. A MAGYARORSZÁGI ÉS AZ EURÓPAI UNIÓS TESZTÜZEMI KÉRDŐÍVEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA	41
7. A MEZŐGAZDASÁGI SZÁMVITELI INFORMÁCIÓS HÁLÓZAT SZÁMVITELI ELSZÁMOLÁSAINAK SAJÁTOS SÁGAI MAGYARORSZÁGON	45
7.1. AZ MSZIH SZÁMVITELI ELSZÁMOLÁSAINAK SZERVEZETI HÁTTERE	45
7.2. A MSZIH SZÁMVITELI TEENDŐINEK SZERVEZÉSE	46
7.3. A TESZTÜZEM SZÁMVITELI RENDSZERÉNEK ELEMEI	47
7.4. A TESZTÜZEM SZÁMVITELI POLITIKÁJA	49
7.4.1. A számviteli politika általános része	50
7.4.1.1. A könyvvézetés módja, és rendszere	51
7.4.1.2. A beszámoló rendszere és sajátosságai	51
7.4.1.3. A számviteli munka során alkalmazott alapelvek	52
7.4.1.4. A számviteli munka során alkalmazott egységek	54
7.4.1.5. Egyéb meghatározások	54
7.4.2. Számlarend	55

7.4.3. <i>A tesztüzemek értékelési szabályai</i>	78
7.4.4. <i>A költség-elszámolási rendszer</i>	85
7.4.5. <i>A költségekkel kapcsolatos adatszolgáltatás és a termékek önköltség kalkulációja</i>	89
7.5. <i>A HÁZTARTÁSOK FOGYASZTÁSA</i>	93
7.6. <i>LELTÁROZÁSI SZABÁLYOK</i>	93
7.7. <i>BIZONYLATI ALRENDSZER</i>	93
8. A SZÁMVITELRŐL SZÓLÓ TÖRVÉNY 2000. ÉVI MÓDOSÍTÁSÁNAK HATÁSA AZ MSZIH ELSZÁMOLÁSAIRA	100
9. EREDMÉNYEK	104
9.1. <i>ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK</i>	104
10. KÖVETKEZTETÉSEK	106
11. ÖSSZEFOGLALÁS	108
SUMMARY	110
MELLÉKLETEK	112
<i>M1: IRODALOMJEGYZÉK</i>	112
<i>M2: A TESZTÜZEMEK BEVONÁSÁNAK FOLYAMATA MAGYARORSZÁGON</i>	117
<i>M3: AZ MSZIH ESETÉBEN ALKALMAZHATÓ FŐBB BIZONYLATOK</i>	118
<i>M4: A TESZTÜZEM JAVASOLT SZÁMLATÜKRE</i>	121

1. ELŐSZÓ

Magyarország nyugat-európai kapcsolatai hosszú múltra tekintenek vissza, melyek az elmúlt évtizedben a hazánkban történt változások hatására tovább bővíthettek, és szorosabbá válhattak.

Magyarország az Európai Közösséggel 1988. december 26-án vette fel a hivatalos kapcsolatot, és aláírták a Kereskedelmi és Gazdasági Együttműködési megállapodást, mely rögzíti a legnagyobb kedvezmény elvének kölcsönös megadását és a teljes jogú tagság későbbi esélyét. A nyolcvanas évek politikai eseményeinek hatására 1989-ben Párizsban beindították a magyar és lengyel reformfolyamatokat elősegítő PHARE (Poland Hungary Assistance for the Reconstruction of the Economy) programot, melynek működése a mai napig is tart. A társulást 1990. áprilisában ajánlották fel a közép-kelet európai országoknak. A tárgyalások 1991. novemberében zárultak le, és 1991. decemberében Magyarország aláírta a Társulási Megállapodást. Az Európa Tanács 1993. júniusi csúcsertekezletének döntése értelmében a társult közép-kelet európai országokat, ha azok az Unió tagjai kívánnak lenni, az Unió befogadja. Magyarország csatlakozási kérelmét 1994. március 31-én nyújtotta be. A csatlakozási kérelem benyújtása után az 1995-ben elfogadott Fehér Könyv meghatározta mindazon feltételeket, melyeket a csatlakozni kívánó országoknak teljesíteniük kell. A Bizottság 1997. június 16-án hozta nyilvánosságra a hazánkról is szóló első országvéleményt [Commission opinion...1997]. A csatlakozási tárgyalásokról szóló végleges döntést 1997. decemberében hozta meg az EU Tanácsa. A csatlakozási tárgyalások 1998. március 30-án kezdődtek el, és a ratifikációs folyamat befejeződése után a csatlakozás hivatalos álláspontok szerinti időpontja 2003. körül várható. A csatlakozási tárgyalások első szakasza a joganyag áttekintése. A második szakaszban a meghatározott fejezeteket külön-külön tárgyalják. Az átvilágítás hat fordulóból állt és 1998. szeptemberétől 1999. júniusáig tartott [Györkös 1999]. Az EU költségvetésének elfogadása következtében a csatlakozási tárgyalások 1999. márciusától felgyorsultak.

Az Európai Unió csatlakozás tükrében a mezőgazdaság tekintetében figyelembe kell venni az EU Közös Agrárpolitikáját (KAP) és az egész Unió költségvetési reformját, az AGENDA 2000 dokumentumot. A Közös Agrárpolitika intézményrendszerét 1958-ban hozták létre, melynek egyik legjelentősebb reformja 1992-ben volt. A KAP 1992-es reformját folytatja az AGENDA 2000, mely felhívja a figyelmet a KAP anomáliára is [Puskás 1998].

A Magyarországról szóló országvéleményekben hazánkat úgy értékelték, hogy középtávon képes a csatlakozási elvárásoknak megfelelni. A mezőgazdaság esetében három területen kell erőfeszítéseket tenni. Ezek az állat- és növényegészségügy, az intézményi struktúrák és az élelmiszeripari szerkezetváltás. Az intézményi struktúrát tekintve, olyan intézményrendszert kell kialakítani, mely biztosítja a KAP működését és eszközrendszerének alkalmazását [Szabó 1998]. Ki kell alakítani egy olyan adminisztrációs rendszert, mely biztosítja a szükséges információ összegyűjtését, végrehajtja a piacszabályozási folyamatokat, és garanciát ad a megfelelő ellenőrzési rendszer működéséhez. Magyarország számára is előnyt jelent, ha az agrárinformációs rendszerek kifejlesztése és működtetése minél előbb megvalósul, mert az agrárinformációs rendszer az agrárpolitikai döntéseket is szolgálja, így elősegítheti az uniós tárgyalásokat is. Az információs rendszer a megbízható EU konform mezőgazdasági statisztika alapját képezheti, tükrözi a piac szereplőinek kapcsolatát,

megalapozhatja az Unióban előírt standardok adminisztrációs és ellenőrzési feltételeit, valamint a kutatás, szaktanácsadás és oktatás igényeit is [Az európai uniós...1998].

Az Európai Unió információs hálózata a gazdaság minden egyes területén kidolgozott. A stratégiai döntések meghozatalához szükséges információk előállításához rendelkezik a megfelelő rendszerekkel és apparátussal. A mezőgazdaság esetében, annak helyzetértékelése és a távlati célok valamint eszközök meghatározása érdekében kialakítottak egy olyan információs hálózatot, mely évente nyújt a valós gazdasági teljesítmény alapján információkat. Ez a rendszer a Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózat (MSzIH) (Farm Accountancy Data Network – FADN).

A Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózat európai szinten működő, mezőgazdasági vállalkozások információs rendszere, melynek jelentősége az egységesített és harmonizált számviteli adatok gyűjtésében áll. Az információs hálózat adatainak forrása a mezőgazdasági tevékenységet folytató vállalkozások számviteli elszámolása. Az információs rendszert 1965-ben hozták létre, és azóta is folyamatos módosításokkal és fejlesztésekkel szolgálja a Közös Agrárpolitika érdekeit. Az MSzIH-ből nyert adatok sajátossága, hogy nem csak a termelés adataival kapcsolatos információk állnak rendelkezésre, hanem a mezőgazdasági vállalkozások vagyoni és jövedelmi helyzete is megjelenik. Ezek az adatok számos jövedelem és termelékenységi számítás alapját képezik, melyek eredményét számításba veszik a döntések várható hatásainak értékelésekor. Az MSzIH adatállománya alapvetően hozzájárult a KAP 1992-es reformjához, és az elemzések és szimulációk hatást gyakoroltak az AGENDA 2000 programra is.

A csatlakozni kívánó országok estében ennek a rendszernek a kialakítása és működtetése alapvető követelmény, mely hazánk számára is feladatot és kihívást jelent.

A Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózat működésének alapja a számviteli nyilvántartásokban történő adatrögzítés. A számviteli nyilvántartások rendszerét, felépítését és tartalmát a Hálózat által igényelt adatok köre határozza meg.

Munkámban ismertetem az Európai Unióban működő mezőgazdasági információs rendszereket, azok magyarországi fejlesztésének helyzetét. Bemutatom a Mezőgazdasági Számviteli Információs hálózat célját, működését. Megvizsgálom az információs hálózat által gyűjtött információk körét, azok tartalmát. Az információs igények alapján meghatározom a kialakítandó a számviteli rendszer feladatát és funkcióját. Vizsgálom a magyar számviteli gyakorlat által nyújtott lehetőségeket, és azok megfelelését a Hálózat által meghatározott igényeknek, valamint a magyarországi adaptálás lehetőségét és annak feladatait. Munkám nagyobb részében az MSzIH adatigényét kiszolgáló számviteli rendszerrel foglalkozom, melynek felépítése, tartalma, értékelési elvei és módszerei eltérnek a magyar számviteli gyakorlattól.

Összefoglalóan kutatásom célja egy olyan számviteli rendszer kialakítása, melynek módszerei és tartalmi elemei alkalmasak az FADN adatigényének kielégítésére.

Munkám során a következő kérdésekre kerestem a választ:

A jelenlegi magyar számviteli gyakorlat mennyiben elégíti ki az FADN információs igényeit?

Mennyiben jelent sajátos elszámolási rendszert az FADN számviteli nyilvántartása?

Munkámban részletesen nem foglalkozom az információs rendszerek statisztikai alapjaival és az adatszolgáltató vállalkozások kiválasztásának

problémáival, valamint az információs hálózatból származó adatok teljes körű felhasználási lehetőségeivel.

2. ALKALMAZOTT MÓDSZER

A dolgozat az Európai Unió Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózatának számviteli elszámolásainak sajátosságaival és magyarországi adaptálásának lehetőségeivel foglalkozik. Célja egy olyan objektív elszámolási rendszer kialakítása, mely felépítését és módszerét tekintve az MSzIH sajátos elvárásainak eleget tesz.

Az MSzIH az Európai Unióban működő információs rendszerek egyike. A téma kiinduló pontja az Európai Unió mezőgazdasági információs rendszerei és azok szerepe, jelentősége. Bemutatásuk az irodalmi források feldolgozásának segítségével történik. Összehasonlítom az európai rendszerek elvárásait azok jelenlegi Magyarországon kialakítás és fejlesztés alatt lévő állapotával.

A számviteli elszámolások kialakítása során egyik lényeges szempont a számviteli nyilvántartásokból igényelt információk köre, és azok felhasználási területei. Az adatot szolgáltató vállalkozások (tesztüzemek) elszámolásainak kidolgozásához meg kell ismerni a Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózat célját, feladatát, az igényelt adatok körét, az adatszolgáltatás módját és szervezetét. Mindezek érdekében a rendelkezésre álló forrásanyag és a saját tapasztalataim alapján leírom az MSzIH Unióban működő szervezetét, szabályait, eljárási rendjét, és sajátosságait.

A Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózatot Magyarországon 1995. óta fejlesztik. Kidolgozásra került az adatszolgáltató vállalkozásoktól összegyűjtendő adatok köre, és kirajzolódott a szervezeti háttér is. Munkámban megvizsgálom, hogy a létrejött szervezet milyen feladatokat lát el, milyen továbbfejlesztési igény van. Összevetem, hogy a magyar kérdőívekben meghatározott információk köre mennyiben felel meg, illetve tér el az EU adatigényétől.

Miután megismertettem az MSzIH európai és jelenlegi magyar szervezetét, működését és az igényelt adatok körét, rátérek a számviteli rendszer kifejtésére. A számviteli elszámolások a Hálózat esetében különös jelentőséggel bírnak, mert a szolgáltatandó adatok – vagyis a Hálózat által összegyűjtött információk – a vállalkozások gazdasági eseményeinek számviteli rögzítése útján keletkeznek.

A jelenleg Magyarországon működő Hálózat számviteli elszámolásaira az országosan nem egységes rendszer jellemző. Az adatszolgáltató vállalkozások eseményeit könyvelő irodák rögzítik, és ezek alapján történik az adatszolgáltatás. Az eddigi próbálkozások ellenére még nem alakult ki Magyarországon egy egységes számviteli elszámolási rendszer, mely biztosítaná az adatrögzítés azonos módját, az események azonos megítélését, és az egységes értékelési elveket. Az információs rendszerbe történő adatszolgáltatás egyik sarkalatos pontja az azonos adattartalom megjelenítése. Ennek érdekében kell kidolgozni egy minden könyvelő iroda számára alkalmazható számviteli rendszert, mely felöleli a számvitel minden területét. Egy önálló, az MSzIH adatigényét figyelembe vevő számviteli rendszer kidolgozásának igénye más európai országokban is megfogalmazódott (Németország, Finnország), melyet kutatási tapasztalatok is alátámasztanak [Rainer 1994, Zilahi 1998, Current resarch...1999].

A számviteli rendszer kidolgozása során a magyar számviteli gyakorlatot tekintettem kiindulópontnak. Ezt azért tartom szükségesnek, mert az adatgyűjtést és rögzítést könyvelő irodák munkatársai végzik, akik szakmai ismeretanyaga a magyar előírásokon alapul. A számviteli rendszer kifejtése során bemutatom a számvitel egyes területeit, és az MSzIH által igényelt adatokra és elvárásokra építve javaslatot teszek

egy új, ezidáig még Magyarországon ki nem dolgozott számviteli rendszerre.

3. A MEZŐGAZDASÁGI INFORMÁCIÓS RENDSZEREK

3.1. A magyar mezőgazdaság információs igényei az európai uniós csatlakozás tükrében

A gazdaságok felgyorsult fejlődése minden területen fokozott információs igényeket támaszt. A magyar mezőgazdaság átalakulása és a magyar gazdaság Európai Unió felé történő közeledése feltételezi a gyors, pontos és nagytömegű információk előállítását. A mezőgazdaság sem kivétel ezen tendencia alól. Az adatot szolgáltató agrárinformációs rendszerek célja hármas lehet [Kapronczai 1999]:

- vállalkozások támogatása,
- agrárirányítás igényeinek kielégítése,
- EU igényeknek való megfelelés.

A magyar mezőgazdaság helyzetéről és a jövőbeni változásokról ezidáig kevés információ állt rendelkezésre. Alapvető információs forrásként tartjuk számon a KSH adatgyűjtési rendszerét, az adóhivatal bevallásait, és az utóbbi időkből a kamarák információs bázisait.

A rendszerváltást követően az agrárágazat strukturális átalakulásával, az Európai Unióhoz való közeledéssel egyre inkább szükségszerűvé vált egy új agrárinformációs rendszer kialakítása [Alvincz et al. 1998], mely megalapozza a szükséges beavatkozások mértékét és módját, és segítséget nyújt az üzemstruktúra kialakításához, az üzemméret meghatározásához. Mindezek megvalósításához már a felkészülés szakaszában támogatási forrásokhoz kell jutni [Meisel 1997]. A csatlakozás eléréséhez ki kell alakítani az agrárágazat intézményi kereteit. Így hatékonyan kell működtetni a piaci rendtartás szervezetét, bővíteni kell az érdekképviseleti szervezetek közötti együttműködést, és ki kell alakítani egy hatékonyan működő információs rendszert (melynek része a Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózat is) [Pálovicsné 1991]. Már 1991-ben több kutató és vezető agrárszakember rámutatott a kérdés fontosságára, és bemutatták az akkori Európai Közösség információs rendszerét. Tanulmányaikban kifejtették az információs rendszer döntést befolyásoló hatását, a nyert információk felhasználásának lehetőségét. Rámutatnak az információk hazánk szerepét meghatározó voltára [Mészáros 1991]. Az említett tanulmányok meghatározzák a feladatokat, melyek közül a napjainkig már sokat megoldottak. Az akkori elképzelések szerint az agrárpiaci rendtartás intézményrendszerébe épülne be az információs rendszer, mellyel kapcsolatosan szabályozni kellene az információ tartalmát, körét, gyakoriságát, az adatszolgáltatásra kötelezettek körét és módját, valamint meg kell határozni az információ áramlás módját [Botos 1991].

Magyarország Unió felé vezető útján vizsgálni kell a csatlakozás várható hatását, az előnyöket és hátrányokat. A megfelelő pozíció elérése érdekében olyan adatokra és információkra van szükség, melyek kellőképp megalapozzák helyzetünket, így kritikus területként értelmezhető az agrártámogatásokat megalapozó mezőgazdasági statisztika és számlarendszer megléte [Hüttl 1997]. Az osztrák csatlakozás tapasztalatait felhasználva az agrárgazdaságot minden területen fejleszteni kell (így az informatika területén is), mert ez nem csak a csatlakozás feltétele, hanem általános gazdaságpolitikai cél is [Kartali 1994]. Ausztria esetében a csatlakozáskor biztosított támogatások kihasználtsága nem volt megfelelő, és sokan ennek magyarázatát a nem megfelelő módon kiépített információs és adminisztrációs

hálózatban látják [Melaga 1997]. Hazánk esetében is elengedhetetlen az EU dokumentációs és információs rendszereinek adaptációja, mert csak megfelelő intézményi és információs háttér mellett tudjuk igénybe venni a majdan rendelkezésre álló forrásokat [Fehér 1998]. Fehér állítását igazolják napjaink eseményei is, miszerint az Európai Unió által rendelkezésre bocsátott csatlakozást előkészítő szerkezetátalakítási források (SAPARD) 2000. évben fel nem használt részének 2001-re történő átcsoportosítását kérte hazánk az EU-tól.

A Nemzeti Agrárprogram [1997] alapelvei hangsúlyozzák, hogy szükséges „a teljes termelés, gazdálkodói jövedelem és forgalmazás regisztrációjának EU konform bevezetése, az informatikai fejlesztés, az információs rendszer kiépítése.”

Az információs rendszerek bevezetése és működtetése több tárcát érintő kormányzati feladat, mely esetében elsődleges cél a harmonizáció biztosítása [Magyarország felkészülése...1997].

A kialakítandó nyilvántartási rendszert három területen kell harmonizálni:

- szakmai és tartalmi téren,
- adatgyűjtési kör és fegyelem terén,
- a nyújtott szolgáltatások és az azokhoz való hozzáférhetőség

tekintetében. Az információs rendszer fejlesztésekor szembe kell nézni azzal a ténnyel, hogy az újonnan alakult magángazdaságok adminisztrációs gyakorlata és fegyelme kezdetleges, a nyilvántartási fegyelem alacsony áll; a korábban nagyüzemekben meglévő gyakorlatot a megváltozott igényeknek megfelelően némiképp át kell alakítani [Varga 1996]. Mindezekből következően a vállalkozói döntések meghozatalához kevés információ áll rendelkezésre. A fejlesztések érdekében meg kell vizsgálni, hogy a vállalkozók jelenleg milyen adatok alapján hozzák meg döntéseiket, és azt is fel kellene tárni, hogy a későbbiekben milyen információkra lenne szükségük [Szabó-Kajári 1996].

A fejleszteni kívánt agrárinformációs rendszer esetében csak olyan információk gyűjtését kell elvégezni, melyek felhasználása biztosított, mert a sok információ is téves következtetéseket eredményezhet. A gyűjtött információkat úgy kell kiválasztani, hogy azok előremutatóak legyenek, és a jövőbeni folyamatok előre jelezhetőek legyenek. A szolgáltatott információ valóságot tükröző kell legyen, ezért az önkéntes adatszolgáltatásnak nagy szerepet kell szánni. Meg kell teremteni az adatszolgáltatók és adatgyűjtők kölcsönös érdekeltiségét. Mindezek érdekében az információs rendszerekből nyert adatok alapján elkészült elemzéseket és prognózisokat az érdekeltek (adatszolgáltatók, elemzők, döntéshozók) számára elérhetővé kell tenni. Az önkéntességen alapuló adatgyűjtés miatt törekedni kell a magas fokú reprezentativitásra, és korlátozni kell a primér adatokhoz való hozzáférést. Az agrárinformatikai rendszer fejlesztése során törekedni kell az EU konformitásra, mert így csökkenthetők a csatlakozási nehézségek.

3.2. A magyarországi mezőgazdasági információs rendszerek a rendszerváltás előtt, és egyéb információs rendszerek

A magyar gazdaságban az agrárágazat mindig fontos szerepet játszott. Az elmúlt rendszer nagyüzemi gazdálkodási formájában is a döntések meghozatalához, az ágazat stratégiájának meghatározásához szükség volt valamilyen szintű és minőségű információra.

Az adatszolgáltatás a szocialista gazdálkodás időszakában rendszeresen történt. 1978-ig részletes, ágazatra lebontott költség-jövedelem adatszolgáltatás volt. A bevétel 10%-át meghaladó bevétel típusokra részletes költségkimutatást kellett készíteni. A számviteli beszámoló II/3-as melléklete termékenként tartalmazta a termék előállítás során felmerült költségeket költségnemek szerinti bontásban.

A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) számára szolgáltatott adatok alapján a 70-es években a mezőgazdasági tevékenységgel kapcsolatosan éves és negyedéves statisztikai évkönyvek jelentek meg. A KSH-n kívül adatgyűjtést végeztek a Misztérium irányító szervei is. Az állami gazdaságok adatait az Állami Gazdaságok Országos Központja (ÁGOK), a termelészövetkezetek adatait a Termelészövetkezetek Országos Tanácsa (TOT) dolgozta fel. Az ÁGOK és a TOT elemzéseiből az adatok nagy része azonban a KSH és a STAGEK forrásaira támaszkodott. Ebben az időben a kutatóintézetek is végeztek adatgyűjtést, mely tekintetben a Statisztikai és Gazdaságelemző Központ (STAGEK) és az Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI) is rendelkezett adatbázissal. A hatvanas évek második felétől egészen a nyolcvanas évek közepéig a STAGEK állandó adatbázison alapuló elemzéseket és értékeléseket végzett (kb. 330 mezőgazdasági üzem). Az elemzések alapja a számviteli beszámoló II/3-as melléklete volt. A melléklet kitöltése 1981 óta nem volt kötelező, de a mintában részt vett gazdaságok nagy része továbbra is szolgáltatotta az adatokat. Az ágazatok reprezentációs értékei elérték a 79-90 %-ot. [Tomka 1988] A statisztikai törvény változásával a nyolcvanas évek közepétől az adatszolgáltatás nem volt kötelező, és az elemzéshez adatot szolgáltató szervezetek kiválasztása nem statisztikai mintavétellel történt. Ennek ellenére elmondható, hogy zömmel ugyanazok a termelők szolgáltatták az adatokat, mint korábban, így a gazdálkodás irányvonalait továbbra is nyomon lehetett követni.

A rendszerváltást követően megnövekedett információs igényt a mezőgazdaság szerkezeti átalakulása, a tulajdonosi struktúra átrendeződése is indokolta. Az időszakra jellemző mezőgazdasági információkkal kapcsolatosan általánosságban elmondható, hogy a nyolcvanas évek végén történt dereguláció miatt romlott az adatszolgáltatási fegyelem. A gazdasági szervezetek számának (létrejöttek az egyéni gazdaságok) ugrásszerű növekedése miatt kicsi volt az adatgyűjtő apparátus, és a kistermelői adatszolgáltatók nem rendelkeztek megfelelő nyilvántartásokkal. Ebben az időben nem volt tisztázott a gyűjtendő adatok köre, az adatgyűjtés elvégzésével megbízott szervezetek köre és jogosítványa.

A rendszerváltást követően legnagyobb információs bázissal az FM-STAGEK rendelkezett. Az adatállomány egyrészt más forrásokból átvett adatokat tartalmazott (KSH, Mezőgazdasági Minősítő Intézet, szakminisztériumok stb.), melyeket gyakran nem egységes szemlélet és cél alapján gyűjtöttek. Másrészt ebben az időben az FM-STAGEK saját adatgyűjtést is végzett a mezőgazdasági nagyüzemek (állami gazdaságok 12 %-a, a tszek 28 %-a szolgáltatott adatot) ágazati költség-jövedelem adatainak meghatározásához, az integrált árutermelő kisgazdaságok (29 ezer kisgazdaság) termékeinek költség és jövedelem meghatározásához, valamint működtetett egy piaci információs rendszert [Mészáros 1991]. Az első kör adatgyűjtési problémája az alacsony reprezentativitás, valamint a nem statisztikai módszerekre épülő mintavétel volt (terméktől függően 8,1 % és 25 % között változott), a második területen a kisüzemek szakszerűtlen nyilvántartása okozott problémát.

A rendszerváltás után az érdekképviseleti szervek aktivitásuk növekedése következtében saját önálló információs rendszer kidolgozásán fáradoztak. Az Agrárkamara 1996-ra kidolgozta és létrehozta az Agri Információs Rendszert, mely

országos hálózatként működött. Elkészítették a levelező és tagregisztrációs, költségfigyelő rendszert, valamint az őstermelői igazolvány nyilvántartási programját. Akkor az elképzelés az volt, hogy a gazdajegyzők fogják a budapesti központtal a kapcsolatot tartani, valamint információkat lekérdezni és az információkhoz hozzájutni [Győri 1997].

A Győr-Moson Sopron Megyei Agrárkamara kidolgozott egy termelési eredmények nyilvántartására alkalmas rendszert, mely termelőnként tartja nyilván a növények fajtáit, termőterületét. Erdészet esetében a fajokot a kitermelt mennyiséget, állatok esetében a fajokat, azok darabszámát lehet a rendszerben megtalálni. A nyilvántartás kiterjed a meglévő erőforrásokra és eszközállományra is [Csatai et al. 1998]. Ez a rendszer alapját képezheti az agrártámogatások nyilvántartásának is.

A Földművelésügyi Minisztérium rendelkezik egy szaktanácsadókat támogató informatikai rendszerrel [Oktatási segédlet... 1997]. A mezőgazdasági szaktanácsadókat támogató rendszer nem csak központi adatbázis formájában működik, hanem a Debreceni Agrártudományi Egyetemen (mai nevén Debreceni Egyetem) is megvalósult egy ún.: Mezőgazdasági üzleti és szaktanácsadási regionális információs rendszer. A rendszer létrehozásában több szervezet közreműködött (DATE, agrárkamarák, agrár Kht-k), melyek jelenleg is együtt dolgoznak [Mezőgazdasági regionális... 1999].

Az előzőekben felsorolt információs rendszerek tartalmukat tekintve többnyire technológiai jellegű információs rendszerek, melyek egy-egy területet szolgálnak ki. Ezek működése szükségszerű és hasznos, mert a nyert információk a termelő és szolgáltató egységek számára széleskörűen felhasználhatók. Hátrányuk, hogy a magasabb szintű döntések kialakításához már csak az információk válogatása után alkalmasak, és az adatok nem egységes értelmezése és definiálása miatt vizsgálni kell az egyes információk háttérét és a adattartalmat.

Mindezen rendszerek döntéshozatali hátrányait, valamint nem teljes körű ökonómiai tartalmát tekintve indokolt egy egységes adattartalmat hordozó, valós eseményeken alapuló és a mezőgazdaság egészét tükröző információs rendszer kialakítása is.

3.3. Az Európai Unióban működő mezőgazdasági információs rendszerek, és azok magyarországi helyzete

A Közös Agrárpolitika és annak eszközrendszerének működtetéséhez megbízható információs rendszerekre van szükség. Az Európai Unió agrárgazdaságának alapja a közös alapokon és szabályozásokon nyugvó információs hálózat. Az információs hálózatok által szolgáltatott adatok képezik az elemzések és a döntések alapjait, melyek hitelessége minden adatszolgáltató számára alapvető érdek. A csatlakozni kívánó országok elemi érdeke ezen információs hálózatok megismerése és adaptálása, mert ezen csatornákon keresztül eljuttatott adatok meghatározhatják országuk közösségen belüli helyzetét és jövőbeni szerepét [Varga 1999]. A legutóbb csatlakozott országok többségében már csatlakozásuk előtt kiépítették az EU-ban működő információs hálózatokat, így történt ez például Portugáliában is [Varga 1997]. Portugáliával ellentétes gyakorlatot követett Görögország, mert a csatlakozás időpontjában hiányzott a nemzeti sajátosságokat figyelembevevő agrárpolitika,

valamint az EU követelményeihez igazodó pontos és gyors információs rendszer, és emiatt a görög mezőgazdaság bizonyos mértékű hátrányt szenvedett [Orbáné 1995].

Az Európai Unió agrárinformációs rendszerének szabályozását az Európai Tanács és Európai Bizottság rendeletei alapozzák meg. A rendeletek a tagországok számára kötelezőek, a nemzeti jog nem tartalmazhat eltéréseket. A rendeletek után az információs rendszer működését irányelvek szabályozzák, melyek szintén kötelezőek, de megvalósításukban a tagországok jogrendje is szerepet játszik. Az Európai Tanács és Bizottság által hozott határozatok a tagországok számára szintén kötelező érvényűek.

Az Európai Unió mezőgazdasági információs rendszere három csoportra bontható [Kapronczai 1998]:

- elsődleges (primér) információs rendszerek,
- másodlagos információs rendszerek,
- technikai jellegű információs rendszerek.

Az elsődleges információs rendszer három elemből épül fel. Az első eleme az Agrárstatisztika, a második elem a Piaci Információs Rendszer, és a harmadik a Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózat.

A másodlagos rendszerek jellemzői, hogy az elsődleges rendszerből nyerik az alapinformációkat, a technikai jellegű rendszerek pedig az Unió adminisztrációját segítik.

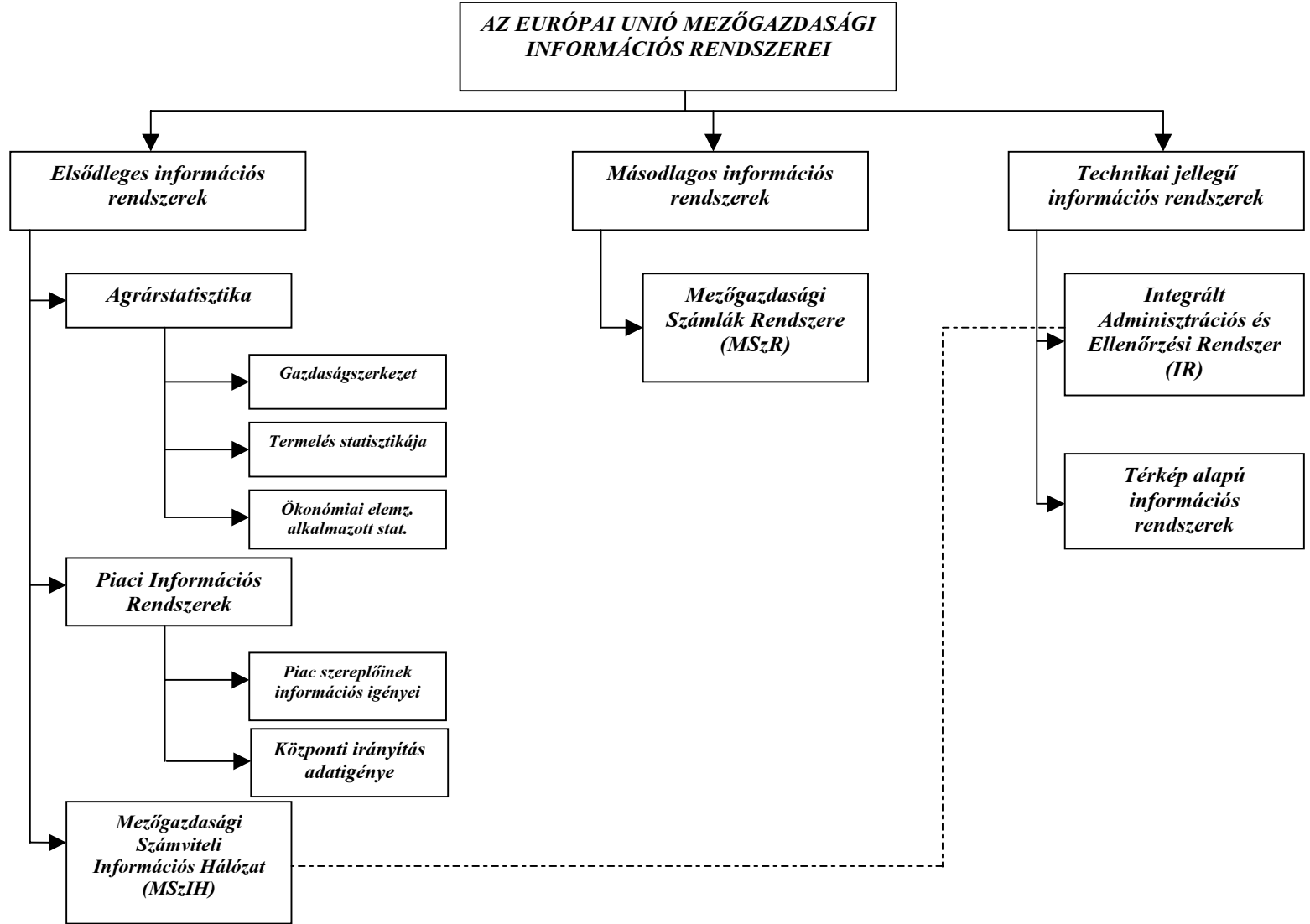
Az Európai Unió mezőgazdasági információs rendszereit az 1. ábra szemlélteti:

Az elsődleges információs rendszeren belül az Agrárstatisztika három elemre épül. Az első a mezőgazdasági termelők tipológiája, a második a termelés statisztikája, és a harmadik a pénzügyi statisztika. Az EU statisztikai rendszerének működéséért az EUROSTAT felelős. Az általa gyűjtött adatok kerülnek az Európai Bizottságban működő 23 Főigazgatósághoz, így a VI. Mezőgazdasági Főigazgatósághoz is. Az EUROSTAT a tagországok hivatalos statisztikai szervezetének adatgyűjtését kéri és fogadja el. A tagországok adatgyűjtésének azonos módszerekkel kell történniük, pontosnak, minden mezőgazdasági tevékenységre kiterjedőnek kell lenniük, úgy, hogy a megfigyelt terület a mezőgazdasági tevékenység 99 %-át lefedje. Az EUROSTAT által igényelt adatokat határidőre kell továbbítani. Az adatgyűjtés lényeges eleme az adatok összehasonlíthatósága, mely feltételezi a módszerek és definíciók pontos alkalmazását.

A mezőgazdasági termelők tipológiájának alapja a gazdaságszerkezeti összeírás, melyet teljes körűen 10 évente végeznek el, és az EUROSTAT elvárásai alapján kétevente megismétlenek. A gazdaságszerkezeti összeírás segíti a döntéshozók munkáját. Megalapozza a reprezentatív összeírások adatszolgáltatói körét, alapot szolgáltat a reprezentatív felmérések elvégzéséhez, elősegíti a gazdaságok homogén csoportba sorolását, valamint alapot biztosít az összeírások közötti időszakban az esetleges statisztikai és közgazdasági számítások elvégzéséhez. A gazdaságszerkezeti összeírások funkciója, hogy leírja gazdasági jövedelmek alapjait, így a gazdaság földrajzi elhelyezkedését, a gazdaság jogi formáját, a birtoklás módját, növénytermesztés és kertészet területét, az állatállományt, a géppállományt, felhasznált munkaerőt, és a gazdaság egyéb tevékenységét. A gazdaságszerkezeti összeírások döntés előkészítő szerepet is betöltenek. Jelzik, hogy milyen agrárpolitikai lépésekre van szükség, a döntések milyen típusú gazdaságokra lennének hatással. A gazdaságszerkezet hozzájárul a piac áttekinthetőségéhez, mert alapadatokat nyújt a

piac szereplőiről és azok változási irányáról, de hozzájárul a gazdasági elemzések adatbázisához is [Laczkáné 1997].

A gazdaságszerkezeti összeírás keretében felmért mezőgazdasági üzemeket osztályokba sorolják, melyet az MSZIH-ból nyert standard fedezeti hozzájárulás alapján végeznek el. Ennek alapján az üzemek gazdasági méretük és tevékenységi irányuk alapján osztályozhatók [Ficzere-Ficzereiné 1998].



1. ábra: Az Európai Unió mezőgazdasági információs rendszerei (saját feldolgozás)

A standard fedezeti hozzájárulás (Standard Gross Margin - SGM) az egyes növények 1 hektár földterületére, és az egyes állatok egy darabjára vonatkozóan realizált bruttó termelési érték és a termeléssel közvetlenül kapcsolatba hozható ráfordítások különbsége, melyet az időjárás okozta hozamingadozások és input és output árak változása miatt három év számtani átlaga alapján számolnak ki. A SGM értékeket két évente aktualizálni kell

Az agrárstatisztika második eleme a termelés statisztikája, mely rendkívül széleskörű adatok gyűjtését végzi. A termelés statisztikája az állatállományra és a földterületre terjed ki, melyek összeírása általában évente valósul meg, de bizonyos esetekben évente többször (betakarítási előrejelzések évente nyolcszor, állatvágások, baromfi és tojástermelés, tejtermelés havonta, sertésállomány évente háromszor, szarvasmarha állomány évente kétszer), vagy több évente egyszer (szőlő terület összeírása 10 évente, főbb gyümölcsösök összeírása 5 évente) történik. Mivel ezen adatok néhány területen késve állnak rendelkezésre, ezért a termelési statisztikák mellett termés előrejelzéseket is kell végezni. Az összegyűjtött adatok alapján kb. 130 termékre elkészíthetők a kínálati mérlegek, melyek termékenként mutatják meg a rendelkezésre álló forrásokat, és azok felhasználási irányát.

Az agrárstatisztika harmadik része a pénzügyi statisztika (egyes szakirodalmi források szerint monetáris statisztika), mely a következő elemeket tartalmazza: mezőgazdasági árstatisztika, mezőgazdasági háztartások jövedelme és a mezőgazdasági munkaerő és keresetek statisztikája [Kapronczai–Németh 1998].

A magyar agrárstatisztika jelenlegi rendszere még nem képes teljes mértékben az EU által előírt információk biztosítására. Törekedni kell az adatszolgáltatást meghatározó rendeletek, irányelvek, és határozatok átvételére és harmonizációjára. A gazdaságok magyarországi osztályozási rendszere eltér az EU normáktól, mely a mezőgazdasági termelés tipológiáját a földterület és az állatállomány nagysága szerint határozza meg, és az üzemeket kis- közepes és nagy méretű gazdaságokra osztja. Hiányzik az EU konform gazdasági tipológia. Jelenleg kutatások folynak a magyar standard fedezeti hozzájárulás és méretegység meghatározásával kapcsolatban.

Az EU gazdaságosztályozási rendszeréhez és agrárstatisztikai követelményeihez történő harmonizációhoz megfelelő alapot jelenthet az 1999. évi XLVI. törvény, mely az általános mezőgazdasági összeírásról rendelkezik. A törvény értelmében 2000. március 31-i eszmei időponttal teljes körű mezőgazdasági összeírást kellett végezni. Az összeírás a mezőgazdasági termelés fő és másodlagos tevékenységben folytató regisztrált mezőgazdasági termelőkre, és azon háztartásokra terjedt ki, ahol az összes termőterület legalább 1500 m², vagy az összes gyümölcsös illetve szőlő termőterülete 500 m², vagy intenzív kertészeti termelést folytatnak vagy mezőgazdasági szolgáltatást végeznek. Az állattartás esetében az összeírást olyan termelő esetében kellett elvégezni, ahol egy nagyobb élőállat (szarvasmarha, ló, sertés, juh) vagy 50 db baromfi, 25 házinyúl vagy húsgalamb vagy 5 méhcsalád van. Az összeírást a KSH hajtotta végre. Az összeírásban szerepeltek a gazdálkodó adatai, a gazdaságban munkát végzők foglalkoztatási jellemzői, földterület aranykorona értéke, földhasználat jogcíme, állatállomány, épületek, építmények, gépek, berendezések [Általános mezőgazdasági összeírás... 1999].

A termelési statisztikák tekintetében hazánk az állattenyésztésről és növénytermesztésről már két éve szolgáltat adatot az EUROSTAT felé. Fejlesztési teendők azonban vannak, így javítani kell az előrejelzések pontosságát és gyakoriságát, alkalmazkodni kell a fogalmak és meghatározások használatában, meg kell valósítani a gyümölcs és szőlő összeírásokat, el kell készíteni a kínálati mérleget,

melyhez az alapok rendelkezésre állnak. Csökkenteni kell a statisztikák átfutási idejét, tovább kell bővíteni a statisztika és a többi információs rendszer kapcsolatát.

A pénzügyi statisztika árstatisztikai területén az EU konformitás érdekében kisebb javításokra van szükség. Hiányosság van a munkaerő statisztika esetében, mert az az egyéni gazdaságokat csak felszínesen érinti. A probléma megoldásához a 2000. évi általános mezőgazdasági összeírás jelenthet alapot.

A primér információs rendszerek második típusa a Piaci Információs Rendszer, mely az információ felhasználói alapján két területre bontható. Az egyik a piac szereplőinek információs igényét kielégítő rendszer (termelők, fogyasztók, kereskedelem, feldolgozás), a másik a központi irányítás számára (EU Bizottság VI. Főigazgatósága, szövetségek, egyéb közjogi szervezetek) nyújt adatokat. Célja az információátadás a piacgazdaság gyengébb pozícióban lévő szereplői számára, az árak segítségével a piac orientálása, a verseny fenntartása és javítása. A Piaci Információs Rendszerek országonként fontosabb termékeként léteznek. A felvásárló és szolgáltató szervezetek szolgáltatnak adatot. A szolgáltatott adatok általában az árakra, a felvásárolt mennyiségre, a fontosabb élelmiszer árakra, a tőzsdei árakra, a fontosabb termelőeszköz árakra, valamint a piaci folyamatokról származó szóbeli információkra terjednek ki [Németh 1997]. Az Európai Unió Bizottsága számára piacelemzéseket és előrejelzéseket tartalmaz a rendszer. A közzendő adatok termékpálya függők [Kurucz 1998]. A tejjel kapcsolatos piaci információs rendszer esetében például naponta gyűjtik az exportengedély kérelmeket; hetente gyűjtik a tej és a vaj piaci árát; kéthetente szolgáltatnak adatot a készletváltozásról; havonta közölnek adatot az importengedélyek kiadásáról, a támogatási kérelmet benyújtott termékekkel kapcsolatos mennyiségekről, a készlethelyzetről és sajtgyártásban a kazein felhasználásról.

A Piaci Információs Rendszerek kialakítása és működtetése az AKII által már hosszabb múltra tekint vissza [Kapronczai-Kovács 1995]. Az AKII-val együttműködve több szervezet is részt vesz a rendszer működtetésében, így pl.: a KSH, Kopint-Datorg, Magyar Agrárkamara és az Agrárrendtartási Hivatal. A jelenleg működő rendszer sajátossága, hogy az adatok sokfélék és nagy mennyiségűek. Három alrendszerre osztható: árinformáció, előrejelzés, elektronikus keres-kínál alrendszer. Piaci Információs Rendszer működik a búza, kukorica, vágósertés, a vágómarha és tejgázatra, a korábbi évek működése alapján a rendszer részét képezi a zöldség és gyümölcs, valamint a vágott virág kereskedelméről rendelkezésre álló adatok. Az adatszolgáltatók főleg feldolgozó és felvásárló szervezetek. Gyűjtik a felvásárlási árakat és mennyiségeket, néhány termék esetében a termelői árakat és a fogyasztói árakat is. A piaci folyamatokról és tendenciákról verbális információk is rendelkezésre állnak.

A rendszer működése során gondot jelent az információk egységes tartalma. Nem minden együttműködő és adatszolgáltató szervezet értelmezi azonosan a szolgáltatott adat tartalmát. További probléma, hogy egyes adatszolgáltatóknak érdeke fűződik a szolgáltatott adatokhoz. A jelenlegi rendszer továbbfejlesztése során jobban kell alkalmazkodni az EU előírásaihoz, minőségi követelményeihez, biztosítani kell az adatszolgáltatók reprezentativitását és viszonylagos állandóságát, a rendszer és a statisztika kapcsolatát, az adatszolgáltatás törvényi háttérét, erősíteni kell az adatszolgáltatók bizalmát. Az EU konformitás érdekében további termékkörökre (vágócsirke, alma, vöröshagyma, cukorrépa, napraforgómag) kell kiépíteni a rendszert, biztosítani kell az adatok kéthetente történő eljuttatását Brüsszelbe. El kell

érni, hogy a külkereskedelmi forgalomhoz kapcsolódó árstatisztika megfelelő időben rendelkezésre álljon, meg kell szervezni a termelőeszköz felhasználást figyelő rendszert [Kapronczai 1998].

A harmadik primér információs rendszer a Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózat (mellyel részletesebben később foglalkozom), más szóval a **Tesztüzemi Rendszer**, mely önként adatot szolgáltató mezőgazdasági vállalkozások adatait összesíti. A vállalkozók, a mezőgazdaság egyes ágaiban dolgozók vagyoni és jövedelmi helyzetéről nyújtanak információt. A Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózat kialakítása és kísérleti jellegű működtetése elkezdődött, annak jelenlegi állapotáról később tesztek említést.

A másodlagos információs rendszerek közé soroljuk a Mezőgazdasági Számlák Rendszerét (MSzR). Az MSzR egy olyan komplex modell, amely összesíti és szintetizálja az elsődleges információs rendszerből nyerhető adatokat. Azok felhasználása mellett épít az egyéb adatbázisok információira (kamarák, adóhivatalok stb.) is. Az MSzR célja egy átfogó kép kialakítása az adott nemzetgazdasági ágról, ezáltal a gazdasági folyamatok egymással összehasonlíthatóvá válnak, és lehetővé teszi az ágazat objektív minősítését. Meghatározható egy termékkörre a termelési érték, a hozzáadott érték, képes rövidtávú előrejelzésekre és az agrárpolitikai döntések várható hatásainak vizsgálatára. Az MSzR sajátossága, hogy csak EU terméklista alapján működik, a termelési folyamat minden elemére figyel mind mennyiségben, mind értékben. A rendszer működése független a termék előállításának körülményétől és helyétől. Csak a mezőgazdasági tevékenységet értékeli, és képes egyetlen adat változásának nyomon követésére, valamint az ellentmondó adatok kizárására, és az egyes adatok helyességének figyelésére [Rontóné 1998]. Az MSzR-ből nyerhető információk a következők: bruttó és nettó hozzáadott érték, a vállalkozások jövedelme, ágazatok fedezeti hozzájárulása, ágazatok jövedelmezősége, üzemtípus alapján számított eredmények, idősorok alapján készülő prognózisok.

A Mezőgazdasági Számlák Rendszerének kidolgozása is elkezdődött hazánkban. Ennek eredményeképp együttműködés jött létre a KSH, az AKII, a Pénzügyminisztérium és a Szent István Egyetem gödöllői munkatársai között. Az MSzR módszere alapján elkészült az 1994-1996. évek elemzése, elkezdődött az agrárpolitikai döntések szimulációja, és szakértők képzése is megtörtént [Pitlik - Dobolyi 1996]. Az MSzR jelenlegi eredményei alapján törekedni kell az MSzR alapadatainak szakértői kontrolljára. Az állattenyésztés területén további fejlesztés szükséges, mert az egyes rutinok még nem kellő mélységben ismertek [Pitlik 1997]. A regionalitás területén több hiányosság megfogalmazódott, melyek a még nem harmonizált statisztikai adatok esetében jelentenek adathiányt, ebből következően bizonyos igényelt adatok nem a statisztikából állnak rendelkezésre, és melyekhez való hozzáférés bizonytalan. 1999-től egy új Kézikönyv áll rendelkezésre. A fentiekén kívül még sok módszertani kérdés tisztázása a szakértők és kutatók feladata, akik között az együttműködés néhol informális szinten tart.

Az Európai Unióban technikai jellegű információs rendszerek közé sorolják az Integrált Adminisztrációs és Ellenőrzési Rendszert (IR), melynek feladata a támogatások odaítélése, nyilvántartása és ellenőrzése. Ezt a rendszert 1992-ben hozták létre az 1992-es KAP reform határozataival összhangban. A rendszerben tartják nyilván gazdálkodónként a megművelt földterületet és az állatállományt. A rendszerbe történő adatszolgáltatás támogatások igénylése esetén kötelező, és nagy pontosságot igénylő feladat. Működése szigorú szabályok szerint történik. A

támogatásban részesülők bizonyos része, vagy minden támogatott termelő (országok gyakorlatától függően) szigorú ellenőrzésen megy át. Tévedés vagy hiba esetén a termelő és az ország egyaránt büntethető. A rendszer működéséhez a támogatási összeg egy százalékát különítik el.

Az *Integrált Adminisztrációs és Ellenőrzési Rendszerrel kapcsolatosan az Agrárintervenciós Központ (AIK) megkezdte az előkészületeket [Szűcs-Udovecz1998]. Ennek alapját megteremtheti az FVM-ben működő támogatásokhoz kapcsolódó információs rendszer. 1998-tól kezdődően a támogatásokat igénybevevők regisztrálása megtörténik, és így a támogatási rendszer ellenőrizhetőbbé válik. A rendszer kialakítása körülbelül 3-5 évet vesz igénybe, mert elő kell teremteni a kialakítás és működtetés pénzügyi hátterét, a szakmai alapokat, és ki kell dolgozni a technikai eljárásokat.*

A technikai jellegű információs rendszerek másik csoportját a térkép alapú információs rendszerek képezik, melyek működése térinformatikai alapon történik. A rendszerek felhasználhatók az agrárgazdaság irányításában és ellenőrzésében, valamint az erőforrások és a környezet adott területi hely és idő szerinti állapotának nyomon követésében.

Az Európai Unióban működő agrárinformációs rendszerek, és adaptációjuk számunkra elkerülhetetlen feladat.

Az EU információs rendszereinek jelenlegi magyarországi állapotát értékelve megállapítható, hogy azok fejlesztése elkezdődött, és sok területen ismertek a további feladatok. A kiépítés alatt lévő rendszerek fejlesztését és működtetését egyrészt finansziális problémák hátráltatják, másrészt még némely területtel kapcsolatosan hiányos ismeretekkel rendelkezünk. A részben hiányos ismeretek pótlásának egyik eszköze lehet a nemzetközi kutatási programokban való részvétel. Az információs kiadványok a hálózat tagjaihoz történő eljuttatása megkönnyíti az adatgyűjtők és felhasználók munkáját, mert ismertté válik a rendszer célja, működése és az adatok felhasználási lehetősége. Az adatszolgáltatók bizalmát és együttműködési készségét az ily módon rendelkezésre álló ismeretek tovább növelhetik. Az információs rendszerek kialakítása során figyelemmel kell kísérni az Európai Unióban történt változásokat, és nem szabad az egyes tagországok gyakorlatát kritika és értékelés nélkül adaptálni.

4. AZ EURÓPAI UNIÓ MEZŐGAZDASÁGI SZÁMVITELI INFORMÁCIÓS HÁLÓZATA

Az információs rendszerek létrehozásának célja a felhasználók információs igényeinek kielégítése. Az információs rendszerek ennek megfelelően négy elemből épülnek fel:

- célok,
- információk,
- módszerek,
- felhasználók.

Az információs rendszer működése során ez a négy elem egymásra épülve egymás után lép működésbe, és a rendszer a változó körülmények és igények hatására folyamatos változásokon megy keresztül. Ha a fenti négy elem egy vállalatban belül tölti be funkcióját, akkor vállalati információs rendszerről, ha az egyes elemek között nemzeti vagy nemzetközi szervezetek is vannak, akkor nemzeti vagy nemzetközi információs rendszerről (hálózatról) beszélünk [Zilahi 1990].

A nemzetközi információs hálózatokra jellemző sajátosságokkal bír az Európai Unió Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózata. Az Európai Unió Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózatát 1965-ben hozták létre, és működésének alapvető szabályait a 79/65/EEC (1965. június 15.) rendelet határozza meg. A Közösségbe tartozó tagországok elhatárolták egy egységes információs rendszer létrehozását, mely a Közösség mezőgazdasági üzemeiről a számvitelben rögzített adatok alapján gyűjt információkat. A kialakított rendszer valós, gazdasági események alapján keletkező adatokat, információkat rendszerez és értékeli. Létrehozásának elsődleges célja a Közös Agrárpolitika információs igényének kielégítése volt.

A hálózatból nyerhető adatok és információk jelenleg is a közösen kialakítandó Közös Agrárpolitika alapját képezik. Az információs rendszer adatainak elsődleges felhasználói a Közösség intézményei, azon belül is a Mezőgazdasági Főigazgatóság (Directorate-General for Agriculture), melynek részlegei felelősek a közösség piaci szervezeteiért, az egyes tevékenységek irányításáért, a vidékfejlesztésért, a Közös Agrárpolitika általános megfogalmazásáért és elemzéséért. Mindezekhez hozzá kell tenni, hogy az adatok felhasználása nem csak az előbb említett cél érdekében történik, hanem ezek az információk alapját képezhetik különböző külső intézmények (kutatóintézetek, minisztériumok, egyetemek, egyéb szervezetek stb.) által elvégzett elemzéseknek és kutatásoknak is. A létrejövő információk sajátossága az is, hogy azokat a Hálózatba adatot szolgáltató vállalkozások saját tevékenységük értékeléséhez és elemzéséhez is felhasználják.

Egy működő információs hálózat, mint egy egységes információs rendszer, a Hálózatban résztvevő tagországok részéről feltételezi annak módszertani és technikai egységét.

A Hálózat működésének alapvető sajátossága, hogy nem minden mezőgazdasági üzem számviteli adatainak rögzítése és feldolgozása történik meg, hanem egy statisztikailag kidolgozott módszer segítségével kiválasztják a Hálózatba adatot szolgáltató üzemeket. Az üzemek kiválasztása során figyelembe veszik a vállalkozás méretét, termelési sajátosságait, területi elhelyezkedését, és ezen tényezők együttes alkalmazása biztosítja azt, hogy a kiválasztott mezőgazdasági üzem megfelelő mértékben tükrözze az adott terület mezőgazdasági jellemzőit. Az üzemek adataikat

önkéntesen bocsátják rendelkezésre, és az adatok kezelése tükörsen és anonim módon történik.

A kiválasztott gazdaságok egy egységes számviteli elszámolás alapján rögzítik gazdasági eseményeiket, és számviteli adatokból kiindulva kérdőívek (adatlapok) formájában jön létre a szükséges és elégséges információ. A Hálózat fizikai és strukturális adatokról (terület, hely állatlétszám, munkaerő), gazdasági adatokról (különböző termékek értékei, termelési és értékesítési adatai), valamint a kvótákról és támogatásokról gyűjt információt.

Napjainkban az Európai Unió tagországait tekintve (EU-15) kb. 60000 mezőgazdasági vállalkozásról állnak rendelkezésre adatok, mely minden termelő egység esetében több mint 1000 adatot jelent [Agricultural statistics... 1999]. Ez a 60000 üzem körülbelül 4 millió mezőgazdasági üzemet reprezentál, mely a mezőgazdaságilag művelt terület 90 % -át, valamint az Unió mezőgazdasági termelésének szintén 90 %-át jelenti.

Az Európai Unión belül a Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózat nem az egyetlen információs forrás, de az MSzIH a következők miatt sajátosnak mondható:

- Az MSzIH az egyetlen uniós szinten harmonizált adatbázis, mely európai szinten összehasonlítható vizsgálatokat tesz lehetővé.
- A Hálózat termelési, termelékenységi, jövedelmi-, költségadatokkal rendelkezik az európai mezőgazdasági vállalkozásokról, melyek nem átlagos adatok.
- Az adatok további elemzésre nyújthatnak alapot területi, szektorális (adott típusba sorolt vállalkozások, termék előállítás) és strukturális (vállalkozói méret, tőke) területen is.
- A több évre visszamenőleg rendelkezésre álló adatok idősoros elemzés bázisát is képezhetik.

Az MSzIH jelentősége adatainak flexibilis felhasználásában áll. Az adatok konkrét mezőgazdasági vállalkozásokból származnak, ezért lehetőség van az egyes területeken elhelyezkedő vállalkozások eredményeinek elemzésére, vizsgálható a vállalkozás egyes mutatóinak alakulása, kívánságra kiszámolható a tevékenység eredményességében szerepet játszó tényezők hatása.

A Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózat hosszú múltra tekint vissza, mely egyben azt is jelenti, hogy működése során többször módosításokra került sor. A módosításokat a rendszer változó feltételekhez történő alkalmazkodása, valamint a hibák kiküszöbölése indokolja. A Hálózat további vizsgálata és javítása napjaink kutatási témáit is képezi az EU tagországaiban külön-külön és együtt is [Vajna 1999]. A továbbfejlesztés iránya egyrészt a környezetvédelmi és környezeti adatok gyűjtésére és feldolgozására (Determining Policy Maker's...1998), másrészt a változó gazdasági környezet által indukált elemek beépítésére (költséghatékonyság, adatok elektronikus megjelenítése stb.) irányul.

4.1. Az MSzIH folyamatmodellje

A Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózat és annak működtetése számos feladatot ró az azt működtető szervezetekre, mert az MSzIH működtetése sok tevékenységet foglal magában. Ezek a tevékenységek az MSzIH folyamat modelljeként

értelmezhető. A folyamat modell kilenc funkciót foglal magában, és megfelel az Európai Bizottság folyamat modelljének is (2. ábra). A kilenc funkció közül az első négy az irányítás különböző szintjeivel, további kettő az adatok fogadásával és kezelésével, a következő az adatok közzétételével, a nyolcadik az elemzéssel (az adatállományból nyerhető információk alapján), és az utolsó az előrejelzéssel foglalkozik.

A stratégiai tervezés célja, hogy az MSzIH működése és annak menedzsmentje folyamatosan igazodjon a külső tényezőkhez, mely biztosítja a hosszútávú sikeres működést. Ezen cél elérése érdekében nyomon kell követni a politika változását, mert annak alakulása meghatározza az információs igényeket. Az Unióhoz való csatlakozás figyelemmel kísérése szintén hatást gyakorolhat az MSzIH fejlődésére. Az Európai Unión belüli fejlesztések (PACIOLI project) céljainak és eredményeinek ismerete elősegítheti a magyar MSzIH kialakítását. Hazánkban a szervezeti struktúra még hiányzik, de annak kialakítása rövid időn belül megtörténik.

Az adatmenedzsment célja az MSzIH adatok minőségének ellenőrzése és karbantartása, az adatdefiníciók elkészítése, a vállalkozások kiválasztásának és adatrögzítésnek az ellenőrzése és felülvizsgálata. A vállalkozók hálózatba történő bevonása és a könyvelők megfelelő ismereteinek biztosítása érdekében jó kapcsolatokat kell kialakítani, és képzések révén a szakemberek munkájának minősége javítható.

Az operatív menedzsment végzi az MSzIH napi működésének irányítását és szervezését. A könyvelő irodák működésének támogatása szintén a mindennapi kapcsolattartás és támogatás útján valósulhat meg.

Az információs rendszer menedzsmentje foglalkozik az MSzIH hardver és szoftver hátterével, annak működtetésével és fenntartásával.

Az adatok fogadása során történik az adatok valódi kezelése azzal a céllal, hogy hibamentes adatállomány jöjjön létre.

Az adatok súlyozása során a farm regiszter alapján történik a súlyozási faktor kiszámítása, és a minta reprezentativitásának ellenőrzése.

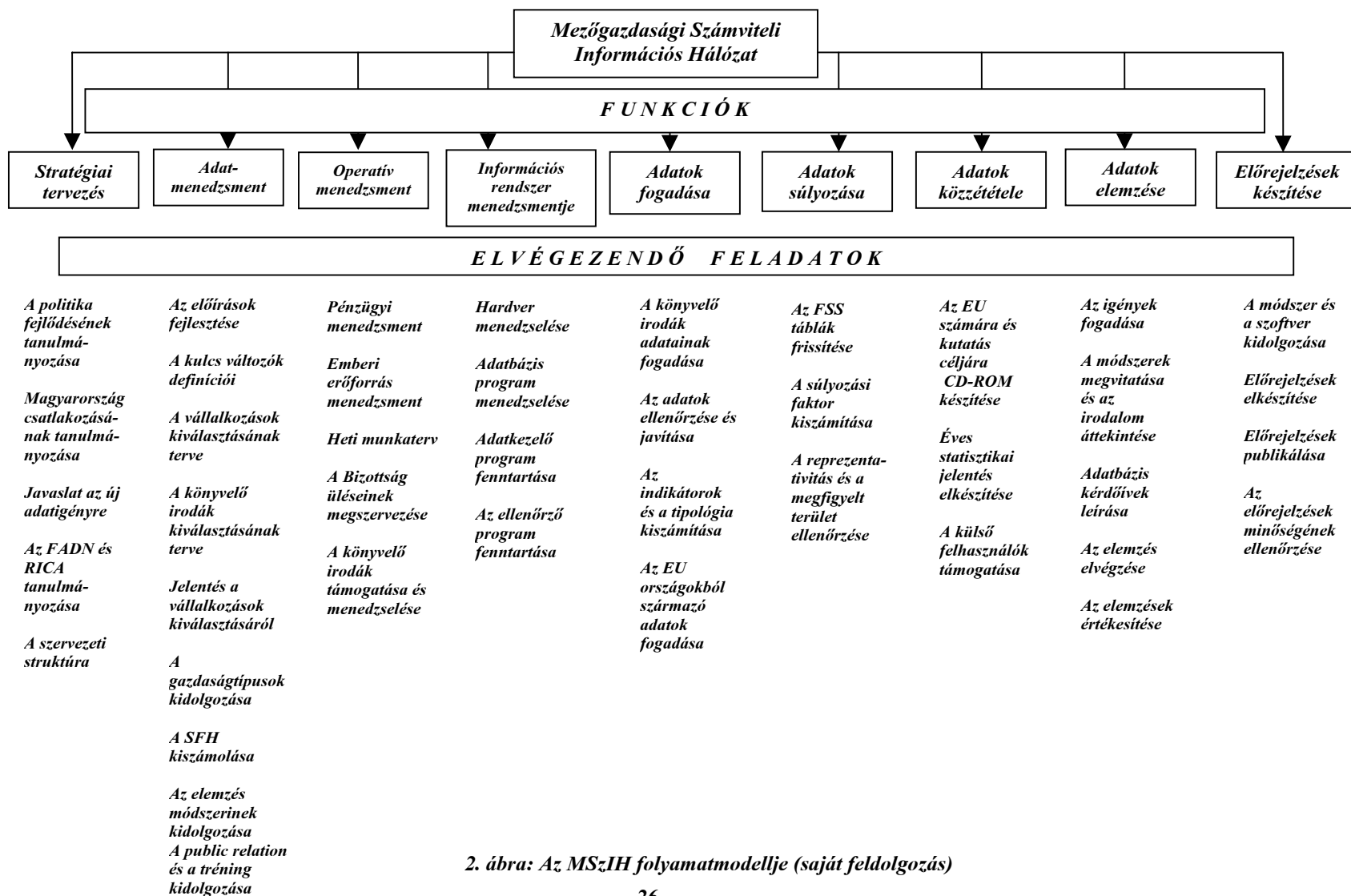
Az adatok közzététele jelenti az adatok eljuttatását az EU és az érdekeltek felé. Másik tevékenység az éves adatok táblázatos és szöveges publikálása. A közzétett adatok gyakran vethetnek fel kérdéseket, ezért egy információs részleg működtetése is szükségessé válhat.

Az elemzések elkészítése a táblázatos és szöveges adatközlés mellett elengedhetetlen, melyhez szoftverek állnak rendelkezésre.

4.2. Az Információs Hálózat működésének szervezete

A Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózat működését az Európai Unión belül a Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózat Közösségi Bizottsága irányítja (FADN Community Committee), mely évente kétszer ülésezik, és felelős a Hálózat szabályszerű működéséért, a működéshez szükséges határozatok meghozataláért és azok továbbfejlesztéséért. A Bizottság tagjai az egyes tagországok összekötő irodáinak képviselői.

A Hálózatba történő adatszolgáltatás minden tagország számára kötelező, ezért szükséges volt egy egységes szabályrendszer kialakítása is, amely biztosítja, hogy a nemzeti sajátosságokból adódó értelmezésmenetbeli különbségek ne akadályozzák az információk egységes és általános értelmezését.



2. ábra: Az MSZIH folyamatmodellje (saját feldolgozás)

A Hálózat egységes működéséhez szükséges, a Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózat Közösségének Bizottsága által meghatározott alapvető rendelkezések, szabályok és módszerek a következők:

- *Közösségi mezőgazdasági vállalkozási tipológia, mely homogén üzemsoport kialakítását teszi lehetővé az üzemméret, a tevékenységi irány és a földrajzi elhelyezkedés szerint.*
- *A tagországokban kiválasztandó vállalkozások számának meghatározása.*
- *Az EU számára szolgáltatandó adatok körének meghatározása.*
- *Az adatok titkos kezelése, mely azt jelenti, hogy csak összevont adatokat lehet közzé tenni, mely legalább 10 vállalkozás adatait tartalmazza.*
- *Az adatok szolgáltatásának időzítése.*
- *A közösség hozzájárulása az adatgyűjtés költségeihez (126 ECU/teljes és hibátlan adatszolgáltatás/gazdaság. 1999. decemberében javaslatot tettek az összeg 129 ECU-re való emelésére [Short report...1999]).*

Az egyes tagországok esetében a vállalkozások kiválasztásának tervét, a Hálózatból származó adatok ellenőrzését, továbbítását és a Tanáccsal való kapcsolattartást az Összekötő Iroda (Liaison Agency) végzi. Az Összekötő Irodák jelentőségét nem csak az Európai Unióval történő kapcsolattartásban kell keresni, hanem országos szinten is részt vehetnek az egyes szervezetekkel, kormányzati szervekkel és vállalkozókkal történő egyeztetésekben és adatátadásban.

Az Információs Rendszer működését tekintve megkülönböztethető egy közösségi (uniós) és egy nemzeti szint. A nemzeti szinten belül el lehet különíteni a regionális teendőket ellátó szervezeteket és az ezeket összefogó országos szervezetet, melyen belül a központi szerep az Összekötő Irodára hárul. Az egyes tagországok esetében eltérések mutatkoznak a Hálózat működtetése tekintetében. Vannak országok, ahol a működést elsősorban Mezőgazdasági Minisztériumok (Németország, Luxemburg, Belgium, Görögország, Franciaország), míg máshol kutatóintézetek (Hollandia, Olaszország), vagy statisztikai hivatalok (Írország) koordinálják, és ezekhez kapcsolódik a könyvelő irodák, a regionális szervezetek és az érdekvédelmi szervezetek tevékenysége. (1. táblázat)

1. táblázat: Az MSZIH adatgyűjtési szervezetei az EU 15 tagországában

Ország	Szervezet		Üzemek száma
Ausztria	Mezőgazdasági Minisztérium + LBG	Mezőgazdasági Minisztérium regionális irodái	2.100
Belgium	Mezőgazdasági Minisztérium + CEA	9 Területi Iroda	1.200
Dánia	Mezőgazdasági Minisztérium + SJFOI	Farmerek Szövetsége és könyvelők	2.300
<i>Egyesült Királyság</i>			
Anglia és Wels	Mezőgazdasági Minisztérium	9 egyetem és mezőgazdasági főiskola	2.300
Skócia	Skót Mezőgazdasági Minisztérium	3 mezőgazdasági főiskola	400
Észak-Írország	Észak-Írország Mezőgazdasági Minisztériuma		600
Finnország	MTTL	Vidéki Tanácsadó Központok	1.100
Franciaország	Mezőgazdasági Minisztérium 19 területi osztálya	Állami és magán könyvelő irodák	7.800
Görögország	Mezőgazdasági Minisztérium	51 szolgáltató vállalkozás	6.000
Hollandia	Mezőgazdasági Minisztérium + LEI	20 Területi Iroda	1.500
Írország	Mezőgazdasági Minisztérium + TEAGASC		1.300
Luxemburg	Mezőgazdasági Minisztérium	Állami és magán könyvelő irodák	300
Németország	Mezőgazdasági Minisztérium 16 tartományban	Magán könyvelő irodák	5.100
Olaszország	INEA 16 Területi Irodája	Könyvelő irodák	19.500
Portugália	Mezőgazdasági Minisztérium	9 Területi Igazgatóság	3.100
Spanyolország	Mezőgazdasági Minisztérium 17 Önálló Központja	Magán könyvelő irodák	7.000
Svédország	LES – SCB	Farmer Szövetségek Könyvelői	1.000
Összesen			62.600

Forrás: Information FADN (2000)

(A nagybetűs rövidítések kutatóintézeteket, tanácsadó vállalkozásokat, statisztikai intézeteket jelentenek.)

4.3. Az Információs Hálózat adatáramlási folyamata

Az Információs Hálózat működése a következő:

- Országos szinten megtörténik az üzemek kiválasztása statisztikai és vállalatgazdaságtani kritériumok alapján: a kiválasztott üzemek biztosítják a mezőgazdaság reprezentativitását.
- Miután a kiválasztás megtörténik, és a vállalkozó vagy a vállalkozás vezetői is hozzájárulnak az adatgyűjtéshez, elkezdődik a tényleges adat előállítás. Az adat előállítás a vállalkozás számviteli nyilvántartásaiból származtatható adatokat jelenti.
- Az összegyűjtött adatokat kérdőívekben (adatszolgáltatási lapokon) összesítik és tovább küldik az Összekötő Irodának.
- Az Összekötő Irodában elvégzik nemzeti szinten az adatok ellenőrzését, és amennyiben hibátlan az adatállomány, azt tovább küldik az EU felé, ahol egy újabb ellenőrzést végeznek.

Ha minden ellenőrzési ponton hibátlanul áthalad az adattömeg, csak aztán kerül közösségi célú felhasználásra [Vajna 1998]. A Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózat működését szemlélteti a 3. ábra.

4.4. Az Információs Hálózatba adatot szolgáltató vállalkozások kiválasztása

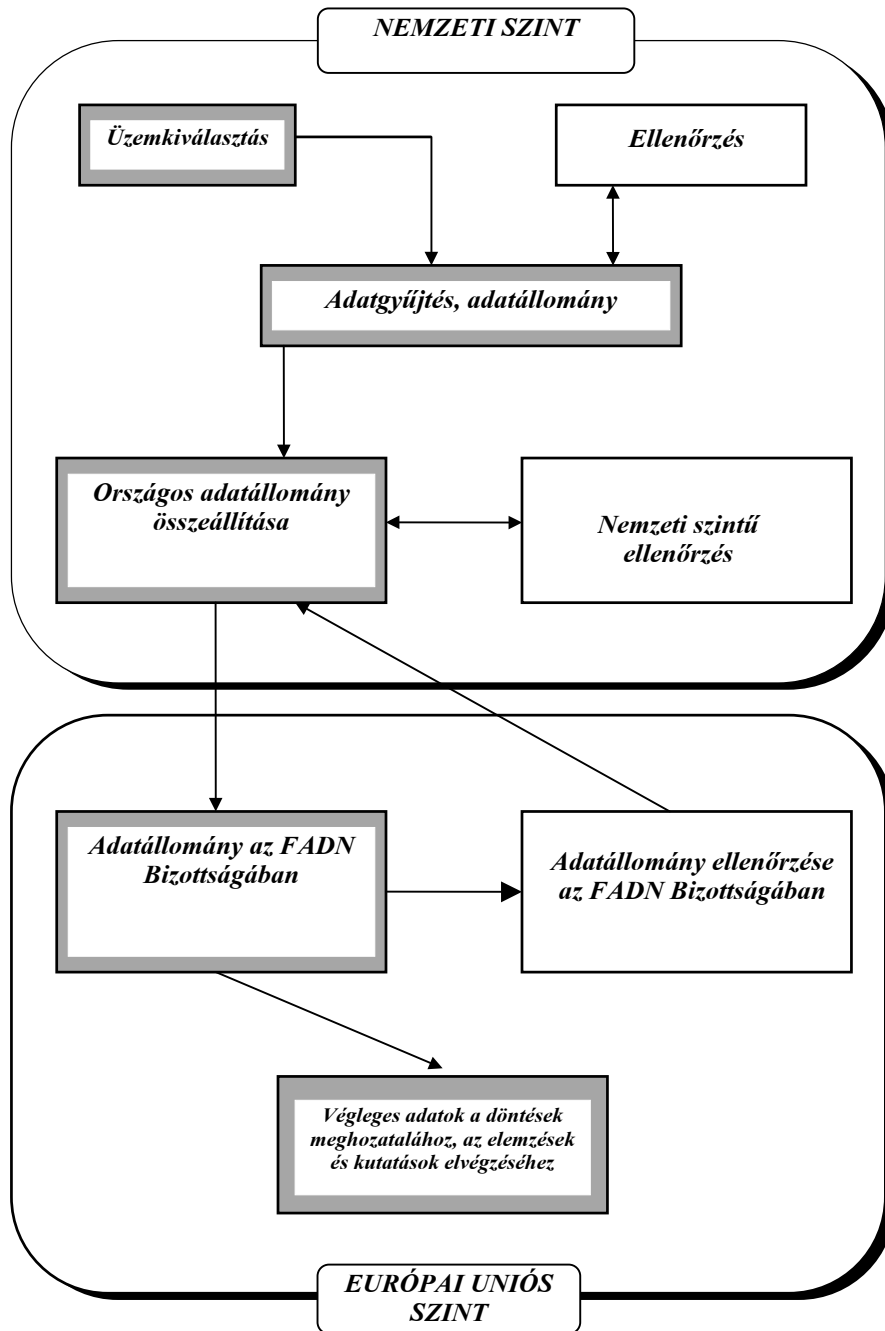
Az Információs Hálózat adatainak reprezentativitása érdekében különös figyelmet kell fordítani az adatszolgáltató vállalkozások kiválasztására. Az adatszolgáltató vállalkozások kiválasztása egy kiválasztási terv alapján történik, melynek kialakításáért, és a kiválasztás lebonyolításáért az Összekötő Iroda felelős. Az adott ország kiválasztási tervét az FADN Bizottság jóváhagyja.

A kiválasztási terv elkészítéséhez több előkészítő munkát kell elvégezni [Farm Accountancy... 1989]. Először meg kell határozni azokat a mezőgazdasági termelőket, akik az MSzIH által megfigyelt termelői kört jelentik. Az MSzIH megfigyelési körét azok a mezőgazdasági üzemek képezik, melyek főmunkaidős mezőgazdasági vállalkozásként működnek.

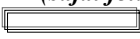
Főmunkaidős mezőgazdasági vállalkozás az, mely elég nagy ahhoz, hogy a gazdálkodó számára fő tevékenységet biztosítson, és az elért bevétel elegendő egy átlagos család fenntartásához. A főmunkaidős mezőgazdasági vállalkozást egy minimális gazdasági méret jellemzi. Ebből kiindulva lesznek olyan mezőgazdasági üzemek, melyeket soha sem fognak az adatszolgáltató vállalkozások közé kiválasztani. A hálózatba adatot szolgáltató vállalkozások minimális méretét országokra lebontva az Európai Unió Közösségi Szabályaiban teszi közzé. Ez 1986-os évet tekintve Belgiumban 12 ESU, Németországban 8 ESU, Görögországban 4 ESU volt. (Az ESU fogalmát lásd később.)

A gazdasági méret meghatározásának első lépése a standard fedezeti hozzájárulás (SFH) értékének kiszámítása.

A standard fedezeti hozzájárulás (Standard Gross Margin - SGM) három év számtani átlagértékeinek adataiból származtatott, az adott régióra jellemző egy hektárról vagy egy állattól származó termékek termelési értékének és az azok előállításához szükséges változó költségek különbözete.



3. ábra: A Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózat működésének folyamata (saját feldolgozás)

magyarázat:  az adatok áramlása

A három év átlagadatainak figyelembevételére azért van szükség, mert így kiküszöbölhető a termelés és az áringadozások hatásai. A standard fedezeti hozzájárulást minden két évben újra meghatározzák [Kovács-Keszthelyi 1998].

Miután ismert a vállalkozás standard fedezeti hozzájárulása, azt átalakítják európai méretegységbe (European Size Unit - ESU), mely a mezőgazdasági vállalkozások gazdasági méretének egysége. Meghatározásához a vállalkozás összes tevékenysége alapján kiszámított és összesített standard fedezeti hozzájárulás értékét el kell osztani az adott időszak alatt érvényes európai méretegység és az ECU arányával. Az európai méretegység és az ECU arányát időszakonként közzé teszik [Laczkó 1997]. A számítás alapján 9 gazdasági méret van (2. táblázat). Az FADN Bizottságának 1999. júliusi ülésén javasolták a 250 ESU feletti méretkategória bevezetését.

2. táblázat: Gazdasági méretkategóriák

Méret kategóriák	Méreték európai méretegységben kifejezve (ESU)	Méretkategóriák elnevezése
I.	<2	Nagyon kisméretűek
II.	2-4	
III.	4-6	Kis méretűek
IV.	6-8	
V.	8-12	Közepesen kisméretűek
VI.	12-16	
VII.	16-40	Közepesen nagyméretűek
VIII.	40-100	Nagyméretűek
IX.	100 <	Nagyon nagyméretűek

Forrás: Commission decision 85/377/EEC (1985).

Egy mezőgazdasági termelő gazdasági méretének ESU-ban történő meghatározása a következő lépésekben történik:

- a termelő által végzett tevékenységek meghatározása,
- a termelés volumenének (hektár, állat darabszám) meghatározása,
- a termelés volumene alapján a vállalkozás standard fedezeti hozzájárulásának kiszámítása. (Az SFH-t minden termék esetében ki kell számítani és összegezni kell.)

Az egyes országok esetében az SFH kiszámítása nemzeti valutában történik, így a nemzeti valutában kiszámított SFH-t ECU-re kell átszámítani. Miután ismert a vállalkozás összes standard fedezeti hozzájárulása, azután az SFH-t elosztjuk a közzétett ESU és ECU arányával, és így megkapjuk európai méretegységben kifejezve a vállalkozás gazdasági méretét.

A vállalkozások gazdasági méretének meghatározása nagy mértékben az ESU és az ECU egymáshoz való viszonyától, valamint a nemzeti valuta és az ECU arányától függ [Tiainen 1998]. Az ESU meghatározásához a vállalkozás összes tevékenységének SFH-ját nemzeti valutában kell kiszámítani, majd az ECU-re átszámított SFH-t kell elosztani az ESU és az ECU arányával. Ha az ECU nemzeti valutához viszonyított árfolyama nem tükrözi az inflációt, akkor a különböző országok azonos méretkategóriába sorolt vállalkozásainak adatai nem összehasonlíthatóak. Ez

napjaink Uniós országainak problémája, mert a pénzügyi unió bevezetésével a nemzeti valuták és az ECU árfolyama kötötté vált.

Az MSZIH megfigyelési körén belül nagy eltérések vannak. Vannak túl nagy vállalkozások és vannak túl kicsik. Vannak olyan termelők, akik csak növénytermesztéssel, vagy csak állattenyésztéssel foglalkoznak. A megfigyelési kör jellemzőit tükröző minta kiválasztásához rétegzésen alapuló statisztikai eljárást alkalmaznak. A rétegzési eljárás arra is alkalmas, hogy a mintában az üzemszempontok mindegyike képviselve legyen, és a reprezentativitás megvalósításához a legkisebb számú mezőgazdasági termelőt kelljen bevonni az adatszolgáltatói körbe.

A rétegzés esetében három kritérium van:

- Elsőként a meghatározzák a megfigyelendő területeket. Az EU-ban minden országot területekre osztanak, ezek alapján 104 régiót lehet elkülöníteni (EU-15).
- Második lépés a gazdasági méret meghatározása. Ez a korábban említett európai méretegységben kifejezve 9 gazdasági méretet jelent (2. táblázat).
- Harmadik kritérium a gazdálkodás típusa. Ez a meghatározás nem fizikai tartalommal bír, hanem gazdasági tartalom alapján határozzák meg. A gazdálkodás típusát az egyes tevékenységek standard fedezeti hozzájárulásának és az összes tevékenység SFH-nak aránya határozza meg.

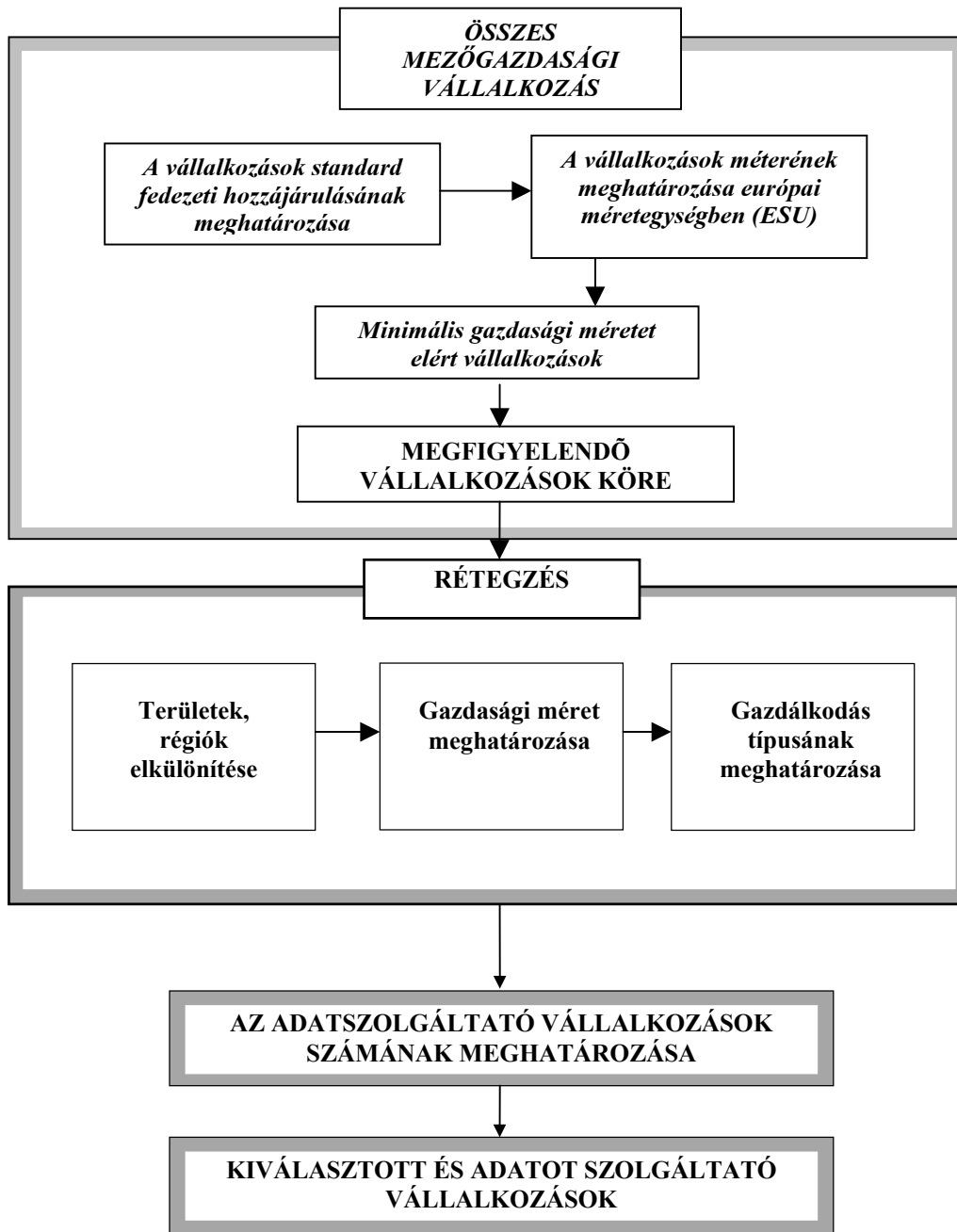
A vállalkozási tevékenység jellege alapján a 3. táblázat szerinti típusokat lehet elkülöníteni (9 gazdálkodási típus):

3. táblázat: Az üzemtípus meghatározása a tevékenységek SFH-ja alapján

Gazdálkodási típusok	
A. B. Szabadföldi növénytermesztés	Specializált gabonatermesztés, Szántóföldi növénytermesztés, Vegyes növénytermesztés
C. Kertészet	Specializált kertészeti termesztés
D. Szőlészet	Szőlőtermesztésre specializált
E. Gyümölcsök (Ültetvények)	Specializált gyümölcs- és cirtustermesztés, Olíva-termesztésre specializált, Különféle évelő növények termesztése
F. Tejtermelés	Tejtermelésre specializált
G. Legeltetési állattartás (a tejtermelést kivéve)	Növendék és marhahízlatásra specializált, Szarvasmarhatartás: tejtermelés, hízlatás és növendéknevelés, Juh, kecske és egyéb kérődzők tartása
H. Abraktakarmány fogyasztók	Abraktakarmány fogyasztók (sertés és baromfi)
I. Vegyes termelés és termesztés	Vegyes állattartás, de főleg kérődzők, Vegyes állattartás, de főleg abrakfogyasztók, Szántóföldi növénytermesztés és kérődző állattartás, Különféle növénytermesztés és állattartás vegyesen.

Forrás: Commission decision 85/377/EEC (1985)

Az üzembiválasztás teljes folyamatát a 4. ábra foglalja össze.



4. ábra: Az adatszolgáltató vállalkozások kiválasztása (saját feldolgozás)

4.5 A Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózat által gyűjtött információk

A Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózatban összegyűjtendő adatok köréről, azok kezeléséről a 2237/77/EEC (1977. szeptember 23.) rendelet rendelkezik. A Hálózat működéséről egy kézikönyv áll rendelkezésre, mely meghatározza az elveket, módszereket, a gyűjtött adatok körét és azok tartalmát. Az Információs Hálózat által gyűjtött adatokért az Összekötő irodák felelősek, nagyon gyakran más intézményekkel, szervezetekkel együttműködve.

Az adatokat bizalmasan kell kezelni, melyet a 79/65/EEC (1965. jún. 15) rendeletben rögzítettek. Ezt a rendelkezést 1998. június 25-én módosították azzal, hogy az összegyűjtött adatok felhasználási körét szigorították [Európai Unió mezőgazdasági... 1999]. A Hálózatban a vállalkozások egy éves tevékenységének adatait összesítik. Egy számviteli év 12 hónapot jelent, mely január 1. és július 1. közötti időponttól számított 12 hónapos időszakot ölel fel attól függően, hogy az egyes tagországokban a számviteli év mikor kezdődik.

A vállalkozásoktól származó adatok az adatszolgáltatók könyveiből, leltárából, jelentéseiből és egyéb nyilvántartásaiból származnak. Néhány tagországban az Összekötő Irodák saját maguk is kialakítanak egy-egy sajátos nyilvántartási rendszert.

A Hálózatban regisztrált adatok kizárólag mezőgazdasági tevékenységgel kapcsolatos adatok lehetnek. Azok az információk, melyek a vállalkozók egyéb személyes tevékenységével kapcsolatosak, nem jelenhetnek meg a közölt adatokban.

Az összegyűjtendő adatok szerkezetét a rendelet kérdőívek (táblázatok) formájában határozza meg, melyek fejléce tartalmazza az adott tétel megnevezését és fejlécszámát, valamint a táblázat tételeivel kapcsolatosan gyűjtendő adatok meghatározását. A táblázat vízszintes sorai határozzák meg, hogy miről is történik az adatgyűjtés, az oszlopok mutatják az adott dologgal kapcsolatosan közzéadott adattartalmat. Az összegyűjtendő adatok szerkezetét egy példán keresztül a 4. táblázat szemlélteti, mely az állatállomány értékével és számával kapcsolatos információkat tartalmazza.

4. táblázat: Az összegyűjtendő adatok szerkezete az állatállomány esetében (D. kérdőív)

A tétel fejlécszáma és megnevezése	Nyitó értékelés		Záró értékelés		Átlag létszám
	Száma	Értéke	Száma	Értéke	
23. Hízóborjú					
24. Egyéb 1 évnél fiatalabb borjú					
25. 1-2 éves bika					
26- 1-2 éves tehén					

Forrás: FADN Handbook, Section III.(1988)

A Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózat által gyűjtött adatok körét az 5. táblázat foglalja össze.

Az 5. táblázatból látható, hogy a gyűjtött adatok szerteágazóak, és ez egy adatszolgáltató vállalkozás számára ezer alapadatnál is többet jelenthet.

5. táblázat: Az MSZIH által gyűjtött adatok köre az Európai Unióban

<i>A gyűjtött információk köre</i>	<i>A gyűjtött adatok</i>
<i>A. Általános információk</i>	<i>Vállalkozás száma Vállalkozás elhelyezkedése Öntözött terület Tengerszint feletti magasság</i>
<i>B. A termelés feltételei</i>	<i>Saját terület Bérelt terület Közösen művelt terület</i>
<i>C. Munkaerő</i>	<i>Az állandó és ideiglenes jelleggel foglalkoztatottak kora, éves munkája, átlagos éves munkaóra</i>
<i>D. Az állatállomány száma és értéke</i>	<i>A különböző állatfajok nyitó és záró értéke, száma, átlagos állatlétszám.</i>
<i>E. Állatállomány beszerzése és értékesítése</i>	<i>Az állatfajok beszerzésének és értékesítésének értéke, valamint a saját fogyasztás.</i>
<i>F. Költségek</i>	<i>Gépköltségek Speciális állattartási költségek Saját előállítású takarmányok Növénytermesztés költségei Fenntartási költségek Bérleti díjak Kamatráfordítások</i>
<i>G. Földterületek, épületek, készletek és működő tőke</i>	<i>Nyitó érték Befektetések Értékesítések Értékcsökkenési leírás Záró érték</i>
<i>H. Kötelezettségek</i>	<i>A rövid- közép- és hosszú lejáratú kötelezettségek nyitó és záró értéke, elkülönítve, hogy épülethez vagy gépekhez vagy egyéb célokra vették igénybe.</i>
<i>I. Általános forgalmi adó</i>	
<i>J. Támogatások</i>	<i>Jogcímenként a megkapott támogatások értéke</i>
<i>K. Termelés (kivéve az állattenyésztést)</i>	<i>Terményenként a terület Egész évi termelés Nyitó érték Értékesítés Saját fogyasztás Záró érték Vállalkozás által felhasznált</i>
<i>L. Kvóták és egyéb jogok</i>	<i>Típusonként a kiadás Bevétel Nyitó érték Záró érték Értékcsökkenési leírás A vállalkozás kvótája Adók</i>
<i>M. Művelhető területtel kapcsolatos kompenzációk</i>	<i>Terményenként a kompenzált terület Összes kompenzáció</i>

Forrás: FADN - User Manual of the farm return (1994)

A Hálózat által gyűjtött adatok több kutató szerint [Beers et al. 1998] felülvizsgálatra szorulnak, mert kérdéses hogy a

- *gyűjtött adatok köre megfelel-e napjaink információs igényeinek,*
- *az összegyűjtendő adatok jól dokumentáltak-e,*
- *az adatok gyorsan hozzáférhetők-e,*
- *egyszerűsíthető-e az adatok felhasználása,*
- *a gyűjtendő adatok a felhasználók igényeinek megfelelően változtathatók-e?*

A kutatók kételyeit támasztja alá a nemzetközi tapasztalat is, mely szerint a begyűjtött adatok több területen nem eléggé meghatározottak, túlságosan nagyszámúak, sőt a számviteli nyilvántartásokhoz alkalmazott számlarend is nehezen hozható összhangba a kérdőívek adatigényeivel [Poppe 1995].

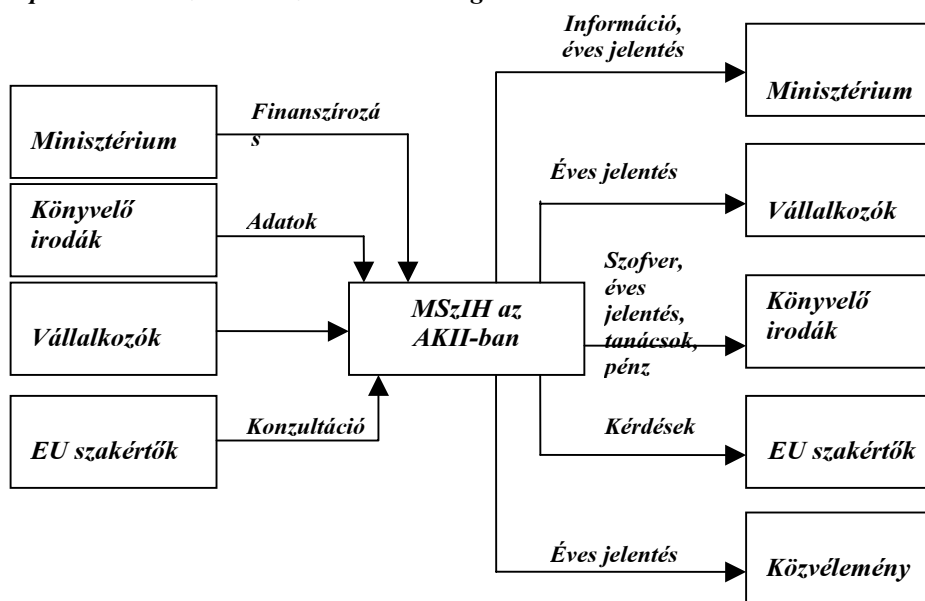
5. A MEZŐGAZDASÁGI SZÁMVITELI INFORMÁCIÓS HÁLÓZAT MAGYARORSZÁGON

5.1. A magyar MSzIH szervezeti rendszere és az információk felhasználási lehetőségei

A rendszer működtetésében - hasonlóan több Európai Unió ország gyakorlatához - több szervezet együttműködésének kell megvalósulnia [Bellédi 1994]. A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium (továbbiakban Minisztérium) szerepe a finanszírozási és ellenőrzési feladatok ellátásában, valamint a megfelelő működéshez szükséges törvényi háttér biztosításában áll. A Minisztérium az Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézetet (AKII) jelölte ki a testületi hálózat központi intézményeként. Feladata a hálózat működtetésének szervezése, szabályozása, az érintett intézmények közötti együttműködés fenntartása és biztosítása, az adatok összegyűjtése, feldolgozása, ellenőrzése, továbbítása és a rendszer fejlesztése. Mindezeket összefoglalva megállapítható, hogy az AKII látja el az Összekötő Iroda szerepét. Az üzemek kiválasztásához a gazdaságszerkezeti összeírások adatait használják fel, így a résztvevő szervezetek között meg kell említeni a Központi Statisztikai Hivatalt is.

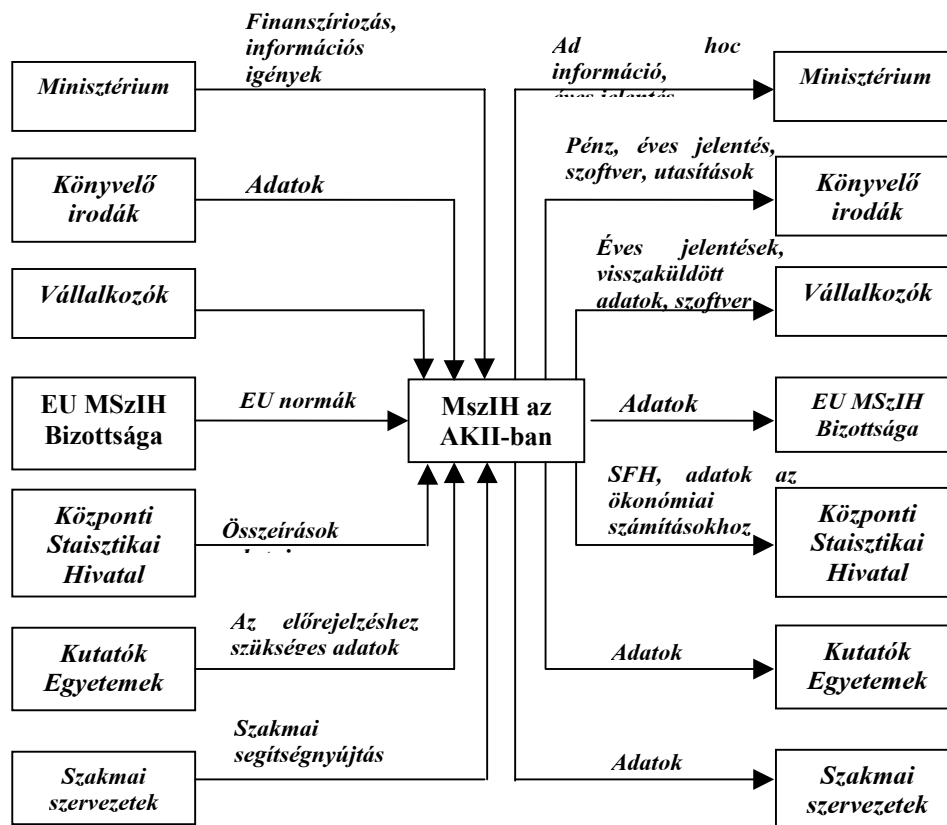
Az MSzIH adatforrásai a számviteli nyilvántartások. Az események rögzítését a könyvelő irodák munkája biztosítja. A könyvelő irodáknak megfelelő szaktudással kell rendelkezniük, és jó kapcsolatot kell fenntartaniuk az adatszolgáltató mezőgazdasági vállalkozásokkal. Az érdekvédelmi és szakmai szervezetek bevonása elősegítheti a feladatok megosztását és az együttműködés révén annak magasabb szintű ellátását. A kutatók és elméleti szakemberek alkalmazása biztosíthatja a rendszer további fejlesztését, a működtetéshez szükséges szakemberek kiképzését és továbbképzését.

A Számviteli Információs Rendszer jelenlegi működésének szervezeti kapcsolatait és az általa biztosított lehetőségeket az 5. ábra szemlélteti.



5. ábra: Az MSzIH jelenlegi működése és az információk hasznosítási lehetősége
Forrás: Poppe – Kovács - Keszthelyi (1997.)

A Hálózat jövőbeni működtetését és információinak hasznosítási lehetőségeit a 6. ábra mutatja.



6. ábra: Az MSzIH jövőbeni működése és az információk hasznosítási lehetősége
Forrás: Poppe – Kovács - Keszthelyi (1997)

Az MSzIH jövőben magvalósuló szervezete, funkciója és célja alapján azok a körök, melyek a Hálózatból nyerhető adatokat hasznosítani tudják, tovább bővülnek. A minisztériumok számára több információ áll rendelkezésre, és az információkkal kapcsolatosan több igényt is megfogalmazhatnak. A jelenlegi évente egyszeri adatigény (Agrárbeszámoló) nagy valószínűséggel gyakoribbá fog válni, hiszen az agrárgazdaság adott időpontban történő értékelése elősegítheti az agrárgazdasági stratégiák megalapozását.

A könyvelő irodák és az AKII kapcsolata szélesedik, mert a rendszer adatainak elsődleges forrása a könyvelő irodák munkája. Tevékenységükhöz szükséges információk köre bővülni fog, a kapott utasítások és szabályok is folyamatosan áramlanak feléjük. A könyvelő irodák is számításba jöhetnek, mint adatfelhasználó szervezetek, mert tanácsadásaihoz információs bázist jelenthet az MSzIH adatállománya.

Az adatszolgáltatást végző vállalkozók, a kapott adatok és információk száma és minősége ugrásszerűen megnő, ezáltal az együttműködés egyre mélyebbé és bizalmasabbá válhat. A gazdálkodók számára visszaszolgáltatott adatok és az éves eredmények ismerete lehetővé teszik számukra munkájuk értékelését, és más vállalkozással való összehasonlítást. Számos országban az adatszolgáltatók maguk jelentkeznek a rendszerbe, mert a visszajuttatott adatokat vállalkozásuk továbbfejlesztése érdekében jól tudják hasznosítani, ugyanis egy vállalkozás tevékenységének tervezése jelentős mértékben a számviteli információk függvénye [Sándorné 1999] is. A visszajuttatott adatok esetében a gazdálkodók adatigénye a hasonló tevékenységet folytató vállalkozásokkal kapcsolatos információk formájában jelenik meg (pl.: kisméretű tejelő szarvasmarha tartással foglalkozó gazdaságok régiónkénti termelési és költség adatai).

Az EU FADN Bizottsága, mint új elem épül be a rendszerbe. Érdeklünk, hogy a Bizottsággal való kapcsolatot minél előbb kiépítsük, és ezáltal nem csak mi tudunk adatot szolgáltatni az EU felé, hanem mi is adatokhoz tudunk hozzájutni. Ez a tény és lehetőség is befolyásolhatja az MSzIH fejlesztését. A Hálózat teljes működése során a Bizottság határozza meg a rendszer működtetésének nemzetközi kereteit. Az EU FADN Bizottságának adatigénye a minden ország számára kötelező kérdőívek formájában fogalmazódik meg. A hozzájuk elküldött adatokat a VI. Mezőgazdasági Főigazgatósághoz továbbítják, ahol az egyes tagországokból beérkezett és elemzett adatok alapján hozzák meg a döntéseket. Az elemzéseket az EUROSTAT végzi el, és az eredményeket ún.: standard táblázatokban teszik közzé. A standard táblázatok információi egyrészt természetes másrészt pénzügyi adatokat tartalmaznak. A standard táblázatok már nem individuális adatok, hanem üzemszervezetek tevékenységével kapcsolatos információkat közölnek. Az eredmények bemutatása során csak olyan csoport adatait jelentetik meg, melyek esetében a mintában lévő üzemek száma meghaladja a tízet. A standard táblázatok eredménytáblázatában a következő adatok képzése történik (5. táblázat):

A Statisztikai Hivatallal való kapcsolat eredményeképpen az MSzIH az üzemkiválasztáshoz a gazdasági regiszterből és a gazdaságszerkezeti összeírásokból adatokat nyerhet, ugyanakkor az MSzIH-ből is adatok felhasználására van lehetőség a standard fedezeti hozzájárulás kiszámításához és a mezőgazdasági számlák rendszerének működtetéséhez. A Statisztikai Hivatal az országos szinten rendelkezésre álló adatok alapján elemzéseket és értékeléseket végezhet, melyek közzététele és a döntéshozó szervekhez (minisztérium) történő eljuttatása szintén elősegíti a mezőgazdaság valós helyzetének feltárását.

A kutatókkal és kutató intézetekkel való kapcsolat is kétirányú. A hálózat működéséhez különböző kutatások és szimulációk végezhetőek el. A megszerzett adatok alapján hatásvizsgálatok, előrejelzések, elemzések és kutatások válnak lehetővé. A szakmai szervezetek szerepe sem hanyagolható el. Részt vehetnek a vállalkozások kiválasztásában, mint független szervezetek elősegíthetik az MSzIH hatékonyabb működését, szerepet játszhatnak a vállalkozók bizalmának megnyerésében, és a hozzájuk eljuttatott adatok segítségével hatékonyabb érdekvédelmi és szakmai munkát folytathatnak.

5. táblázat: A standard táblázatok által nyújtott információk

Képzett adatcsoportok	Az adatcsoportok tartalma
<i>A minta és népessége</i>	<i>A reprezentált vállalkozások száma. Átváltási arány - Átlagos átváltási arány az adott ország valutája és az ECU között. Átlagos havi árfolyamok alapján számított érték.</i>
<i>A vállalkozás szerkezete és termékei</i>	<i>Gazdasági méret – ESU, munkaerő - éves munkaegységben , munkaerő - óra, ki nem fizetett munkaerő-családi munkaegységben, ki nem fizetett munkaerő – óra, fizetett munkaerő - a díjazás értéke pénzben kifejezve, fizetett munkaerő – óra, mezőgazdaságilag hasznosított terület – ha, az összes termelt termék területe ha-ban kifejezve, összes állat fajtánként és hasznosítási irányonként.</i>
<i>A vállalkozás kibocsátása (pénzértékben kifejezve)</i>	<i>Összes kibocsátás, az összes termény-értékesítés + saját felhasználás + házi fogyasztás + (záró leltár- nyitó leltár).</i>
<i>A vállalkozás költségei (pénzértékben kifejezve)</i>	<i>Összes költség, közbenső fogyasztás, szaporítóanyagok költségei, takarmányok, általános költségek gépek és épületek fenntartási költségei, energia, kifizetett kamatok stb.</i>
<i>Támogatások (pénzértékben kifejezve)</i>	<i>Támogatás fajtánként.</i>
<i>A támogatások és adók mérlege</i>	<i>ÁFA egyenleg, adók és egyéb kötelezettségek, a beruházások támogatása stb.</i>
<i>A vállalkozásonkénti jövedelem</i>	<i>Összes kibocsátás, közbenső fogyasztás, farm bruttó jövedelem, értékcsökkenési leírás, a vállalkozás nettó hozzáadott értéke, külső faktorok - bérek (és egyéb költségei), bérleti költségek, kamatok (a kamattámogatások levonása után), a beruházások támogatási és adó mérlege.</i>
<i>Egy főre jutó jövedelem</i>	<i>A vállalkozás nettó hozzáadott értéke / mezőgazdasági - A munka hatékonyságát fejezi ki. Családi Vállalkozói jövedelem / családi munkaegység - A családi munka hatékonyságát fejezi ki.</i>
Mérleg	

Pénzügyi mutatók	Nettó érték változása (saját tőke változása), átlagos működő tőke, bruttó befektetés, nettó befektetés, Cash-flow.
------------------	--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

Forrás: *The agricultural situation in the European Union (1998)*

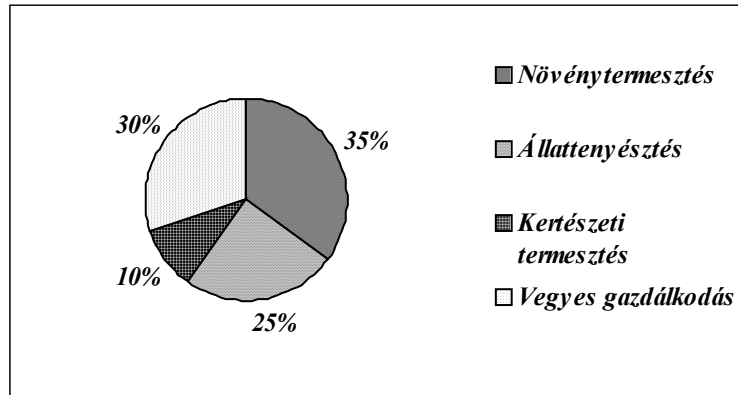
5.2. A Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózat jelenlegi helyzete Magyarországon

Magyarország sikeres agrárpolitikájának feltétele, hogy pontos és összehasonlítható adatok álljanak rendelkezésre. Ki kell építeni, és szakmai és tartalmi területen tovább kell fejleszteni az adatgyűjtési rendszert, javítani kell az adatgyűjtési fegyvelmen, valamint biztosítani kell a megfelelő szervezetek számára az adatokhoz való hozzáférést [Varga 1997]. A magyarországi információs hálózatokkal, valamint a mezőgazdaság információs igényeivel kapcsolatosan már 1991-től kutatások folytak és tanulmányok készültek [Dutch support...1993, Kamphuis - Girde 1993]. Ezek a tanulmányok feltárták az akkori helyzetet, és felvázolták a fejlesztés irányát. A Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózattal kapcsolatosan is rámutattak annak szerepére, jelentőségére és létrehozásának fontosságára. Legfőbb problémaként emelték ki a szükséges információk meghatározatlan voltát, és az adatszolgáltató mezőgazdasági termelők ellenállását. Egyben rávilágítottak az akkor még nem megfelelő törvényi háttérre, a feladatok és a funkciók nem megfelelő szabályozottságára és meghatározottságára.

Mіндеzen előzmények után hazánkban a Hálózat előkészítése 1995-ben kezdődött el német kormányzati támogatással. Kialakítása 1996-ban indulhatott el, melyet az Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézet szervezett meg első ízben Fejér megyében. Ekkor az adatok 42 üzemből származtak, melyből 32 egyéni gazdaság és 10 gazdasági társaság vagy szövetkezet volt. 1997-ben 6 megyére, kb. 500 üzemre bővült az adatgyűjtés. 1998-ban további növekedés mutatható ki, és 1999-ben a megyék száma 14-re nőtt, a teszüzemek száma elérte az 1400-at. 2000-ben az adatszolgáltató vállalkozások száma 1620. A Hálózat végleges méretének elérésekor az adatszolgáltató üzemek száma megközelíti majd a 2000-et. A teszüzemek bevonásának időbeni alakulása a 2. mellékletben követhető nyomon [Kovács – Keszthelyi 2000].

A kísérleti jelleggel működő tesztütemi rendszerbe a vállalkozások kiválasztása nem reprezentatív módon történik. Ennek egyszerű magyarázata, hogy nálunk még nincs gazdaságszerkezeti összeírás, nem lehet meghatározni a vállalkozások EU standard fedezeti hozzájárulását és a méretegységet. A vállalkozások kiválasztása során a KSH tájközrizei és méretkategóriái alapján az AKII megyénként 2 régiót határoz meg, melyen belül termelési tájközrzeteket hoznak létre. A tájközrzetben lévő termelőkrol az 1994-es gazdasági összeírásból van információ. A termelési tájközrzetben lévő üzemeket méret, tevékenységi irány, vállalkozási forma alapján csoportokra osztják és meghatározzák, hogy az adott tájközrzetből az adott csoportra vonatkozóan hány mezőgazdasági termelőre van szükség. Például az egyik megye estében a 2 régió 5 termelési tájközrzetre osztott, a szükséges üzemszámot 120-ban határozták meg, melyből 96 kisüzemi termelő, és 24 társas vállalkozás.

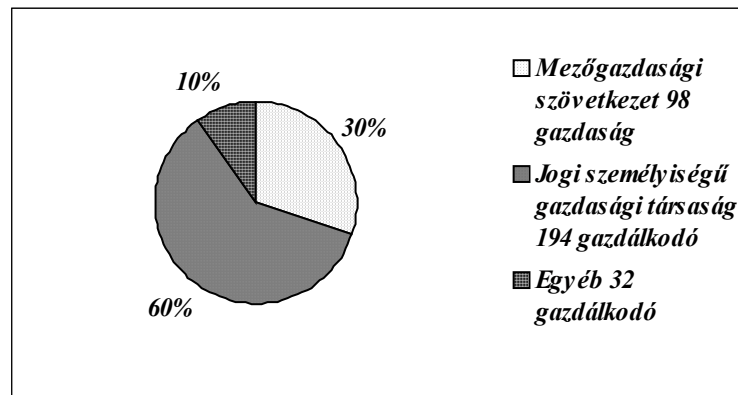
Az 1620 [AKII 2000. évi...] adatszolgáltató vállalkozás tevékenységenkénti megoszlását az 7. ábra mutatja.



7. ábra: Az adatszolgáltató vállalkozások tevékenységenkénti megoszlása
 Forrás: AKII 2000. évi kiválasztási terv - kézirat

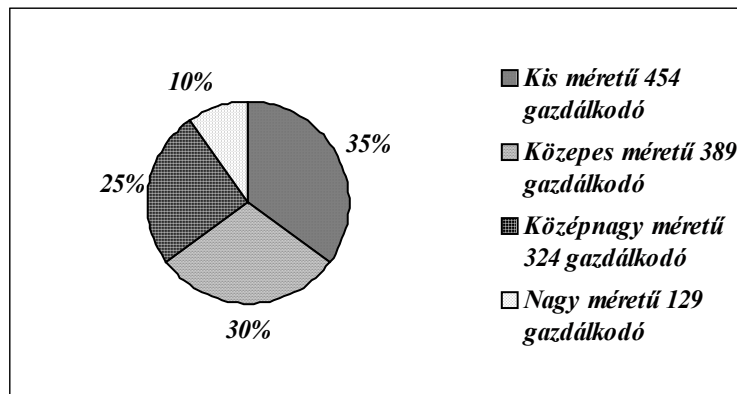
A vállalkozások gazdasági forma szerinti arányát tekintve megállapítható, hogy az adatszolgáltatók 80 %-a (1296 gazdálkodó) egyéni gazdálkodó, és 20 %-a (324 gazdálkodó) társas vállalkozás. Ha a 2000. évi Általános mezőgazdasági összeírás (AMŐ) adatait tekintjük a mezőgazdasági tevékenységet folytató összes szervezet száma 1.802.533 [Pintér 2000]. Ebből 8.382 a gazdasági szervezet (gazdasági társaságok), 958.534 az egyéni gazdaság (egyéni vállalkozó és mezőgazdasági tevékenységet folytató háztartás) és 835.617 a nem gazdaság (a nem gazdaság minősítés az AMŐ kritériumai alapján – lásd 3.3 fejezet), amelyek nem érik el a minimális gazdasági méretet. Az adatok alapján látható, hogy az MSzIH mintavétele a társas vállalkozások szempontjából túlreprezentált.

A kiválasztott társas vállalkozások gazdálkodási forma szerinti összetételét a 8. ábra mutatja:



8. ábra: A kiválasztott társas vállalkozások gazdálkodási forma szerint
 Forrás: AKII 2000. évi kiválasztási terv - kézirat

Az egyéni gazdálkodók esetében a méret alapján történő megoszlást a 9. ábra tükrözi.



9. ábra: Az egyéni gazdálkodók méret szerinti megoszlása
 Forrás: AKII 2000. évi kiválasztási terv - kézirat

Az egyes méretkategóriák tevékenységi irányonként változóak. Szántóföldi növénytermesztés esetében a kisméretű gazdaságok 5-30 ha-on, a közepes méretűek 30,1-100 ha-on, a középnagy méretűek 100,1-200 ha-on és a nagy méretűek 200,1 ha fölötti területen gazdálkodnak. Szőlő-, gyümölcs- és zöldségtermesztés esetén kisméretű, ha 1-5 ha területen történik a gazdálkodás, közepes méretű, 5,1 és 20 ha terület között, középnagy méretű 20,1 és 40 ha között, és nagy méretű 40 ha felett.

Állattenyésztés esetében kisméretű az a gazdaság, ahol 5-10 szamosállat van, közepes méretű, ha 10,1 – 30 szamosállatot tartanak, középnagy méretű, ha 30,1 és 50 szamosállat van, és nagy méretű, ha a szamosállatok száma meghaladja az 50-et.

Az egyéni gazdálkodók méret szerinti kiválasztása a 2000. évi ÁMÖ alapján a nem értékelhető, mert a méretkategóriák meghatározása az AMÖ és az MSZIH esetében különbözik.

A kiválasztott gazdaságok esetében alapvető probléma az adatszolgáltatással kapcsolatos bizalmatlanság és félelem, melyet mind az adatgyűjtők, mind az adatszolgáltatók esetében minimálisra kell csökkenteni. Tájékoztatást kell nyújtani a Hálózat céljáról, működéséről, szerepéről és előnyeiről [Sóós 1998, Soós-Galántai 1998].

A tesztüzemi rendszer adatainak rögzítéséhez pénzügyi fedezet az FVM pályázati forrásaiból áll rendelkezésre.

A magyar Mezőgazdasági Számveteli Információs Hálózat éves rendszeres működésének vázlata és tevékenysége a következő.

A vállalkozások adatait szolgáltatnak a velük kapcsolatban álló könyvelő irodák számára. A könyvelő irodák az összegyűjtött adatokat rögzítik, vagyis elkészítik a számviteli nyilvántartásokat. Időszakonként és év végén a kérdőívek kitöltésével adatot szolgáltatnak az AKII felé.

Az AKII szerepe többirányú. Feladata a kiválasztási terv és a kérdőívek elkészítése, továbbá az adatok feldolgozása és értékelése. A könyvelő irodák számára

folyamatos szakmai segítséget kell nyújtania, és folyamatosan ellenőrizni kell a munka minőségét.

Az AKII a beérkezett kérdőíveket összefüggés vizsgálatoknak veti alá, ami annyit jelent, hogy a beküldött adatok helyességét a kérdőív belső szerkezetéből következő kötelező összefüggésekkel vizsgálja. Pl.: a tárgyi eszközök tárgyévi nettó értéke egyezik-e az 5/A (befektetett eszközök állományának részletezése) és 3/A (mérleg eszköz oldalán a befektetett eszközök értéke) táblázatban.

Az összefüggés vizsgálat után homogenitás vizsgálat következik. Ennek során a különböző üzemek azonos kategóriájú adatait hasonlítják össze, pl.: búza hozamokat azonos tájkörzetben.

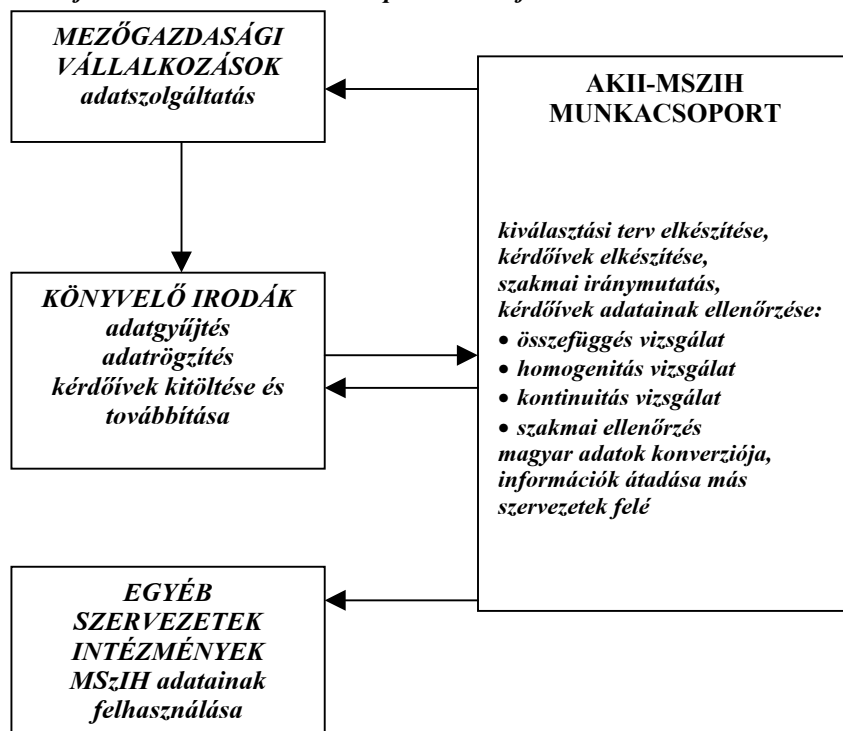
A kérdőívek adattartalmának következő ellenőrzési pontja a kontinuitás vizsgálat, melynek során az előző évi adatokhoz történik a viszonyítás, pl.: a számviteli mutatók alakulása az egymást követő években.

A ellenőrzés utolsó lépését a manuálisan végzik el. Ebben az esetben mezőgazdasági, közgazdasági és egyéb oldalról vizsgálják meg az adatokat.

Miután minden adat tartalmilag és számszakilag is helyes, megtörténhet a magyar teszüzemi kérdőív adatainak hazai felhasználás céljára történő feldolgozása és uniós adatokká történő alakítása - konvertálása.

A teszüzemi kérdőívek információit nem csak az AKII MSZIH csoportja használja fel, hanem azok az AKII egyéb osztályira kerülnek vagy más szervezetek intézetek használják fel őket munkájukhoz (minisztériumok, vállalkozások stb.) (lásd 5. és 6. ábrákat is).

A fentiekben leírt szervezetek kapcsolatát és feladataikat a 10. ábra szemlélteti.



10. ábra: A Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózat működésének vázlatja Magyarországon (saját feldolgozás)

6. A MAGYARORSZÁGI ÉS AZ EURÓPAI UNIÓS TESZTÜZEMI KÉRDŐÍVEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

A Magyarországi adatszolgáltatás is kérdőívek formájában történik. Az AKII kidolgozta a kérdőívek tartalmát, melyről általánosságban elmondható, hogy a bekért adatok köre az EU elvárásainál bővebb. Így nálunk szélesebb körű információ áll rendelkezésre, mely alapján egyéb elemzések és kutatások is elvégezhetők. A 6. táblázat összehasonlítást ad a két rendszer kérdőíveinek köréről. Természetesen a kérdőívek tételesen nem feleltethetők meg egymásnak, de a táblázat tükrözi, hogy a szolgáltatandó adatok köre a magyar tesztüzemi kérdőívek tartalma alapján előállítható.

Az eredeti sorrendet az EU kérdőívek alapján határoztam meg, és ahhoz illesztettem a magyar kérdőíveket.

6. táblázat: A magyar és az uniós kérdőívek összehasonlítása

<i>EU kérdőívek</i>	<i>Magyar kérdőívek</i>
<i>A. Általános Információk</i>	<i>Üzem alapadatai</i>
<i>B. Földterület tulajdonviszonyai</i>	<i>1/A. Földterületi adatok év végén 1/B. Földterületi adatok az év során</i>
<i>C. Munkaerő</i>	<i>2/A. Munkaerő állomány az egyéni gazdaságokban 2/B. Idegen foglalkoztatottak az egyéni gazdaságokban Munkaerő állomány a társas vállalkozásokban</i>
<i>D. Az állatállomány létszáma és értéke</i>	<i>5/B. Kimutatás az állatállomány értékéről</i>
<i>E. Állatok vásárlása és értékesítése</i>	<i>6/A. Kimutatás az állatállomány változásáról</i>
<i>F. Költségek</i>	<i>8/A.,B.,C. Ágazati költség és eredmény elszámolás (növénytermesztés, borászat, pezsngő előállítás) 8/B.-S Ágazati költség és eredmény elszámolás (állattenyésztés- fajonként és tartási irányonként)</i>
<i>G. Föld- és épületvagyon, gépek berendezések, fogótőke</i>	<i>Kiegészítések a mérleghez és eredménykimutatáshoz 5/A. Befektetett eszközök állományváltozása 5/C. Kimutatás a készletek értékéről</i>
<i>H. Kötelezettségek</i>	<i>5/E. Kimutatás a kötelezettségek lejáratairól</i>
<i>I. Áfa</i>	
<i>J. Prémiumok és támogatások</i>	<i>6/C. Kimutatás az adott évben kapott támogatásokról</i>
<i>K. Termelés (élő állatok nélkül)</i>	<i>6/B. Kimutatás a készletek változásáról</i>
<i>L. Kvóták és egyéb jogok</i>	<i>nincs</i>
<i>M. A szántóföldi növénytermesztéshez kapott kompenzációs kifizetések</i>	<i>nincs</i>

Forrás: saját feldolgozás

A magyar tesztüzemi kérdőív a következő táblázatokkal bővebb:

- 3/A. eszközök a mezőgazdasági tevékenységhez kötődően,
- 3/B. források a mezőgazdasági tevékenységhez kötődően,
- 3/C. eszközök az egyéb tevékenységhez kötődően,
- 3/D. források az egyéb tevékenységhez kötődően,
- 4/A. eredménykimutatás a mezőgazdaságban (összköltség típusú eredménykimutatás),
- 4/B. eredménykimutatás az egyéb tevékenységekben (összköltség típusú eredménykimutatás),
- 5/D. kimutatás a követelések esedékességéről,
- 7/A. vetés- (termő) terület, átlaghozamok, átlagárak, üzemi belső felhasználás (szántóföldi növénytermesztés, gyepgazdálkodás),
- 7/B. átlaghozamok, átlagárak, üzemi belső felhasználás (állattenyésztés),
- 7/C. termőterület, átlaghozamok, átlagárak (kertészet).

Az egyez kérdőívek belső tartalma közötti eltérések a következők:

A. Általános Információk	Üzem alapadatai
---------------------------------	------------------------

A magyar kérdőívekbe be kell építeni a kedvezőtlen mezőgazdasági területre vonatkozó (75/268. tanácsi határozat), és a strukturális alapokkal kapcsolatos besorolást.

A magyar kérdőívben hiányzik a kedvezőtlen adottságú terület, az öntözött mezőgazdasági terület, a tengerszint feletti magasság, a legeltetési napok száma a hegyi legelőn vagy mezőgazdasági területhez nem tartozó egyéb legelő.

B. Földterület tulajdonviszonyai	1/A. Földterületi adatok év végén 1/B. Földterületi adatok az év során
-----------------------------------------	---------------------------------------------------------------------------

A földterület részletezése bővebb Magyarországon.

Az EU az egy évnél rövidebb ideig használt területet nem tekinti bérletnek, hanem a vásárolt takarmányok között mutatja ki. A magyar gyakorlat mindezt bérleti díjakkal kapcsolatos költségként értelmezi.

C. Munkaerő	2/A. Munkaerő állomány az egyéni gazdaságokban 2/B. Idegen foglalkoztatottak az egyéni gazdaságokban Munkaerő állomány a társas vállalkozásokban
--------------------	--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

A magyar kérdőív sokkal részletesebben tartalmazza a munkaerővel kapcsolatos információkat. Kérdésként felvetődik, hogy mekkora munka szükséges ahhoz, hogy EU kompatibilis információt állítsunk elő.

D. Az állatállomány létszáma és	5/B. Kimutatás az állatállomány
----------------------------------------	----------------------------------------

<i>értéke</i>	<i>értékéről</i>
---------------	------------------

A magyar kérdőívhez kapcsolódó magyarázat az átlaglétszám kiszámítása esetében pontatlannak, illetve hiányosnak mondható.

Az EU előírásai alapján az átlaglétszámot az üzemben töltött idő arányában kell kiszámolni, és magában foglalja a szerződés alapján nevelt és hizlalt állatokat is, de a bértartást nem (bértartás: az állat nincs az üzem tulajdonában, és nem jelent gazdasági kockázatot).

<i>E. Állatok vásárlása és értékesítése</i>	<i>6/A. Kimutatás az állatállomány változásáról</i>
---------------------------------------------	-----------------------------------------------------

A magyar kérdőív több információt tartalmaz, az EU kérdőív csak a vásárlást, az értékesítést, a természetbeni saját fogyasztást valamint a juttatást tartalmazza. Nem tartalmazza a nyitóállományt, a szaporulatot, az átminősítést és az elhullást.

<i>F. Költségek</i>	<i>8/A. Ágazati költség és eredmény elszámolás (növénytermesztés) 8/B. Ágazati költség és eredmény elszámolás (állattenyésztés)</i>
---------------------	-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

A magyar kérdőív tartalmazza az egyes költségkategóriákat, igaz nem ugyanabban a sorrendben, mint az EU kérdőív. Hiányzik viszont a földdel kapcsolatos és a fizetett kamatokkal kapcsolatos költségek részletezése.

<i>G. Föld- és épületvagyon, gépek berendezések, forgótőke</i>	<i>Kiegészítések a mérleghez és eredménykimutatáshoz 5/A. Befektetett eszközök állományváltozása 5/C. Kimutatás a készletek értékéről</i>
----------------------------------------------------------------	---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

A magyar kérdőív a teljes befektetett eszközállományra kiterjed, míg az EU csak a föld, épület, gép, és forgótőke adatait kéri.

A forgótőke tekintetében a magyar kérdőív részletesebb, de a támogatás oszlop hiányzik.

<i>H. Kötelezettségek</i>	<i>5/E. Kimutatás a kötelezettségek lejáratáról</i>
---------------------------	-----------------------------------------------------

A magyar kérdőív szintén részletesebb, mert több kötelezettség fajtával kapcsolatosan kér információt, de hiányzik belőle a termőterülettel és épületekkel és forgótőkével kapcsolatos kötelezettségek kimutatása.

<i>J. Prémiumok és támogatások</i>	<i>6/C. Kimutatás az adott évben kapott támogatásokról</i>
------------------------------------	------------------------------------------------------------

A magyar támogatások típusai eltérnek az EU támogatás kategóriáitól és az EU kérdőív a támogatásokat termékenként, költségtételenként, állatcsoportonként gyűjti. Külön tünteti fel a természeti csapásokkal kapcsolatos támogatásokat. A magyar kérdőívben 1999-ig nem lehetett elkülöníteni a növény- és állatcsoportok szerinti támogatási összegeket, de 1999-től kezdődően a támogatások kimutatása nagy részben igazodik az uniós kérdőív szerkezetéhez.

<i>K. Termelés (élő állatok nélkül)</i>	<i>6/B. Kimutatás a készletek változásáról</i>
-----------------------------------------	------------------------------------------------

A magyar kérdőívből a termőterület hiányzik, de a belső felhasználást részletesebben (állattenyésztés és egyéb) tartalmazza, és a veszteség kategóriát nem magyarítja.

A fentiekből látható, hogy a magyar kérdőívek részben megfelelnek az EU előírásainak. Egyes kérdőívek esetében több adattal rendelkezik a magyar rendszer, néhány esetben viszont hiányosságok tapasztalhatók. A hiányosságok nem jelentősek, viszont át kellene gondolni, hogy az összegyűjtött adatok teljes mértékben hasznosítottak-e vagy sem.

7. A MEZŐGAZDASÁGI SZÁMVITELI INFORMÁCIÓS HÁLÓZAT SZÁMVITELI ELSZÁMOLÁSAINAK SAJÁTOS SÁGAI MAGYARORSZÁGON

A Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózat adatainak forrása az adatszolgáltató vállalkozások számviteli rendszere. A számvitelben történik meg a gazdasági események rögzítése, és a számviteli adatokból történik a testületi kérdőívek kitöltése.

A testületi rendszer egyedi adatigénye egyedi elszámolási szabályok kialakítását teszi szükségessé. A testület számviteli rendszere a számvitel általános alapfogalmaira és alapelveire épül, de elszámolási rendszerét és értékelési elveit, így számviteli politikáját tekintve egy új – hazánkban még nem ismert és ezidáig nem létező nyilvántartó és adatszolgáltató rendszer létrehozását jelenti.

A dolgozat elkövetkezendő részében a Testület számviteli elszámolásainak kidolgozása következik. A testület számviteli politikájának kidolgozásakor a magyar számviteli gyakorlatra építkeztem, mert a testületek könyvelését magyar számviteli szakemberek végzik, akik gyakorlata a magyar sajátosságok és elszámolási szabályok szerint alakult ki.

7.1. Az MSzIH számviteli elszámolásainak szervezeti háttere

A Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózat a szükséges adatokat számviteli nyilvántartásokból származtatja. Az AKII által fejlesztés alatt lévő információs rendszerbe az adatokat könyvelő irodák által lekönyvelt adatokból gyűjtik össze.

A könyvelő irodák kiválasztása a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium pályázata alapján történik, melynek kiírása a 2000-es évre vonatkozóan 2000. április 14-én jelent meg, és a beadási határidő 2000. április 28. volt. A pályázatban meghatározták a részvétel feltételeit, az elvégzendő munkát és a díjazást. Kettős könyvvitelre nem kötelezett vállalkozások esetében az éves díj 85 eFt és 135 eFt között, kettős könyvvitelt vezető vállalkozások esetében 75 eFt volt. A díjazás csökken, ha nem vezetnek 6-7 számlaosztályt [FVM pályázati felhívás...2000]. A pályázat kiírásának időpontja is mutatja a hálózat késedelmes működését. A szerződés kötésre július elején került sor.

A fenti tények nagy mértékben befolyásolják a könyvelő irodák munkáját, melyek természetesen pozitív és negatív hatásúak is lehetnek. Pozitív, hogy már van finanszírozási forrás a számviteli teendők elvégzésére. Az évente történő szerződés kötés is pozitívan befolyásolhatja a könyvelő irodák munkáját, mert a következő évi megbízásra csak a jól elvégzett munka alapján számíthatnak.

Az évenkénti szerződéskötés azonban negatív hatású is lehet, mert a következő évre vonatkozóan a könyvelő iroda bizonytalan helyzetben érezheti magát, mely hatással van a munka minőségére és mennyiségére. A késői pályáztatás miatt az adott év könyvelése későn kezdődhet el, mely jelentős dömpingmunkát eredményez. Az újonnan felkért könyvelő irodák esetében számolni kell azzal, hogy számviteli rendszerük kiépítése további időt vesz igénybe, mely szintén késedelmet okoz. A késedelmes szerződéskötés megkérdőjelezi a termelőktől bekért adatok hitelességét és valódiságát, mert nem biztos, hogy a gazda pontosan emlékszik az év eleji leltár állományára, vagy az első félév eseményeire (különösen igaz ez az újonnan kiválasztott adatszolgáltatók esetében)

7.2. A MSzIH számviteli teendőinek szervezése

Az MSzIH-ban résztvevő könyvelő irodák saját maguk szervezik meg számviteli elszámolásukat a testületi kérdőív adatai alapján.

Közös minden könyvelő iroda működésében, hogy az adatok rögzítése kettős könyvvitel módszerével történik. További közös sajátosság, hogy az alapvetően kettős könyvvitelt vezető vállalkozások esetében a könyvelő iroda könyvelést nem végez, hanem a vállalkozás által lekönyvelt adatokból töltik ki a testületi kérdőíveket. A 2000. évi adatok alapján ez a mintában szereplő vállalkozások 18 %-át jelenti (1620 gazdálkodóból 292 gazdálkodó). Az egyébként kettős könyvvitelre nem kötelezett vállalkozások esetében maga a könyvelő iroda végzi az adatok összegyűjtését és könyvelését, és a saját könyvelésből származó információk képezik a testületi kérdőívek adatbázisát (11. ábra).



11. ábra: Az MSzIH adatainak számviteli feldolgozási módjai (saját feldolgozás)

Megállapítható, hogy az alapszámítás országos szinten egységes. Az egységesség azonban hiba lehetőségeket rejt magában. Az alapvetően kettős könyvvitelt vezető vállalkozások könyvelésének nincs közös szakmai kontrollja, ami az adatok megbízhatóságát rontja. Az egységesség másik rejtett hibája a különböző könyvelő irodák különböző jellegű és minőségű munkájából következik. Az alapvetően kettős könyvvitelre nem kötelezett vállalkozások esetében egy könyvelő iroda tekintetében a szakmai munka azonos, de országos szinten az alkalmazott különböző

eljárások és módszerek miatt az országos szintű adatok egységessége megkérdőjelezhető.

A könyvelő irodák személyesen tartják a kapcsolatot az adatszolgáltató vállalkozásokkal. Évente többször meglátogatják őket, és riportok alapján bekérik a könyveléshez szükséges alapadatokat. A gyakorlati tapasztalatok és a könyvelő irodák rendszeres auditálása alapján megállapítható, hogy a személyes kapcsolattartás minősége nagymértékben hozzájárul a riportokban rögzített alapadatok megbízhatóságához. Jó kapcsolat akkor alakul ki, ha a gazdálkodóval kapcsolatot tartó személy szakmailag és emberileg tekintéllyel bír. Ellenkező esetben a gazdák az adatszolgáltatást tehernek tekintik, és a szolgáltatott adatok nem elegendőek és nem megfelelőek. A riport elkészítése során nagy figyelemmel kell eljárni, és a magas szintű mezőgazdasági és közgazdasági szakmai tudásnak és tapasztalatnak nagy szerepe van a hiánytalan adatfelvételben. A teszüzemek számviteli elszámolásainak termelőkhoz történő visszajuttatása tovább növelheti az adatszolgáltató vállalkozások bizalmát, és az adatszolgáltatásban érdekeltté is tehető, mert a visszakapott adatok alapján értékelhetik saját tevékenységüket.

Országos szinten nagy különbség van a könyvelő irodák szakmai felkészültségében, mely az országos szintű adatok egységességének problémájához vezet.

Jelenleg országos szinten nincs egy általánosan elfogadott adatgyűjtési, adatfeldolgozási eljárás. A könyvelő irodák többsége maga alakítja ki az alapadat bekérő riportok tartalmát és felépítését. A kettős könyvvitel főkönyvi és analitikus nyilvántartásainak vezetése is könyvelő iroda függő.

Eredményként értékelhető, hogy van néhány könyvelő iroda, akik munkája példa értékű lehet, és segíthetnek az egységesítés megoldásában.

Magyarországhoz hasonlóan a számvitel területén más európai országban is további fejlesztéseket végeznek. A nemrég csatlakozott Finnország esetében javításra szorul az adatgyűjtés időbeni megszervezése, a manuális munkák minőségének emelése és egyúttal csökkentése, valamint a farmerek részvételi arányának és kedvének növelése [Current research ..1999].

7.3. A Tesztüzem számviteli rendszerének elemei

A Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózat számviteli nyilvántartásokból származtatja az információkat. Ennek megfelelően meghatározhatók azok a területek, ahol az adatok előállításra történik.

A számviteli rendszer általános modelljét tekintve a Tesztüzem számviteli rendszere sem jelent kivételt, de néhány területen sajátosságokat hordoz. A számviteli információk célja alapján a Tesztüzem számviteli elszámolási rendszere a vezetői számviteli rendszerbe sorolható. A lekönyvelt adatok alapján a vállalkozás vagyona a vállalkozói tevékenység alapján kerül kimutatásra. Az információkat döntések meghozatalához és elemzések elkészítéséhez használják, ezért különös jelentőséget kap a költség-elszámolási alrendszer. A folyamatosan rendelkezésre álló információk alapján maguk a vállalkozók is meg tudják ítélni saját helyzetüket, összehasonlításokat végezhetnek az általuk meghatározott terv és a valós események között. Megismerik az eltérések okait, és lépéseket tudnak tenni a kitűzött cél elérése érdekében. [Zéman 1998] A vezetői információs rendszerrel bővebb is, mert az információk felhasználása

nem csak a vállalkozáson belül történik, hanem azok összegyűjtésével makrogazdasági szinten is elemzések készülnek és döntések születnek.

A számviteli alrendszereket tekintve a bizonylati alrendszer keretein belül történik a kérdőívek kitöltése, a külső és belső bizonylatok előállítása. A bizonylatok rendelkeznek a bizonylatok alakai és tartalmi kellékeivel, és kezelésük során be kell tartani a bizonylati elveket. Jelen rendszer esetében meg kell határozni a bizonylatok körét, azok kitöltésének módját és feltételeit, és a bizonylat útját. Mivel egy sajátos számviteli rendszerrel dolgozunk, ezért nem kell a számviteli törvényben előírt, a bizonylatok kezelésével kapcsolatos összes szabályt betartani (pl.: utalványozás).

A könyvviteli alrendszer a kettős könyvvitel módszerével rögzíti a gazdasági eseményeket, függetlenül azok pénzügyi teljesítésétől. Ez a rendszer nem ismeri az egyszeres könyvvitel alkalmazását. A kettős könyvvitel módszerét tekintve az alapbizonylatok kitöltése után elkészülnek a részletező és analitikus nyilvántartások, melyekből feladások után történik a főkönyvi könyvelés. A főkönyvi könyvelés számítógépes szoftver segítségével történik. A számlarend számlaosztályai nem térnek el a számviteli törvényben ajánlott számlakerettől. A számalosztályokon belül a számlák tagolását a kérdőívek adatigénye, a gazdálkodó vagyontfelelései és gazdasági eseményei határozzák meg. A számlákon való könyvelés általános szabályait, a részletező és analitikus nyilvántartások körét egy országos szinten egységes számlarendben célszerű meghatározni, mert ezáltal biztosítható az egységes és azonos adattartalom. A számviteli politika könyvviteli alrendszerhez kapcsolódó szabályzata az értékelési szabályzat. Az EU MSZIH értékelési eljárásai különböznek a magyar gyakorlattól, így az értékelési szabályzat a tesztüzemek számviteli rendszerében különös jelentőséggel bír.

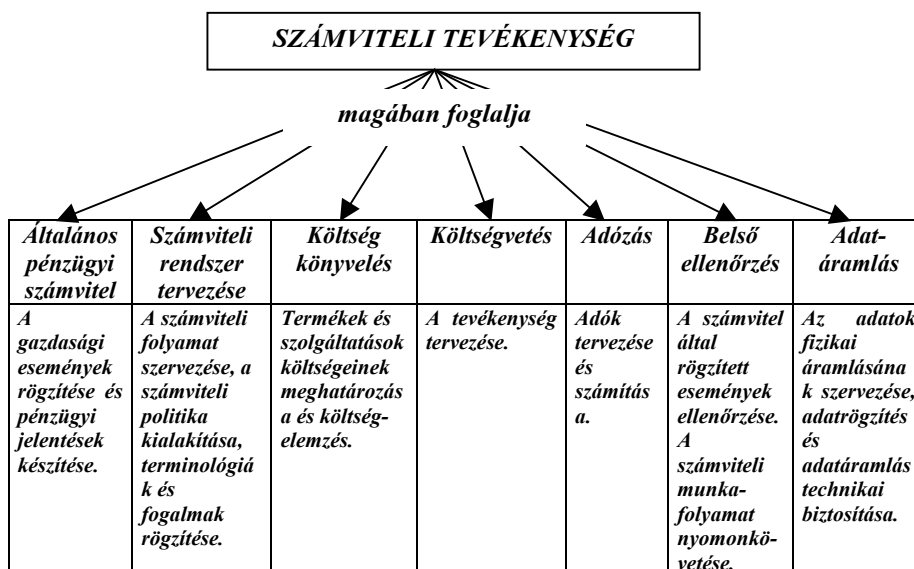
A számvitel harmadik alrendszere a költség és önköltség-számítási alrendszer. A költségekkel kapcsolatos elszámolások megjelenítése nem csak a tesztüzemi rendszer adatigénye alapján indokolt. A költségek nagyságrendjének és összetételének ismerete alapján értékelhető például az adott tevékenység vagy termék jövedelmezősége [Kondorosiné 1999]. A tesztüzemek által előállított saját előállítású termék és szolgáltatás értékének meghatározásához ebben a rendszerben ki kell dolgozni a kalkulációs sémát és egységesíteni kell a költségtételek tartalmát.

A beszámoló alrendszere a számviteli rendszer negyedik eleme. A tesztüzemek esetében a beszámoló formája minden vállalkozásra nézve egységes, és a kérdőívek adattartalommal való feltöltését jelenti.

A számviteli munkafolyamat négy alrendszerre történő felosztása a magyar számviteli felfogást tükrözi. A nemzetközi szakirodalmi források azonban a számviteli tevékenységet nem csak a fenti négy területre osztják fel, hanem azt széleskörűbben értelmezik (12. ábra). A számviteli tevékenység ezek alapján 7 területre bontható [Smith et al. 1986]

A tesztüzemi rendszer számviteli tevékenysége beilleszthető ebbe a rendszerbe is, mert a számviteli munkafolyamat magában foglalja az adatok rögzítését, a számviteli rendszer kialakítását, a költségek könyvelését. A költségvetés készítése és tesztüzemi rendszer esetében nem jellemző. Az adózás annyiban van hatással a tesztüzemi könyvelésre, hogy a fizetendő adókról is adatot kell szolgáltatni. A belső ellenőrzési tevékenység egyrészt a könyvelő irodák saját munkáját jelenti, másrészt az AKII rendszeres tevékenységeként értelmezhető. Az adatáramlás szervezése is hozzátartozik a tesztüzemek számviteli tevékenységéhez, mert az alapadatokat össze kell gyűjteni, és a megfelelő helyekre a jelentéseket el kell juttatni. Az adatáramlás

akkor fog magasabb szintre jutni, ha egységes könyvviteli program kerül bevezetésre, és a beszámolókat például elektronikus úton is lehet majd továbbítani.



12. ábra: A számviteli tevékenység hét területe
Forrás: Smith at al. (1986)

7.4. A Tesztüzem számviteli politikája

A számvitel a vállalkozások működésének zárt rendszerű, törvények és jogszabályok által meghatározott információs rendszere. Ez az információs rendszer alkalmas a gazdasági folyamatok jellemzőinek észlelésére, mérésére, azok feldolgozására és újabb információk előállítására [Tóth 1993]. A számvitel e sokoldalú tevékenységének ellátásához egy jól működő és jól szabályozott rendszer felépítése révén alkalmas. A számviteli feladatok elvégzésének mikéntjét a számviteli politika tartalmazza. A számviteli politika

- rögzíti mindazon alapelveket,
- értékelési eljárásokat és
- módszereket,

melyek lehetővé teszik a számviteli munkafolyamatok elvégzését és a beszámoló elkészítését. Általa biztosított, hogy a vállalkozás körülményeinek és adottságainak leginkább megfelelő, és azt legjobban tükröző elszámolási módok érvényesüljenek.

A számviteli politika elkészítésekor meg kell határozni a számvittel szemben támasztott tartalmi, formai, részletezésbeli, kifejezésbeli, időbeli és gyakorisági elvárásokat.

Törekedni kell arra, hogy minden lényeges számviteli területet felöleljen, illeszkedjen a vállalkozások egyéb szabályzataihoz, vegye figyelembe a vállalkozás stratégiáját, és a döntéshozók és elemzők információs igényét [Kresalek 2000].

A számviteli politika a következőket tartalmazza:

- *a vállalkozásra jellemző szabályzatok, előírások, módszerek meghatározását: beszámolás módja, ideje, könyvvizetés módja, mérlegkészítés ideje, a könyvviteli rendszer jellemzése, vezetői információk jellemzése, mérleg és eredménykimutatás felépítése, könyvelési munka bázisa, folyamatba épített ellenőrzés, eszközök minősítése, besorolása, értékvesztés, amortizációs politika, céltartalék képzés, időbeli elhatárolások, rendkívüli tételek elkülönítése, a kiegészítő melléklet és üzleti jelentés tartalma,*
- *szabályzatokat: leltárkészítési és leltározási szabályzat, értékelési szabályzat, önköltségszámítási szabályzat, pénzkezelési szabályzat,*
- *számviteli politikához kapcsolódó egyéb szabályzatokat: bizonylati szabályzat, irattározási szabályzat, beruházási szabályzat, sejtézési szabályzat, egyéb szabályzatok (leltári, anyag számrend, folyószámla kódok, iktatási kódok stb.).*

A számviteli politika magában foglalja az elszámolási szabályokat, az adatrögzítők számára egységes eljárási rendszert határoz meg, az információk felhasználói számára biztosítja az adatok egységes értelmezését és tartalmát.

Minden létrejövő számviteli elszámolási rendszer esetében elsődleges feladat a számviteli politika kialakítása, melynek elkészítéséhez

- *meg kell határozni a szabályozni kívánt területeket,*
- *azok sajátosságait és*
- *egymással való kapcsolatukat.*

Tájékozódni kell az információt felhasználók információs igényéről az információk felhasználásának területeiről és céljáról.

Már működő számviteli rendszerek esetében törekedni kell a számviteli politika aktualizálásra, hogy folyamatosan biztosított legyen a vállalkozásra jellemző valós vagyoni és pénzügyi helyzet tükrözése [Helgertné 2000].

A Tesztüzem számviteli politikájának célja egy olyan új számviteli gyakorlat kialakítása, amely megfelel az MSZIH keretein belül történő adatszolgáltatás előírásainak. Biztosítani kell az MSZIH működését szabályozó rendeletek és utasítások előírásainak érvényesítését, elő kell segítenie az adatszolgáltatáshoz szükséges információk előállítását, és irányelveket kell adnia az adatszolgáltatás elkészítéséhez.

A Tesztüzem számviteli politikájának kidolgozása során elsősorban az Európai Unió elvárásait vettem figyelembe, alkalmazkodva a magyar kérdőívek információs igényeihez.

7.4.1. A számviteli politika általános része

A számviteli politika bevezetője tartalmazza azokat a szabályokat és rendeleteket, melyek a testület működését és az adatszolgáltatás rendszerét meghatározzák.

A testületi rendszerbe tartozó adatok mezőgazdasági üzemek adatai lehetnek, melyek tartalmazzák a mezőgazdasági tevékenységhez kapcsolódó erdészeti és vendéglátási tevékenységet is.

A rendszerben a számviteli évet a magyar gyakorlathoz igazítva január 1. és december 31. közötti időszak jelenti. A kisvállalkozások és őstermelők adatait április 15-ig, a gazdasági társaságok adatait május 15-ig kell összesíteni.

7.4.1.1. A könyvvizetés módja, és rendszere

A könyvvizetés módja a kettős könyvvitel, mely az alapbizonylatok alapján elkészített részletező és analitikus nyilvántartások alapján idősorosan és számlasorosan rögzíti a gazdasági eseményeket.

7.4.1.2. A beszámoló rendszere és sajátosságai

A beszámoló formáját a testületi kérdőívek tartalma határozza meg. A magyar testületi kérdőívek részét képezi a mérleg és eredménykimutatás. A mérleg tagolása a számviteli törvény előírásainál bővebb, mert nem csak mérlegtételeket tartalmaz, hanem az egyes mérlegtételek tovább részletezettek, de nem minden mérlegtétel követi a számviteli törvény előírásait.

Pl.: Ipari anyagok
Vásárolt mezőgazdasági termékek
Kereskedelmi áruk
Alvállalkozói teljesítmények
Betétdíjas göngyölegek

VÁSÁROLT KÉSZLETEK ÖSSZESEN

Állatok

ebből: szarvasmarha
ló
sertés
juh
baromfi
egyéb állatok

Mezei leltár

Egyéb befejezetlen és félkész termék

Késztermékek

SAJÁT TERMELEÉSŰ KÉSZLETEK ÖSSZESEN

KÉSZLETEK ÖSSZESEN

Az eredménykimutatás összköltség típusú, de nagyon részletezett. Az árbevételek kimutatásánál az összes termékre és állatfajára (korcsoporra) vonatkozó

árbevételt elkülönítetten kell kimutatni. Az árbevételekből viszont az export árbevételt csak egy sorban kell összesítetten kimutatni, holott ennek termékenkénti szétbontása információt nyújthatna az exportált mezőgazdasági termékek köréről, és azok elkülönített bevételéről.

Az eredménykimutatás a számviteli törvény által meghatározott eredménykategóriáin kívül a következőket tartalmazza:

- *bevételek mindösszesen – értékesítés nettó árbevétele és egyéb bevételek,*
- *bruttó termelési érték a mezőgazdasági, erdő- és vadgazdálkodási, halászati tevékenységben – értékesítés nettó árbevételének értéke a mezőgazdasági, erdő- és vadgazdálkodási, halászati tevékenységben, az agrártámogatásoknak, a biztosítói kártérítésnek, a kapott bírásnak, kötbérnek, késedelmi kamatnak, a céltartalék felhasználásának, a tárgyi eszköz értékesítés bevételének, a további egyéb bevételeknek, a saját előállítású eszközök aktivált értékének, a saját termelésű készletek állományváltozásának (mezőgazdasági tevékenység) és az üzemi háztartás fogyasztásának (saját előállítású mezőgazdasági termék) az összege,*
- *bruttó termelési érték – összes bevétel és az aktivált saját teljesítmények,*
- *üzemi költségek a mezőgazdasági, erdő- és vadgazdálkodási, halászati tevékenységben – a mezőgazdasági tevékenység összes költsége költségnemenként és a mezőgazdasági tevékenység összes egyéb ráfordítása,*
- *üzemi költségek mindösszesen – összes költségnem és egyéb ráfordítás,*
- *üzemi tevékenység eredménye a mezőgazdasági, erdő- és vadgazdálkodási, halászati tevékenységben - Bruttó termelési érték a mezőgazdasági, erdő- és vadgazdálkodási, halászati tevékenységben és az üzemi költségek a mezőgazdasági, erdő- és vadgazdálkodási, halászati tevékenységben kategóriák különbsége.*

Összességében megállapítható, hogy az eredménykimutatás az üzemi tevékenység eredmények kiszámításáig nagyon részletezett, majd ezt követően a számviteli törvény előírásait követi.

A mérleg és eredménykimutatás sajátos felépítését az MSzIH speciális adatigénye támasztja alá. A tesztüzemi rendszer számviteli nyilvántartásának a Hálózat működését kell tükröznie, így a beszámoló formája és felépítése is egyedülálló.

7.4.1.3. A számviteli munka során alkalmazott alapelvek

Az alapelvek ismertetése során azokra térek ki, melyek véleményem szerint befolyásolják a tesztüzemi rendszer számviteli munkáját, és melyek betartása és alkalmazása elősegíti a valós adatszolgáltatást.

A vállalkozás folytatásának elve, mint a többi számviteli alapelv alkalmazásának előfeltétele [Dudásné 1999] teljes mértékben érvényesül az

tesztüzemek számviteli munkájában, hiszen a rendszerbe kiválasztott üzemek várhatóan több éven keresztül fognak adatot szolgáltatni, és a kiválasztás során meghatározott mutatók és eljárások is feltételezik a folyamatos működést.

A formai elvek közül érvényesülnie kell a világosság elvének, mert a rendszerbe történő adatszolgáltatáshoz a számviteli nyilvántartásoknak megfelelően részletezettnek és áttekinthetőnek kell lenniük. A kialakítandó számlatükröt úgy kell összeállítani, hogy az alapján a kérdőíveket pontosan ki lehessen tölteni.

A formai elvek közül a következő elv a folytonosság elve. A több éven keresztül adatot szolgáltató mezőgazdasági termelő kérdőíveiben szereplő adatok az egymás után következő években egymásból következnek, és nyitó adatok meg kell egyezzenek a záró adatokkal. Az értékelési elvek alkalmazása során is a folytonosságra kell törekedni, mert ez biztosítja a szolgáltatott adatok évek közötti és vállalkozások közötti összehasonlíthatóságát.

A folytonosság elvét átvitt értelemben a könyvelő irodákkal kapcsolatos szerződés kötésnél is alkalmazni kellene, mert a jó munka záloga a folyamatos munka. Ez a gondolat nem igazán a számviteli politikához kapcsolódik, de a hálózat hatékony működésének egyik alappillére lehet.

A harmadik formai elv a következetesség elve. A könyvvezetés és a kérdőívek kitöltése során biztosítani kell az állandóságot és összehasonlíthatóságot, mert így biztosítható az egymást követő évek adatainak állandósága és megbízhatósága. A folytonosság és következetesség elvének együttesen kell érvényesülni.

A tartami alapelvek közül az első a teljesség elve, mely szerint a vállalkozásnál történt minden gazdasági eseményt rögzíteni kell, mert az adatszolgáltatás csak így lehet teljes körű és valóságot tükröző. A teljesség elvének megvalósítására a tesztüzemek esetében nagy gondot kell fordítani. Ha nem történik meg minden gazdasági esemény rögzítése, a szolgáltatott információ minősége romlik, és a belőle levont következtetés is hibás lesz. A teljesség betartása a korábbiakban említett késői szerződés kötés miatt is nehézkes, mert az újonnan belépő adatszolgáltató vállalkozásoknál késve történik adatfelvétel, mely magában hordozza az egyes események nem szándékos kihagyását – elfelejtését. A teljesség elvének érvényesítése érdekében biztosítani kell a bizonylatok pontos kitöltését, lekönyvelését és az analitikus nyilvántartások elkészítését.

A valóság elve szerint a lekönyvelt adatoknak a valóságban megtörténtnek és/vagy megtalálhatóknak kell lenniük. A tesztüzemek tekintetében ez annyit jelent, hogy a kérdőívekben szereplő adatok a valóságot tükrözik és a valóságban megtalálhatók, mert a hálózat csak így töltheti be valós információ hordozó szerepét.

Az elv betartása nagy mértékben függ az adatfelvevő szakembertől, mert neki kell figyelnie az adatszolgáltató esetleges szakmai és közgazdasági tévedéseire, melyek tisztázásának legmegfelelőbb ideje, módja és formája az adatfelvételnél van.

Az összemérés elvének érvényesülése a gazdasági események teljesítés kori könyvelésével biztosítható, mely a tesztüzemek kettős könyvviteli rendszerén alapszik. Az összemérés elvére építve az eredménykategóriák összehasonlíthatóvá válnak, mely az egyes évek és különböző vállalkozások között is érvényes.

A tartalom elsődlegessége a formával szemben elv betartása az MSzIH adatlapjait kitöltő és azokat könyvelő szakemberek felelőssége. Különösen igaz ez kistermelők esetében, ahol a gazdálkodó hiányos szakmai ismeretei miatt a gazdasági esemény általa értelmezett tartalma nem mindig esik egybe a valós adattartalommal.

A kiegészítő alapelvek közül az első az egyedi értékelés elve, mely alapján a vagyont egyedileg kell értékelni, és a kérdőívekben így biztosítható a vagyon valós értékének tükrözése.

A bruttó elszámolás elve alapján a követeléseket és kötelezettségeket, a bevételeket és költségeket egymással szemben nem lehet elszámolni. Ezek elkülönített kimutatásán alapszanak az egyes kérdőívek belső adattartalmi (pl.: az EU E., F., H. táblázatai).

Lényegesség elve különös szerepet kap a tesztüzemi rendszerben, mert a szolgáltatott adatok felhasználóinak olyan információkat kell biztosítani, melyek teljes mértékben tükrözik az adott vállalkozás tevékenységét. Hiányos és eltúlkolt adat torzítja az információ felhasználójának döntését. A lényegesség elvének betartáshoz a számviteli politikában is meg kell határozni bizonyos szabályokat, értékhatárokat és módszereket (pl.: jelentős összegű eltérés, rendkívüli események).

A magyar számviteli törvény által nem említett további ún. nem nevesített alapelvek figyelembevétele szintén elősegítheti a számvitelben rögzített események egységes értelmezését és hozzájárulhat az nyert információk megbízhatóságának növeléséhez [Kapásiné – Eperjesi 1999]. A nem nevesített alapelvek a következők:

- Időszerezés elve: az információkat megfelelő időben kell rendelkezésre bocsátani.*
- Semlegesség elve: a beszámoló összeállítójának törekednie kell arra, hogy az információ közlésének módja ne befolyásolja az információ felhasználóit.*
- Hírérték (relevancia) elve: a beszámolóban közölt adatoknak hasznosíthatóknak kell lenniük, hogy azokból következtetéseket lehessen levonni.*

A nem nevesített alapelvek közül mindháromnak érvényesülni kell, mert az adatoknak időben kell rendelkezésre állni, a könyvelési és adatközlési munkát nem befolyásolhatja egy esetleges cél vagy álcél, valamint a közölt információknak hasznosíthatóknak kell lenniük.

7.4.1.4. A számviteli munka során alkalmazott egységek

A pénzben kifejezett adatokat Ft-ban kell rögzíteni.

Az Európai Unió kérdőíveibe a fizikai egységeket 100 kg-ban (q-ban!), a tojást 1000 db-ban, a bort és borászati termékeket 100 hl-ben kell megadni. A területet 100 m² –ben, a gomba esetében m² –ben kell nyilvántartani. Az átlagos állatlétszámot egy tizedes jegyig kiszámolva kell megadni, a baromfi és a nyúl esetében egész számmal. A méhek esetében a kaptárak számát kell közölni. A munkaerőállományt két tizedes jegyig kell kiszámolni.

A magyar kérdőív esetében megállapítható, hogy a fizikai egységeket nem az EU által előírt mértékegységekben kéri, így azokat a Brüsszel felé történő adatszolgáltatáskor át kell számolni.

A munkaerőállományt a magyar kérdőív egy tizedesjegyre pontossággal kéri az EU két tizedesjegyre igényével ellentétben.

Az átlagos állatlétszámot a magyar kérdőív két tizedesjegyre határozza meg, míg az EU ezt egy tizedesjegyre kéri.

7.4.1.5. Egyéb meghatározások

Az EU kérdőívei nem határozzák meg a jelentős összegű eltérések fogalmát, értékét és határát. Ugyancsak nem magyarázzák a jelentős mértékű csere tartalmát.

Mivel a jelentős összegű eltérések határa nem adott, ezért azok értékét a Hálózat működtetése során egységesen kellene meghatározni. Általános elvként a számviteli törvény előírásait lehetne figyelembe venni, miszerint a jelentősebb összegű hiba vagy eltérés az az értékhatár, ami a mérlegfőösszeg 1 %-át meghaladja. A 2000. évi C. törvény (mely 2001 január 1-től hatályos) szerint jelentős összegű a hiba abban az esetben, ha a feltárt hibák a saját tőkét növelő vagy csökkentő értéke meghaladja az ellenőrzött év mérlegfőösszegének 2 %-át. A rendszert működtetők feladata a két feltétel közötti választás.

Tisztázni kell a jelentős mértékű csere fogalmát. Ez a kategória a munkaerő állomány értékelésénél és besorolásánál szerepel (C. tábla).

7.4.2. Számlarend

A számlarend kialakításhoz figyelembe lehet venni a magyar számviteli törvény előírásait. A számlarend tagolását a kérdőívek információs igényei határozzák meg.

A magyar és az EU kérdőívek tartalmát tekintve néhány esetben ellentmondás van az egyes vagyontárgyak kategóriáinak meghatározásánál. Előfordul az is, hogy az EU és a magyar kérdőív más tagolásban mutatja ki a vagyont, de a magyar semmilyen mértékben sem fedi az EU információs igényt. Például a sertés esetében meglévő ellentmondásokat a 7. táblázat tartalmazza.

7. táblázat: Eltérések az EU és a magyar kérdőívek között

EU adatigény	Magyar adatigény
Malac – 20 kg-nál kisebb élőtömegű malac	Malac - szopós és választott 25 kg alatt
Tenyézkoca – 50 kg-nál magasabb élőtömegű tenyészkoca	Szűz kocasüldő, előhasi koca, üres koca, anya koca – kg határ nélkül
Hízósertés – 20 kg-nál nagyobb élőtömegű sertések, kivéve a selejt koca és kan	Hízósertés – 50 kg felett
Egyéb sertés – 20 kg-nál nagyobb élőtömegű sertések, kivéve a tenyész kocákat	

Forrás: FADN – User manual (1994) és A tesztüzem adatai (2000)

A fenti eltérésekhez hasonló problémák megoldását a közös kategóriák számláinak bevezetésével lehet megoldani. pl.: malac 20 kg alatt, malac 20-25 kg között, tenyészkoca 50 kg alatt, tenyészkoca 50 kg felett, hízósertés 20-50 kg között, hízósertés 50 kg felett.

A dolgozat további részében az MSZIH javasolt számlarendjének kidolgozása és a főkönyvi számlák tartalmi elemeinek meghatározása következik.

A számlarend kialakításánál minden számalcsoport utolsó számlája a nem mezőgazdasági tevékenységhez kapcsolódó tételeket tartalmazza, mert a magyar kérdőívbe be kell jegyezni a nem mezőgazdasági tevékenységgel kapcsolatos információkat is.

1. SZÁMLAOSZTÁLY: BEFEKTETETT ESZKÖZÖK

A befektetett eszközök fogalmi és tartalmi meghatározása között nincs eltérés a magyar és az EU előírási között.

11. IMMATERIÁLIS JAVAK

- 111. Vagyoni értékű jogok – bérleti jog, szolgálmi jog*
- 112. Üzleti vagy cégérték*
- 113. Szellemi termékek – iparjogvédelem, szabadalom, szoftver*
- 114. Kísérleti fejlesztés aktivált értéke – előállítási költségen nyilvántartva*
- 115. Alapítás-útszervezés aktivált. értéke, bővítés, átalakítás költségei*
- 117. Immateriális javak érték helyesbítése*
- 118. Immateriális javak értékcsökkenése*
- 119. Nem mezőgazdasági tevékenységhez kapcsolódó immateriális javak*

Az immateriális javak számlarendjének kialakításánál a számviteli törvény előírásai követhetők, mert az EU kérdőív egyáltalán nem tartalmaz az immateriális javakkal kapcsolatosan információkat, a magyar kérdőív pedig részletesebb kimutatást nem kér. Az egyes vagyontípusok fogalmi meghatározása és besorolása szintén követheti a magyar előírásokat.

Az értékcsökkenési leírás meghatározásánál a használat jellegéből kell kiindulni. Az értékcsökkenési leírást költségként kell könyvelni.

12-15. TÁRGYI ESZKÖZÖK

- 12. Ingatlanok*
- 13. Műszaki berendezések, gépek, járművek*
- 14. Egyéb berendezések, gépek, járművek*
- 15. Beruházások, felújítások*

A tárgyi eszközök kategóriáinak fogalma és tartalma is megfelel a magyar elveknek. A magyar kérdőív azonban részletesebben tartalmazza a tárgyi eszközök kategóriáit. Így ezeken belül a következő számlákat lehet elkülöníteni:

12. INGATLANOK

- 121. Termőföld*
 - 1211. Szántóföld*
 - 1212. Ültevény földterületre*
 - 1213. Erdő földterületre*

- 1214. Gyepterület
 - 1215. Halastó
 - 122. Telek, telkesítés, talajjavítás
 - 123. Ültetvények
 - 124. Erdők
 - 125. Épületek
 - 126. Épületrészek, tulajdoni hányadok
 - 127. Egyéb építmények
 - 128. Üzemkörön kívüli ingatlanok
 - 129. Ingatlanok értékhelyesbítése, értékcsökkenési leírása és nem mezőgazdasági tevékenységhez kapcsolódó ingatlanok
 - 1291. Ingatlanok értékhelyesbítése
 - 1292. Ingatlanok értékcsökkenési leírása
 - 1299. Nem mezőgazdasági tevékenységhez kapcsolódó ingatlanok
- 13. MŰSZAKI BERENDEZÉSEK GÉPEK, JÁRMŰVEK**
- 131. Erőgépek
 - 1311. Traktorok
 - 1312. Tehergépkocsik
 - 1313. Magajáró betakarító gépek
 - 1314. Egyéb erőgépek
 - 132. Erőgépek munkagépei
 - 133. Növénytermesztés és mezőgazdasági melléktevékenység stabil gépei
 - 134. Állattartás stabil gépei
 - 135. Üzemi gépek, berendezések, felszerelések
 - 136. Egyéb a vállalkozási tevékenységet közvetlenül szolgáló műszaki berendezések, gépek járművek
 - 137. Műszaki berendezések gépek, járművek értékhelyesbítése
 - 138. Műszaki berendezések gépek, járművek értékcsökkenési leírása
 - 139. Nem mezőgazdasági tevékenységhez kapcsolódó műszaki berendezések, gépek járművek
- 14. EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK GÉPEK, JÁRMŰVEK**
- 141. Egyéb járművek
 - 142. Irodai igazgatási berendezések, felszerelések
 - 143. Üzemkörön kívüli gépek berendezések
 - 147. Egyéb műszaki berendezések, gépek, járművek értékhelyesbítése
 - 148. Egyéb műszaki berendezések, gépek, járművek értékcsökkenési leírása
 - 149. Nem mezőgazdasági tevékenységhez kapcsolódó egyéb műszaki berendezések
- 15. BERUHÁZÁSOK**
- 151. Beruházások
 - 152. Felújítások
 - 159. Nem mezőgazdasági tevékenységgel kapcsolatos beruházások, felújítások

A magyar kérdőív alapján meghatározott vagyonkategóriák esetében a 131. és 132. számlákon történik a mezőgazdasági tevékenység gépei, az egyéb berendezések és járművek nyilvántartása. A nem mezőgazdasági tevékenység műszaki berendezései és

egyéb műszaki berendezései az 139. és az 149. számlákon található. A magyar kérdőívben nincs helye a vállalkozási tevékenységet közvetlenül szolgáló járműveknek.

A tárgyi eszközökkel kapcsolatos értékcsökkenési leírást költségként kell könyvelni.

Analitikus nyilvántartás

Az immateriális javak és tárgyi eszközök analitikus nyilvántartásának célja, hogy az eszközöket egyedileg elkülönítsük, azok értéke, elhasználódásuk mértéke folyamatosan nyomon követhető legyen. Az analitikus nyilvántartás tartalmazza az eszközök azonosítóit, az állomány és érték adatokat és mindezek változását. Az értékadatok tartalmazzák a bekerülési értéket, a bekerülési érték módosulását, az elszámolt amortizáció összegét. A Tesztüzem esetében az értékadatokban elkülönítetten ki kell mutatni a beszerzéshez kapcsolódó támogatásokat, az értékesítéseket, és minden év végén a pótlási (újrabszerzési) értéket, mert ezen érték alapján kell meghatározni az adott évi értékcsökkenési leírás összegét.

Az értékhelyesbítés összege elszámolható, mely szintén felvezetendő az analitikus nyilvántartásokra. Az immateriális javak és tárgyi eszközök javasolt analitikus nyilvántartását a 8. táblázat tükrözi.

8. táblázat: Az immateriális javak és tárgyi eszközök analitikus nyilvántartó lapja

Megnevezés:	Típus:	Nyilvántartási szám:	Gyártó vállalat:	Gyártási szám és év:
Beszerzés ideje:	Selejtezés időpontja:	Üzembe helyezés időpontja:		
Bekerülési érték (Ft):	Értékcsökkenési leírás módja:	Értékcsökkenési leírás mértéke:	Értékcsökkenési leírás alapja:	Bekerülési érték felújítás után (Ft):
Év	Pótlási érték (Ft)	Elszámolt értékcsökkenési leírás összesen (Ft)	Tárgyévi értékcsökkenési leírás (Ft)	Eszköz értéke év végén (Ft)

Forrás: saját feldolgozás

16-19. BEFEKTETETT PÉNZÜGYI ESZKÖZÖK

16. Részesedések

17. Értékpapírok

18. Adott kölcsönök

19. Hosszú lejáratú bankbetétek

A befektetett pénzügyi eszközök számlacsoportjainak részletesebb bontását a kérdőívek nem teszik szükségessé. Ennek ellenére külön számlán kell kimutatni az egyes vagyontípusokkal kapcsolatos értékvesztést és értékhelyesbítést.

A befektetett pénzügyi eszközökkel kapcsolatosan sem az EU sem a magyar kérdőív nem tartalmaz előírásokat, ennek megfelelően a magyar előírásoknak megfelelő nyilvántartásokat célszerű vezetni.

A befektetett pénzügyi eszközökkel kapcsolatos értékvesztés elszámolásának szabálya megegyezik a számviteli törvény előírásaival, sajátos szabályokat a kérdőívek nem tartalmaznak.

Analitikus nyilvántartás

Minden egyes befektetett pénzügyi eszközzel kapcsolatosan egyedi vagy csoportos (részvénycsomag, kötvénycsomag) nyilvántartást kell vezetni, mely tartalmazza az azonosító adatokat (típus, lejárát, kamatkondíciók, határidők stb.), a beszerzési értéket, a névértéket, a piaci érték alakulását, az értékvesztés összegét, az év végi könyv szerinti értéket.

Az 5/D. táblázat adatigénye alapján az adott kölcsönöket lejárt, 1-5 év közötti lejáratra és 5 éven túli lejárat szerint el kell különíteni.

2. SZÁMLAOSZTÁLY: KÉSZLETEK

A készletek két nagy csoportja a vásárolt és saját termelésű készletek. A magyar kérdőív a vásárolt készleteket a mérlegben és az 5/C. táblázatban részletezi, az EU kérdőív a vásárolt készleteket nem tartalmazza. Ennek megfelelően a következő főkönyvi számlák vezetendők:

21-25. VÁSÁROLT KÉSZLETEK

- 21. Ipari anyagok*
- 22. Vásárolt mezőgazdasági termékek*
- 23. Kereskedelmi áruk*
- 24. Alvállalkozói teljesítmények*
- 25. Betétdíjas göngyölegek*

A vásárolt készletek nyilvántartási módja különböző lehet. Az egységesség érdekében a Hálózatnak el kell döntenie, hogy melyik nyilvántartási módot választja. A lehetséges nyilvántartási módok a következők:

- év közben folyamatos mennyiségi és értékbeni nyilvántartást vezetnek,*
- év közben nincs nyilvántartás.*

Figyelembe véve az alapadat felvétel időszakosságát, véleményem szerint év közben nem kell nyilvántartást vezetni, hanem év végén leltározással egyedileg kell megállapítani a vásárolt készletek mennyiségét és értékét. A kérdőívek tartalma sem indokolja az év közbeni folyamatos nyilvántartást.

Analitikus nyilvántartás

A vásárolt készletek analitikus nyilvántartására nincs szükség, mert év közben nincs nyilvántartás.

26-29. SAJÁT TERMELESŰ KÉSZLETEK

- 26. Állatok*
- 27. Mezei leltár*
- 28. Egyéb befejezetlen termelés*
- 29. Késztermékek*

A saját termelésű készletek esetében a mennyiségi és érték nyilvántartás nem feltétlenül kötelező. A kérdőívek ezen vagyontételekkel kapcsolatosan tartalmazzák a legtöbb adatot, ezért év közbeni nyilvántartásuk ajánlott.

Az állatállomány részletezését a magyar kérdőívek 5/B. táblázata alapján célszerű elvégezni, mert az EU kérdőívek általában összevontabb adatokat kérnek. Így

- a lófélék esetében a magyar előírás megfelelő,*
- a szarvasmarha esetében a magyar előírás megfelelő, de a selejt tehennel ki kell bővíteni,*
- a sertés esetében vagy a magyar kérdőívet kell átalakítani, vagy a hiányzó korcsoportokkal még ki kell bővíteni (hízósertés 20-50 kg között), de a magyar kérdőív alapvetően részletesebb adatokat tartalmaz, így a számlák kialakítását a magyar elvárásoknak megfelelően célszerű kialakítani,*
- a juhok esetében szintén a magyar kérdőív előírásai az irányadóak, azzal a kiegészítéssel, hogy az anyajuh az EU előírásai alapján egy évnél idősebb nőstény juhot jelent. Ezt a kategóriát pontosítani kell,*
- a baromfi részletezését a magyar kérdőív alapján kell elvégezni, azzal a kiegészítéssel, hogy pontosan meg kell határozni az egyes állatfajok és korcsoportok belső tartalmát,*
- az egyéb állatok számláinak körét szintén a magyar kérdőív alapján kell meghatározni, azzal a kikötéssel, hogy a magyar kérdőívől hiányoznak az anyanyulak.*

A számviteli törvény módosítása következtében a tenyészállatok nyilvántartása átkerülhet az 1. számlaosztályba, de ez a nyilvántartandó csoportokat nem befolyásolja.

Analitikus nyilvántartás

Az állatokról vezetendő analitikus nyilvántartás kiemelkedő szerepet kap a kérdőívek információs igényeinek kielégítésében. Az állatokkal kapcsolatos információk között szerepel a vásárlás, a szaporulat, az átminősítés, értékesítés, az elhullás és a saját fogyasztás. Gyakorlatilag minden jellegű állománymozgást nyilván kell tartani állatfajonként és azon belül korcsoportonként.

A mezei leltárral és befejezetlen termeléssel kapcsolatosan elvileg nincs szükség a termékenkénti, illetve állatfajonkénti részletezésre, de a következő évek nyitó értékének meghatározásához célszerű őket elkülöníteni.

A késztermékek részletezését a magyar kérdőív információs igénye határozza meg, mert az bővebb, mint az EU kérdőív.

Analitikus nyilvántartás

A saját termelésű készletek esetében ki kell mutatni a termesztési módot, a termőterületet, a tárgyevi termelést, az értékesítést, a saját fogyasztást, a veszteséget, valamint a záró és nyitó készletet.

A magyar kérdőívekhez fűzött magyarázatok és információk néhol hiányosak és félreértelmezhetőek, mert nem egyértelmű az egyes információk tartalma (veszteség), vagy az alkalmazandó mértékegység (termelés Ft-ban vagy természetes mértékegységben).

3. SZÁMLAOSZTÁLY: KÖVETELÉSEK, PÉNZÜGYI ESZKÖZÖK, AKTÍV IDŐBELI ELHATÁROLÁSOK

A követelések nyilvántartása a magyar kérdőív alapján részletezett, melyen belül a vevőköveteléseket, váltóköveteléseket, alapítókkal szembeni követeléseket és egyéb követeléseket lehet megkülönböztetni.

- 31. KÖVETELÉSEK ÁRUSZÁLLÍTÁSBÓL ÉS SZOLGÁLTATÁSBÓL**
- 32. VÁLTÓKÖVETELÉSEK**
- 34. ALAPÍTÓKKAL SZEMBENI KÖVETELÉSEK**
- 36. EGYÉB KÖVETELÉSEK**

A követelések esetében a kérdőívek alapján a számlák további részletezésére nincs szükség.

A magyar kérdőív a követelésekkel kapcsolatosan használja a „lejárt követelés” kifejezést, de nem határozza meg annak tartalmát. Feltehetően ez a határidőn túli követeléseket jelenti.

Analitikus nyilvántartás

A követelésekről adósonként kell nyilvántartást vezetni, és év végén azokból lejárati alapján egy külön kimutatást kell készíteni. Így a követelések év végén tovább részletezendők az egy évnél rövidebb lejáratú követelésekre, az 1-5 év közötti követelésekre és az 5 éven túli követelésekre.

Az 5/D. táblázat alapján történő kimutatás tartalmazza a hosszú lejáratú követeléseket is, melyeket a befektetett pénzügyi eszközök állományából kell a kérdőívbe beilleszteni.

37. ÉRTÉKPAPÍROK

Az értékpapírokkal kapcsolatosan külön részletezést nem igényel a kérdőív, de azokat célszerű részvényekre, kötvényekre és egyéb értékpapírokra tagolni.

Analitikus nyilvántartás

Értékpapír típusonként kell elkülönített nyilvántartást vezetni, mely alapján számolható el év végén az értékvesztés és értékesítés vagy átadás esetében az árfolyam nyereség vagy veszteség. Az analitika tartalmazza az értékpapír azonosítóit, névértéket, kamatkondíciókat, lejárati, hozamokat.

38. PÉNZESZKÖZÖK

A pénzeszközöket a kérdőív összevontan tartalmazza, de azok bontása a következő:

- 381. Pénztár**
- 382. Valutapénztár**
- 384. Elszámolási betétszámla**
- 385. Elkülönített betétszámla**
- 386. Deviza betétszámla**

389. Átvezetési számla

A számlák tartalma és értelmezése a magyar számviteli törvény előírásainak megfelelő.

39. AKTÍV IDŐBELI ELHATÁROLÁSOK

A több évet érintő gazdasági események nyilvántartására szolgál, melyek a következők lehetnek:

- *olyan költségek és ráfordítások, melyek nem a mérleggel lezárt időszakot terhelik,*
- *olyan bevételek, melyek a mérleggel lezárt időszakhoz kapcsolódnak, de pénzügyileg azokat később rendezik,*
- *névérték alatt vásárolt diszkont értékpapírok névértéke és kibocsátási (vételára) közötti különbözet adott évre jutó időarányos összege,*
- *immateriális javak közé nem tartozó vagyoni értékű jogok, melyek még költségként nem kerültek elszámolásra.*

A számviteli törvény változása következtében változik az aktív időbeli elhatárolások tartalma, melynek hatásáról a 8. fejezetben írok.

Analitikus nyilvántartás

Fajtként kell az analitikus nyilvántartást vezetni, mert így mutatható ki pontosan az időbeli elhatárolás értéke.

4. SZÁMLAOSZTÁLY: FORRÁSOK

41. SAJÁT TŐKE

- 411. Jegyzett tőke
- 412. Tőketartalék
- 413. Eredménytartalék
- 417. Értékelési tartalék
- 419. Mérleg szerinti eredmény

A saját tőkével kapcsolatosan csak a magyar kérdőív mérlege tartalmaz információs igényt. Elemeinek tartalma és értelmezése megegyezik a számviteli törvény előírásaival.

Meg kell jegyezni, hogy nem társasági formában működő gazdálkodónál a jegyzett tőke nem értelmezhető, mert nincs.

A tőketartalék számla tovább bontandó fejlesztési célú vissza nem fizetendő agrártámogatásra.

Analitikus nyilvántartás

Az analitika esetében a jegyzett tőkéről alapítónként és átadott vagyontfőleségenként kell nyilvántartást kialakítani. A tőketartalék esetében a

fejlesztési célú vissza nem fizetendő agrártámogatás típusonkénti részletezése javasolt. Az eredménytartalék analitikája a változás jogcíme alapján részletezendő, különös tekintettel az előző évek mérleg szerinti eredményének nyilvántartására.

42. CÉLTARTALÉKOK

- 421. Céltartalékok a várható veszteségekre
- 422. Céltartalékok a várható kötelezettségekre
- 423. Egyéb céltartalékok

A céltartalékok nyilvántartását a magyar kérdőív szerkezete határozza meg. Az egyes céltartalék fajták tartalma a magyar számviteli törvény alapján értelmezhető.

A tesztüzemi könyvelés esetében pontosan meg kell határozni a céltartalék képzésének eseteit és az események tükrében annak mértékét, mert így biztosítható a különböző vállalkozások adatainak összehasonlíthatósága és az azonos elvek alkalmazása.

Analitikus nyilvántartás

Céltartalék képzési jogcímenként elkülönítve tartalmazza a céltartalék képzés alapját, mértékét, összegét.

43-47. KÖTELEZETTSÉGEK

A kötelezettségek csoportosítása mind a magyar, mind az EU előírásai alapján a lejárat szerint történik. Hosszú lejáratú a kötelezettség, ha egy éven túl történik annak kifizetése, rövid lejáratú, ha azt egy éven belül kell visszafizetni.

43. HOSSZÚ LEJÁRATÚ KÖTELEZETTSÉGEK

- 431. Beruházási és fejlesztési hitelek
- 432. Egyéb hosszú lejáratú hitelek
- 433. Hosszú lejáratra kapott kölcsönök
- 434. Tartozások kötvénykibocsátásból
- 435. Alapítókkal szembeni kötelezettségek
- 436. Visszafizetési kötelezettséggel terhelt agrártámogatások
- 437. Különféle egyéb hosszú lejáratú kötelezettségek

A magyar kérdőív szerkezete alapján a számlacsoport javasolt számlabontását a fenti lista tükrözi. A vagyontételek értelmezése azonos a magyar számviteli törvény előírásaival. Külön ki kell emelni a visszafizetési kötelezettséggel terhelt agrártámogatások körét, mely túlmutat az általános részletezésen.

A hosszú lejáratú kötelezettségeket a kérdőívek lejárat alapján csoportosítják, és a hozzájuk kapcsolódó számlákat 1-5 év közötti kötelezettségekre és 5 éven túli kötelezettségekre kell tagolni. Pl.:

- 432. Egyéb hosszú lejáratú hitelek
 - 4321. 1-5 év közötti egyéb hosszú lejáratú hitelek
 - 4322. 5 éven túli egyéb hosszú lejáratú hitelek

Az EU kérdőív alapján a beruházási hiteleket a következők szerint célszerű még tovább bontani:

- 431. Beruházási és fejlesztési hitelek

- 4311. 1-5 év közötti beruházási és fejlesztési hitelek termőföldre és épületre
- 4312. 1-5 év közötti beruházási és fejlesztési hitelek egyéb tárgyi eszközökre
- 4313. 5 éven túli beruházási és fejlesztési hitelek termőföldre és épületre
- 4314. 5 éven túli beruházási és fejlesztési hitelek egyéb tárgyi eszközökre

Analitikus nyilvántartás

Az analitikus nyilvántartást kötelezettség fajtánként kell vezetni, feltüntetve azok azonosító adatait, összegét, lejáratát, kapcsolódó egyéb terheket (kamat) és a fennálló tartozás összegét.

44-47. RÖVID LEJÁRATÚ KÖTELEZETTSÉGEK

- 441. Vevőktől kapott előlegek
- 442. Kötelezettségek áruszállításból és szolgáltatásból
- 448. Váltótartozások
- 451. Rövid lejáratú hitelek
- 452. Rövid lejáratú kölcsönök
- 461. Társasági adó elszámolása
- 462. Személyi jövedelemadó elszámolása
- 463. Költségvetési befizetési kötelezettségek
- 465. VPOP elszámolási számla
- 469. Helyi adók elszámolási számla
- 471. Jövedelemelszámolási számla
- 472. Magánnyugdíjpénztári kötelezettség
- 473. Járulék kötelezettség
- 476. Visszafizetési kötelezettséggel terhelt agrártámogatások
- 479. Egyéb rövid lejáratú kötelezettségek

A rövid lejáratú kötelezettségek esetében is meg kell bontani a hiteleket és kölcsönöket a termőföldre és épületre kapott kölcsönökre és hitelekre, valamint egyéb tárgyi eszközökre felvett hitelekre és kölcsönökre.

A fent ismertetett számlabontás a magyar és az EU kérdőívek információs igényeinek is megfelel.

Analitikus nyilvántartás

Az analitikus nyilvántartásokat kötelezettség fajtánként kell elkészíteni, és arra kell törekedni, hogy azok biztosítsák a főkönyvi és analitikus nyilvántartások közötti egyeztetést, valamint a lejárt kötelezettségeket is tartalmazzák.

48. PASSZÍV IDŐBELI ELHATÁROLÁSOK

A magyar kérdőív alapján meghatározott vagyonszerűség, mely a több évet érintő gazdasági események nyilvántartására szolgál, és amelyek a következők lehetnek:

- a mérleg fordulónapja előtt befolyt bevétel, mely a fordulónap utáni időszak bevételét képezi,
- a mérleg fordulónapja előtti időszakot terhelő költség, mely csak a fordulónap után lesz kiadás,
- a mérleggel lezárt évhez kapcsolódó kártérítési igény, késedelmi kamat, bírósági költség,
- lezárt évhez kapcsolódó, a mérlegkészítésig kifizetett prémiumok, jutalmak és azok járulékai,
- költségek ellentételezésére visszafizetési kötelezettségként kapott (pénzügyileg rendezett) egyéb bevételként elszámolt támogatás összegéből a tárgyévben költségekkel, ráfordításokkal nem ellentételezett összeg,
- fejlesztési célra kapott (pénzügyileg rendezett) támogatás összegéből a tárgyévben költségekkel, ráfordításokkal nem ellentételezett összeg,
- térítés nélkül, hagyatékként kapott, többletként fellelt eszközök értékének költségekkel, ráfordításokkal nem ellentételezett értéke.

Az EU utasításai alapján a passzív időbeli elhatárolások elszámolásának köre szűkebb, mert a kapott támogatásokat a pénzügyi rendezés időpontjában egy összegben bevételként kell elszámolni (a magyar előírásokkal idáig azonos), de a költségekkel és ráfordításokkal nem ellentételezett részre nem kell időbeli elhatárolást képezni. Így a magyar törvények alapján értelmezett támogatásokhoz kapcsolódó tételeket, mint passzív időbeli elhatárolást nem lehet kezelni.

Analitikus nyilvántartás

Az analitikus nyilvántartást időbeli elhatárolás típusonként kell vezetni, mert így mutatható ki pontosan az időbeli elhatárolás értéke.

5. SZÁMLAOSZTÁLY: KÖLTSÉGNEMEK

Az 5. számlaosztályban kell kimutatni a vállalkozási tevékenység során felmerült költségeket költségnemenként.

A vállalkozás költségeiről más jellegű adatszolgáltatást kell teljesíteni a magyar kérdőív alapján, és az EU kérdőíveknek is más az adatszerkezete. Általánosságban elmondható, hogy az EU kérdőívek az adatokat csak tevékenységcsoportok alapján igénylik, míg a magyar kérdőívek minden termékre és tevékenységre lebontva tartalmazzák a termékek és tevékenységek költségeit.

Az 5. számlaosztály kialakítására is jellemző, hogy minden számlacsoport utolsó számlája a nem mezőgazdasági tevékenységgel kapcsolatosan felmerült költségnemet tartalmazza.

51. ANYAGJELLEGŰ RÁFORDÍTÁSOK

511. Anyagköltségek

5111. Növénytermesztés vásárolt alapanyagai

5112. Állattenyésztés vásárolt alapanyagai

Az 5111. számla tovább részletezhető vetőmag, szaporító anyag, műtrágya, növényvédőszer és egyéb növénytermesztésben használt alapanyagra.

Az 5112. számla tovább részletezhető az állatvásárlásra, a takarmányvásárlásra (takarmány fajtánként részletezve), a szaporítás költségeire, az állategészségügyi költségekre, és egyéb állattenyésztési anyagköltségekre (eszközök, szerszámok stb.).

5113. Fűtőanyag

5114. Áram

5115. Vízdíj

5116. Hajtó és kenőanyagok

5117. Gépalkatrészek, egyéb gépekhez használt anyagok

5118. Csomagoló anyagok

5119. Egyéb anyagköltség (előbbi kategóriákba nem tartozó költségek pl. eszközök vásárolt fenntartási anyagai) és a nem mezőgazdasági tevékenység anyagköltsége

Külön számlán kell kimutatni a nem mezőgazdasági tevékenység anyagköltségét. Pl. 51192 számla: Nem mezőgazdasági tevékenység anyagköltsége

Az EU kérdőívben a fenti számla adata nem jelenhet meg, mert csak a mezőgazdasági tevékenység adatait lehet közölni!

Az igénybevett anyagjellegű szolgáltatások esetében a következő csoportosítást érdemes követni:

5121. Üzemi háztartásból igénybevett szolgáltatások (pl.: étkeztetés)

5122. Más vállalkozó által végzett gépi munka a növénytermesztésben

5123. Más vállalkozó által végzett szállítási költségek

5124. Más vállalkozó által végzett fenntartási és karbantartási költségek

5123. Utazási és kiküldetési költségek

5124. Posta, telefon költség

5125. Egyéb anyagjellegű szolgáltatás

5129. Nem mezőgazdasági tevékenység igénybevett anyagjellegű szolgáltatása

Az 5121-5125. számlák csak a mezőgazdasági tevékenységgel kapcsolatosan felmerült költségeket tartalmazhatják, a nem mezőgazdasági tevékenységhez igénybevett anyagjellegű szolgáltatást elkülönített számlán kell kimutatni.

Az eladott áruk beszerzési értékét és az alvállalkozói teljesítményeket két részre kell bontani: eladott áruk beszerzési értéke és alvállalkozói teljesítmények a mezőgazdasági, erdő- és vadgazdálkodási és halászati tevékenységben (5131, 5141), és eladott áruk beszerzési értéke és alvállalkozói teljesítmények az egyéb tevékenységben (5139, 5149).

52. SZEMÉLYI JELLEGŰ RÁFORDÍTÁSOK

A személyi jellegű ráfordítások az EU kérdőív alapján tartalmazza

- a pénzben kifizetett béreket,
- a természetbeni béreket (szállás, étkezés, ruházat, gazdaság termékei),
- a jutalmat,
- a borravalót,

- a társadalombiztosítási kiadásokat, a
- dolgozó javára kötött biztosítást.

A személyi jellegű ráfordítások nem tartalmazzák

- a tulajdonosra és a nem fizetett dolgozókra vonatkozó (társadalombiztosítási) járulékokat, valamint
- a nem fizetett dolgozóknak juttatott összegeket.

A nem fizetett dolgozó kategóriájába tartozik az a dolgozó, aki munkájáért a rendes körülmények között a fizetendő összegnél kisebb díjazásban részesül, de minden héten legalább egy munkanapot teljesít az üzemben.

A könyvelő irodáktól bekért adatok esetében meg kell határozni a nem rendszeresen fizetett munkaerő fogalmát, a „rendes körülmények között fizetendő összeg”, mert csak ebben az esetben lehet EU kompatibilis adatokat előállítani.

A magyar számviteli gyakorlatnak megfelelően a személyi jellegű ráfordítások között kell kimutatni minden munkavállalóval vagy időszakosan foglalkoztatott személlyel kapcsolatos kifizetést és azok járulékait. A számlarend kialakításakor a személyi jellegű ráfordításokat meg kell bontani fizetett munkaerő kategóriára és nem fizetett munkaerő kategóriára, mert ezáltal biztosított a magyar kérdőív teljes információs igényének kielégítése, és így különíthető el a nem fizetett munkaerő értéke az EU kérdőívek adatigényének megfelelően.

521. Bérköltség

5211. Fizetett munkaerő bérköltsége (állandó dolgozó)

5212. Időszaki dolgozó bérköltsége

5213. Nem fizetett munkaerő bérköltsége

522. Bérjellegű természetbeni juttatások

5221. Fizetett munkaerő természetbeni juttatása

5222. Időszaki dolgozó természetbeni juttatása

5223. Nem fizetett munkaerő természetbeni juttatása

523. Személyi jellegű egyéb kifizetések

5231. Fizetett munkaerő személyi jellegű egyéb kifizetései

5232. Időszaki dolgozó személyi jellegű egyéb kifizetései

5233. Nem fizetett munkaerő személyi jellegű egyéb kifizetései

527. Egészségügyi hozzájárulás

5281. Fizetett munkaerő egészségügyi hozzájárulása

5282. Időszaki dolgozó egészségügyi hozzájárulása

5283. Nem fizetett munkaerő egészségügyi hozzájárulása

528. Járulékok (társadalombiztosítás)

5291. Fizetett munkaerő járuléka

5292. Időszaki dolgozó járuléka

5293. Nem fizetett munkaerő járuléka

Együttesen kell kimutatni a nem mezőgazdasági tevékenység személyi jellegű ráfordításait az 529-es számlán.

55. ÉRTÉKCSÖKKENÉSI LEÍRÁS

Az EU és a magyar rendszer is hasonló értékcsökkenési kategóriákat ismer, és az immateriális javak és tárgyi eszközök esetében lehet értékcsökkenési leírását elszámolni. Közös sajátosság az is, hogy a kis értékű tárgyi eszközök beszerzése költségként érvényesíthető, de a két számviteli rendszer között eltérést jelent, hogy a magyar számvitel a kis értékű értékcsökkenési leírást értékcsökkenési leírásként kezeli, míg az EU azt fenntartási költségként számolja el. A költségnemek szerinti könyvelés esetében a következő számlákat kell elkülöníteni:

- 551. Immateriális javak értékcsökkenési leírása*
 - 5511. Bérelt épületek és földek értékcsökkenési leírása*
 - 5512. Egyéb immateriális javak értékcsökkenési leírása*
- 552. Tárgyi eszközök értékcsökkenési leírása*
- 553. Kis értékű tárgyi eszközök értékcsökkenési leírása*
- 559. Nem mezőgazdasági tevékenységhez kapcsolódó immateriális javak és tárgyi eszközök értékcsökkenési leírása*

Javaslom a kis értékű tárgyi eszközök értékének meghatározását. A számviteli törvény előírása szerint a 30.000 Ft (2001-től 50.000 Ft) alatti egyedi beszerzési értékű tárgyi eszközöket lehet aktiváláskor egy összegben értékcsökkeníteni, míg az EU ezt 100 ECU-ben határozza meg. Nagyságrendi eltérés ugyan nincs, de ennek ellenére minden évben közölni kellene a kis értékű tárgyi eszközök értékét Ft-ban. Az egységesítés indoka, hogy az EU felé történő adatszolgáltatás során a két érték közötti különbséget (100 ECU és 30.000 v. 50.000 Ft) nehezen kezelhető, bár egyedileg nézve az eltérés nem számottevő, de az összevont adatok esetében a költségként elszámolt vagy nem elszámolt összeg már jelentős lehet.

A magyar kérdőív tartalmaz egyéb eszközökre vonatkozó értékcsökkenési leírást (eredménykimutatás 4708 kód), de ennek a kategóriának nincs értelme, az előtte lévő tételek tartalmazzák az összes eszközfajtára elszámolható értékcsökkenési leírást, és a nem mezőgazdasági tevékenységhez kapcsolódó eszközök értékcsökkenési leírását pedig a 4711-es kód alatt kell feltüntetni. Speciális információs igény esetében lehetne ezt a kategóriát alkalmazni a speciális esetre vonatkozó utasítás alapján.

Az 5511. és 5512. számlák magyarázatát lásd az 563. számlák magyarázatánál.

56. EGYÉB KÖLTSÉGEK

A magyar kérdőív az egyéb költségeket a számviteli törvény előírásainak megfelelő tagolásban tartalmazza.

A nem anyagjellegű szolgáltatások közül a földbérleti díjak és tárgyi eszközök bérleti díjai meghatározás ellentmondásos, mert a föld is a tárgyi eszközök része (eredménykimutatás 4720, 4721 kód). Szakmailag jobb meghatározás a földbérleti díjak és egyéb tárgyi eszközök bérleti díja.

- 561. Munkaadói járulék*
 - 5611. Fizetett munkaerő munkaadói járuléka*
 - 562. Időszaki dolgozó munkaadói járuléka*
 - 563. Nem fizetett munkaerő munkaadói járuléka*

A szétbontás a személyi jellegű ráfordítások esetében ismertetettek miatt célszerű. (2001-től a munkaadói járulék nyilvántartása áttehető az 52. számlacsoportba, de a fentiek szerinti tagolása továbbra is megtartható.)

563. Nem anyagjellegű szolgáltatások értéke

5631. Földbérleti díjak

5632. Egyéb tárgyi eszközök bérleti díja

5634. Tagsági díjak

5635. Hirdetés, reklám, piackutatás költségei

5636. Szaktanácsadás költsége

5636. Könyvelési díj

5637. Egyéb igénybevett nem anyagjellegű szolgáltatások

Az EU kérdőív az egy évnél rövidebb ideig bérelt épületek bérleti díját egyéb költségként tartja nyilván, ami nem jelent ellentmondást a magyar kérdőív szerkezete esetében. A fizetett bérleti díjakkal kapcsolatosan pontosan meg kell határozni a bérleti díj fogalmát, és tartalmát, mert az EU bérleti díjak azokat a költségeket is tartalmazzák, melyeket a bérlő a tulajdonos helyett fizet (adók, felújítások, biztosítás), és azt a tulajdonos nem téríti meg. Az EU előírás szerint a fizetett bérleti díjak nem csak az egy évnél rövidebb ideig bérelt eszközökkel kapcsolatos költségeket tartalmazzák, hanem a megvásárolt vagyoni értékű jogok értékcsökkenési leírását is. Ezért a számlarendet ki kell egészíteni a bérlet ingatlanokkal kapcsolatos értékcsökkenési leírással is (5511. és 5521. számlák).

564. Bankköltségek

A bankköltségek közé csak a mezőgazdasági tevékenység bankköltségeit lehet figyelembe venni.

565. Illetékek és hatósági díjak

A magyar kérdőív eredménykimutatása nem tartalmazza a fizetett hatósági díjakat és illetékeket, holott ez az eredménykimutatás része, és az EU kérdőív is tartalmaz ilyen információt.

Az EU előírások alapján a termőföldre, épületre és munkaerőre vonatkozó illetékek nem tartoznak ebbe a kategóriába. A termőföldre és az épületre kivetett illetékek az eszköz beszerzési értékebe számítandók, a munkaerővel kapcsolatos illeték pedig személyi jellegű egyéb kifizetés.

567. Biztosítási díjak

A magyar kérdőív a biztosítási díjakkal kapcsolatosan tartalmaz egy „vagyonbiztosítás” kategóriát, melyhez magyarázatot kellene fűzni, hogy milyen vagyontelekre vonatkozik.

Az EU kérdőívek alapján minden olyan biztosítást itt kell kimutatni, mely a vállalkozás gazdasági kockázatát csökkenti, de a bérlemények után a tulajdonos helyett fizetett biztosítási díj a bérleti díjak között számolandó el.

A dolgozók üzemi baleseteivel kapcsolatos biztosítási díjat a személyi jellegű ráfordítások között kell kimutatni.

A biztosítási díjak a következő csoportokra bonthatók:

5671. „Vagyon” biztosítás

5672. Gépjármű biztosítás

5673. Állatbiztosítás

5674. Növénybiztosítás

5675. Egyéb biztosítás

568. Fizetett, de le nem vonható ÁFA

Fizetett, de le nem vonható ÁFA jelen könyvviteli elszámolási rendszerben azért különítendő el önálló tételeként, mert az Unión belül egységes elv, hogy minden könyvelési tétel értéke ÁFA nélkül mutatandó ki. Fizetett, de le nem vonható általános forgalmi adó két esetben keletkezhet. Egyrészt akkor, ha az ÁFA törvény általános szabályai alapján tételes elszámolást alkalmazó vállalkozások olyan beszerzést hajtanak végre, mely esetben a beszerzéshez kapcsolódó előzetesen felszámított általános forgalmi adó visszaigénylése a törvény tiltása alapján nem lehetséges. Másrészt akkor, ha a vállalkozás az ÁFA törvény általános szabályaitól eltérő általános forgalmi adó elszámolási módot választ (alanyi adómentesség, vagy az áfa törvény különös rendelkezései szerinti adózás). A le nem vonható általános forgalmi adó így külön könyvviteli számlán kerül nyilvántartásra, melynek számlarendben való elhelyezkedését az eredménykimutatás szerkezete határozza meg. A le nem vonható általános forgalmi adó két körre bontandó. Az áruk és szolgáltatások, valamint a tárgyi eszközök beszerzésekor kifizetett általános forgalmi adóra.

5681. Áruk és szolgáltatások beszerzésekor fizetett ÁFA

5682. Tárgyi eszközök beszerzésekor fizetett ÁFA

Az eszközök és szolgáltatások értékét, függetlenül az ÁFA törvény előírásaitól, minden esetben nettó módon kell kimutatni. Azon tételek esetében is, melyeknél az ÁFA törvény a levonhatósággal kapcsolatosan tiltást tartalmaz, vagy a vállalkozó a ÁFA törvénybeni különös jogállása miatt azt nem igényelhetné vissza. Tehát a beszerzések értékét nettó értéken, a vonatkozó helyen, és a le nem vonható ÁFA-t az 568. számlán kell könyvelni.

A nem mezőgazdasági tevékenységgel kapcsolatosan felmerült egyéb költségeket az 569. számlára kell rögzíteni, mely minden egyéb költségkategóriát tartalmaz.

58. AKTIVÁLT SAJÁT TELJESÍTMÉNYEK

Az aktivált saját teljesítmények kimutatása az összköltség típusú eredménykimutatás miatt szükséges. A számlacsoport bontása során el kell különíteni a

581. Saját előállítású eszközök aktivált értékét és

582. Saját termelésű készletek állományváltozását

Mindkét számla esetében csak a mezőgazdasági tevékenységhez felhasznált teljesítményeket kell figyelembe venni.

A saját termelésű készletek állományváltozását meg kell bontani a

5821. Saját termelésű készletek állományváltozása a mezei leltár esetében

5822. Saját termelésű készletek állományváltozása az állatok esetében

5823. Saját termelésű készletek állományváltozása egyéb befejezetlen és félkész termékeknél

5824. Saját termelésű készletek állományváltozása a késztermékeknél

A nem mezőgazdasági tevékenységhez kapcsolódó állományváltozás értéke csak a nyitó és záró értékek alapján könyvelendő az 5819. és 5829. főkönyvi számlákon.

59. KÖLTSÉGNEM ÁTVEZETÉSI SZÁMLA

A költségnem átvezetési számla az 5. számlaosztály számláinak lezárására valamint a 6. és a 7. számlaosztályokba történő átvezetésekre szolgál, mely a költségek könyvelési módjából következik.

6. SZÁMLAOSZTÁLY: KÖLTSÉGHELYEK, ÁLTALÁNOS KÖLTSÉGEK

A teszüzemi kérdőívek tartalmi sajátosságai miatt célszerű a költségek költséghelyenkénti könyvelése is, mely a 6. számlaosztály számláin valósítható meg.

A számlaosztály számlacsoportjainak javasolt tartalma a követheti a magyar számviteli gyakorlatot, mely a következő:

61. Javító és karbantartó üzemek költségei

62. Szolgáltatást végző üzemek költségei

63. Gépköltség

64. Üzemi irányítás általános költségei

66. Központi irányítás általános költségei

67. Értékesítési költségek

68. Elkülönített egyéb általános költségek

69. Költséghelyek költségeinek átvezetése

A kérdőívek adatszolgáltatási igénye alapján a fenti számlacsoportokat el kell különíteni változó és állandó költség számlákra, annak ellenére, hogy a magyar számviteli gyakorlat nem ezt a csoportosítást követi.

pl.: 61. Javító és karbantartó üzemek költségei

611. Javító és karbantartó üzemek változó költségei

612. Javító és karbantartó üzemek állandó költségei

Minden számlacsoport utolsó számlája gyűjti a nem mezőgazdasági tevékenységgel kapcsolatosan felmerült költségeket.

A költség helyekről a termékre és a másik költség helyre szétosztható költségeket év végén át kell tételezni a költség helyekre és költség viselőkre.

Az általános költségek (az üzemi irányítás költségei, a központi irányítás költségei és az elkülönített egyéb általános költségek) esetében a magyar tesztüzemi kérdőív sajátos elszámolási rendszert határoz meg. Mivel termékenként nem a közvetlen előállítás költséget kell meghatározni, hanem a teljes önköltséget, ezért az általános költségek is áttételezendők a 7. számlaosztály valamilyen költségviselőjére.

A számlaosztály számlacsoportjaira könyvelt költségek esetében különös szerephez jutnak a költség elszámolási ívek, mert csak ezek segítségével követhető nyomon az adott költség helyteljesítménye és ennek megfelelően határozható meg a költségek áttételezésének értéke.

7. SZÁMLAOSZTÁLY: TEVÉKENYSÉGEK KÖLTSÉGEI

A 7. számlaosztály számláinak részletezését az előállított termékek és szolgáltatások határozzák meg. A számlaosztály számláit a mezőgazdasági termék előállítás folyamat eredményeként létrejövő termékek szerint kell tagolni. A termékenkénti teljes költség meghatározáshoz a kérdőívek alapján adottak a kalkulációs tételek, melyekről részletes adatszolgáltatást kell teljesíteni.

A fentieknek megfelelően a tevékenységek költségeinek számlái lehetnek a 71-75. számlacsoportokban termékenként részletezve. Mivel az adatszolgáltatás a költségtételekre is kiterjed, a kalkulációs séma tételeit kódszámok (költség kódok) segítségével célszerű az adott termék főkönyvi számláihoz hozzárendelni.

A termékenként elnevezett főkönyvi számlákat az adatszolgáltatás igényének megfelelően a növénytermesztési termékek esetében a következő kódszámokkal ellátott kalkulációs tételekre célszerű bontani:

01. Vetőmag, szaporító anyag (közvetlenül elszámolható)
02. Műtrágya (közvetlenül elszámolható)
03. Növényvédőszer (közvetlenül elszámolható)
04. Egyéb anyagköltség (közvetlenül elszámolható)
05. Öntözési költség (áttételezett költség – 62. számlacsoportról)
06. Közvetlen marketing költség (közvetlenül elszámolható)
07. Szárítási költség (áttételezett költség – 62. számlacsoportról)
08. Közvetlen fűtési költség (közvetlenül elszámolható vagy áttételezett költség – 62. számlacsoportról)
09. Közvetlen biztosítási költség (közvetlenül elszámolható)
10. Változó gépköltség (áttételezett költség - 63. számlacsoportról)
11. Fenntartó üzem és egyéb segédüzemi változó költség (áttételezett költség – 61. 62. számlacsoportról)
12. Idegen gépi szolgáltatás költsége (közvetlenül elszámolható vagy áttételezett költség – 63. számlacsoportról)
13. Egyéb változó költség (közvetlenül elszámolható vagy áttételezett költség a 6. számlaosztályból)
14. Közvetlen munkabér (közvetlenül elszámolható)
15. Közvetlen munkabér közterhei (közvetlenül elszámolható)
16. Fenntartó- és segédüzemek állandó költségei (áttételezett költség 61-63 számlacsoportról)
17. Földbérleti díj
18. Értékcsökkenési leírás

19. Egyéb állandó költség (áttételezett költség – 61. 62. 63. számlacsoportról fennmaradó)
20. Tevékenység általános költsége (áttételezett költség – 64. számlacsoport)
21. Gazdasági általános költség (áttételezett költség – 66. 67. 68. számlacsoport)

A költségviselők számláihoz rendelt költség kódok a borászat és a pezsgő előállítás esetében a következők:

01. Saját termelésű alapanyag mennyisége és költsége (közvetlenül elszámolható vagy költségviselőről áttételezett költség)
02. Vásárolt alapanyag mennyisége és költsége (közvetlenül elszámolható)
03. Egyéb anyagköltség (közvetlenül elszámolható)
04. Közvetlen marketing költség (közvetlenül elszámolható)
05. Közvetlen biztosítási költség (közvetlenül elszámolható)
06. Palackozás költségei (közvetlenül elszámolható)
07. Idegen gépi szolgáltatás költsége (közvetlenül elszámolható vagy áttételezett költség – 63. számlacsoportról)
08. Egyéb változó költség (közvetlenül elszámolható vagy áttételezett költség a 6. számlaosztályból)
09. Közvetlen munkabér (közvetlenül elszámolható)
10. Közvetlen munkabér közterhei (közvetlenül elszámolható)
11. Egyéb állandó költség (áttételezett költség – 61. 62. 63. számlacsoportról fennmaradó)
12. Tevékenység általános költsége (áttételezett költség – 64. számlacsoport)
13. Gazdasági általános költség (áttételezett költség – 66. 67. 68. számlacsoport)

A költségviselőkhöz rendelt költség kódok az állattenyésztés esetében a következők:

01. Állománypótlás költsége (közvetlenül elszámolható vagy áttételezett költség)
02. Saját termelésű abraktakarmány (áttételezett költség)
03. Vásárolt abrak és keverék takarmány (közvetlenül elszámolható)
04. Saját termelésű tömegtakarmány (áttételezett költség)
05. Vásárolt tömegtakarmány (közvetlenül elszámolható)
06. Egyéb takarmányok (közvetlenül elszámolható vagy áttételezett költség)
07. Állategészségügyi költségek (közvetlenül elszámolható)
08. Természetes és mesterséges termékenyítés költségei (közvetlenül elszámolható)
09. Teljesítményvizsgálat költségei (közvetlenül elszámolható)
10. Közvetlen marketing költség (közvetlenül elszámolható)
11. Közvetlen biztosítási költség (közvetlenül elszámolható)
12. Fenntartó és egyéb segédüzemek változó költsége (áttételezett költség – 61. 62. számlacsoportról)
13. Idegen gépi szolgáltatás költsége (közvetlenül elszámolható vagy áttételezett költség – 63. számlacsoportról)
14. Egyéb változó költség (közvetlenül elszámolható vagy áttételezett költség a 6. számlaosztályból)
15. Közvetlen munkabér (közvetlenül elszámolható)

- 16. Közvetlen munkabér közterhei (közvetlenül elszámolható)
- 17. Fenntartó- és segédüzemek állandó költségei (áttételezett költség 61. 62. számlacsoportról)
- 18. Értékcsökkenési leírás
- 19. Egyéb állandó költség (áttételezett költség – 61. 62. 63. számlacsoportról fennmaradó)
- 20. Tevékenység általános költsége (áttételezett költség – 64. számlacsoport)
- 21. Gazdasági általános költség (áttételezett költség – 66. 67. 68. számlacsoport)

A fenti számlabontással és a költségtételek kódolásával elérhető, hogy az előállított mezőgazdasági termék teljes előállítási költsége kimutatható legyen, és az adatszolgáltatás számára megfelelő részletezettségű információ álljon rendelkezésre.

A 76. számlacsoport tartalmazhatja a költséghelyek termelési költségeit, melyek a költséghelyeken előállított termékek és szolgáltatások nyilvántartására szolgálnak.

789. Számla tartalmazza a nem mezőgazdasági termék-előállítási folyamat elszámolt költségeit.

A 79. a Tevékenységek költségeinek átvezetése számlacsoport tartalmazza a tevékenységek és termékek tervezett előállítási költségét és a költséghelyek átvezetési számláit. A számlacsoport számláival szemben kell a 7. számlaosztály számláinak adatit a megfelelő főkönyvi számlákra átvezetni.

A 79. számlacsoport számláinak további tagolását az előállított termékek köre határozza meg. A termékek készletre vétele során történik a tervezett költség rögzítése. Időszak végén a tényleges költségek 79. számlacsoportba történő átvezetésével összehasonlíthatóvá válik a tervezett és a tényleges előállítási költség. A kettő különbözetét év végén rendezni kell. A különbözet rendezésének eredményeképp a készletcsökkenések értékét a készlet tényleges előállítási költsége határozza meg (a készletcsökkenések okozta költségek és ráfordítások most már valós értéket hordoznak), és a mérlegben a záró készlet szintén tényleges előállítási költségen kerül kimutatásra.

8. SZÁMLAOSZTÁLY: ÉRTÉKESÍTÉS ELSZÁMOLT ÖNKÖLTSÉGE ÉS RÁFORDÍTÁSOK

A 8. számlaosztály tartalmazza az egyéb ráfordításokat, a pénzügyi műveletek ráfordításait, a rendkívüli műveletek ráfordításait és a nyereséget terhelő adókat.

A magyar kérdőív csak összköltség típusú eredménykimutatást igényel, ennek megfelelően nem történik meg az értékesítés közvetlen és közvetett költségeinek kimutatása.

86. EGYÉB RÁFORDÍTÁSOK

Az egyéb ráfordítások tartalmazzák az értékesítés nettó árbevételéhez közvetlenül vagy közvetetten nem kapcsolódó ráfordításokat, melyek a rendszeres tevékenység során merülnek fel, és értékük a szokásos mértéket nem haladja meg.

A magyar kérdőív eredménykimutatása az egyéb ráfordításokat sajátos bontásban kéri, de ennek ellenére a számlacsoport tagolását a számviteli törvény tartalmi meghatározása alapján érdemes elvégezni. A számlacsoport számláinak tartalmát azért is részletezni kell, mert az eredménykimutatáson kívül a tárgyi eszközök és immateriális javak állományváltozását az adatközlő táblázatokban részletezni szükséges.

A számlacsoport utolsó számlája tartalmazza a nem mezőgazdasági tevékenységgel kapcsolatosan felmerült ráfordításokat.

87. PÉNZÜGYI MŰVELETEK RÁFORDÍTÁSAI

A pénzügyi műveletek ráfordításainak számlái a számviteli törvény tartalmi meghatározásának megfelelően célszerű tagolni. Az EU kérdőív a fizetett kamatokkal kapcsolatosan az alábbi részletezést tartalmazza:

871. Fizetett kamatok

8711. Földterület vásárlására felvett hitelek kamatai

8712. Épületek vásárlására felvett hitelek kamatai

8713. Forgóeszközökre felvett hitelek kamatai

8714. Egyéb hitelek kamatai

A tesztüzemi eredménykimutatás pénzügyi eredménye tartalmazza a mezőgazdasági tevékenységhez kapcsolódó és a nem mezőgazdasági tevékenységhez kapcsolódó eredményt. Az EU felé történő adatszolgáltatás azonban csak mezőgazdasággal kapcsolatos információt tartalmaz, ezért az eredménykimutatás ezen eredménykategóriáját meg kell bontani.

A számlacsoportban a nem mezőgazdasági tevékenység pénzügyi ráfordításait a az utolsó számla tartalmazhatja.

88. RENDKÍVÜLI RÁFORDÍTÁSOK

A rendkívüli ráfordítások mindazon gazdasági eseményekből adódó eredményt csökkentő tételek, melyek nem kapcsolódnak a szokásos vállalkozói tevékenységhez, értékük a szokásos mértéket meghaladja. A számlacsoportot is meg lehet bontani mezőgazdasági tevékenységgel és nem mezőgazdasági tevékenységgel kapcsolatos rendkívüli ráfordításokra, mert bizonyos események minősítése során elkülöníthető a két kategória (pl.: apportba adott vagy ajándékba adott saját előállítású mezőgazdasági termék vagy befektetett eszköz, mezőgazdasági termék vagy eszköz káreseménye vagy selejtezése).

A számlacsoport számlái az információs igény tükrében a következők:

881. Mezőgazdasági tevékenységgel kapcsolatos rendkívüli ráfordítások

889. Nem mezőgazdasági tevékenységgel kapcsolatos rendkívüli ráfordítások

89. NYERESÉGET TERHELŐ ADÓK

A nyereséget terhelő adók jelentik a vállalkozási tevékenység után fizetendő adókat. Társas vállalkozások esetében a társasági adó, egyéni vállalkozó esetében a vállalkozói személyi jövedelemadó nyilvántartása történhet a számlacsoport számláin.

Megfontolás tárgyát képezi, hogy a mezőgazdasági őstermelő és kistermelő személyi jövedelemadója is a nyereséget terhelő adók kategóriájába tartozzon-e vagy sem. Véleményem szerint igen, mert ez is a tevékenység állam által elvont adóját jelenti, csupán azzal a különbséggel, hogy a gazdálkodási formának megfelelően ezt személyi jövedelemadónak hívják.

A nyereséget terhelő adók kimutatása esetében el kell különíteni a mezőgazdasági tevékenységgel kapcsolatosan fizetendő adót és a nem mezőgazdasági tevékenységhez kapcsolódó adót. A két adó elkülönítése nem okozhat problémát, mert az eredménykimutatás tételei mind a két tevékenységcsoportot elkülönítik.

9. SZÁMLAOSZTÁLY: ÉRTÉKESÍTÉS ÁRBEVÉTELE ÉS BEVÉTELEK

A számlaosztályban kell rögzíteni az értékesítés árbevételét, az egyéb bevételeket, a pénzügyi műveletek bevételeit és a rendkívüli bevételeket.

A számlaosztály felépítését a kérdőívek szerkezete határozza meg.

91-91. BELFÖLDI ÉRTÉKESÍTÉS NETTÓ ÁRBEVÉTELE

Az EU előírásai alapján az értékesítési tevékenységhez kapcsolódó támogatásokat nem lehet az értékesítés nettó árbevételében számításba venni, viszont a termékhez kapcsolható kapott kártérítés a termék árbevételének része.

A belföldi értékesítés nettó árbevétele számlacsoportot termékenként kell tagolni, mert a magyar kérdőív eredménykimutatása, az EU kérdőív E és K táblája termékenként kéri az árbevétel alakulását.

A magyar kérdőív eredménykimutatása az értékesítés nettó árbevétele szempontjából sajátos, mert a belföldi és export értékesítés árbevételét együtt kell meghatározni, de termékenként részletezve, majd az exportértékesítés nettó árbevételét egy külön sorban egy összegben kell közölni. Az EU kérdőív ezen adatokat részleteiben nem kérdezi, de a magyar kérdőív az export és belföldi értékesítés bevételeit termékenként összeszomossa. Mindenképp célszerűnek tartom a kétfajta értékesítés bevételeinek termékenkénti elkülönítését, mert az így rendelkezésre álló információ sokkal következetesebb, többet mondó és sok területen hasznosítható.

93-94. EXPORTÉRTÉKESÍTÉS NETTÓ ÁRBEVÉTELE

Az exportértékesítés nettó árbevételét is termékenként célszerű meghatározni, ezt ugyan egyik kérdőív sem kéri tételesen, de ismerete más területeken hasznosítható.

Mind a négy számlacsoport esetében utolsó tételként a nem mezőgazdasági tevékenység bevételeit elkülönített számlán kell kimutatni, és ez az elkülönített számla tovább tagolódik az élelmiszer és italgyártás bevételeire.

96. EGYÉB BEVÉTELEK

Azok a bevételek, melyek nem az értékesítés nettó árbevételéhez kapcsolódnak, a szokásos vállalkozási tevékenység során keletkeznek, és értékük a szokásos mértéket nem haladja meg.

A kapott és vissza nem térítendő támogatások összegét is, a magyar gyakorlattól eltérően, az egyéb bevételek között kell kimutatni (965. számla).

A számlacsoport tagolása a kérdőívek szerkezete alapján a következő:

961. Tárgyi eszközök és immateriális javak értékesítésének bevétele

9611. Tárgyi eszközök értékesítésének bevétele

9612. Immateriális javak értékesítésének bevétele

962. Követelésekkel és kötelezettségekkel kapcsolatos árfolyamnyereség

963. Szokásos mértéket meg nem haladó eredményt növelő tételek

9631. Biztosítói kártérítés

9632. Kapott bírság, kötbér, késedelmi kamat

9634. Egyéb szokásos mértéket meg nem haladó eredményt növelő tétel

964. Céltartalékok felhasználása

965. Állami költségvetéssel elszámolt támogatások

9651. Agrártámogatások

a támogatás fajtájától függően tovább részletezendő

966. Önkormányzatokkal elszámolt támogatások

a támogatás fajtájától függően tovább részletezendő

967. Központi alapokkal elszámolt támogatások

a támogatás fajtájától függően tovább részletezendő

968. Kapott kompenzációs felár

969. Nem mezőgazdasági tevékenységgel kapcsolatos egyéb bevételek

A számlacsoport 961-968. számlái csak a mezőgazdasági tevékenységgel kapcsolatos bevételeket tartalmazzák, és az egyéb tevékenységgel kapcsolatos bevételeket nem kell fajtánként részletezni.

A számlacsoporton belül különös szerepet töltenek be a támogatásokat részletező főkönyvi számlák. Az EU előírásai alapján minden támogatást egyéb bevételként kell könyvelni, még az értékesítéshez kötődő támogatásokat is.

A kapott kártérítések esetében az EU szintén sajátos szabályt alkalmaz. Ha megállapítható, hogy melyik termékkel kapcsolatos a kártérítés, akkor az a termék árbevételének része, ha nem állapítható meg a termék kapcsolat, akkor egyéb bevétel.

A kompenzációs felár számlán kerül kimutatásra a mezőgazdasági termelők által a felvásárlótól kapott kompenzációs felár összege, mely nem árbevétel növelő tételként könyvelendő.

97. PÉNZÜGYI MŰVELETEK BEVÉTELEI

A pénzügyi műveletek bevételei esetében a mezőgazdasági és a nem mezőgazdasági tevékenységhez kapcsolódó bevétel elkülönítése nehezen oldható meg, ezért a számlacsoport tagolása nem tér el a számviteli törvény tartalmi meghatározásától, és a kérdőívek szerkezete sem indokolja a további részletezést.

98. RENDKÍVÜLI BEVÉTELEK

A rendkívüli bevételek esetében nincs szükség a számalcsoport részletes bontására, csupán a mezőgazdasági és nem mezőgazdasági tevékenység elkülönített kimutatása célszerű. A két tevékenység bevételének elkülönítése nehézséget okozhat, de ha egyértelmű a bevétel jellege, akkor azt elkülönítetten kell kimutatni a számalcsoport számlái:

981. Mezőgazdasági tevékenységgel kapcsolatos rendkívüli bevételek

989. Nem mezőgazdasági tevékenységgel kapcsolatos rendkívüli bevételek

Az előbbieken ismertetett számlarend a testüzei rendszer sajátos adatigényére épít, melynek készítése során a magyar és az EU-s kérdőívek adatigényét és tartalmi meghatározásait vettem figyelembe. A számlarend készítése során arra törekedtem, hogy a rögzített gazdasági események értelmezése és besorolása megfeleljen az EU FADN előírásainak is. Az EU előírások számalrendbe történő beépítésére azért volt szükség, mert sok területen annyira speciális szabályokat határoznak meg, hogy az események tisztán magyar gyakorlat alapján történő rögzítése nem tenné lehetővé az EU konform adatállomány létrehozását (pl.: munkaerő, bérlet díj, támogatások stb.).

A javasolt számlatükröt a dolgozat 3. számú melléklete tartalmazza.

7.4.3. A testüzek értékelési szabályai

Az értékelési szabályok nagy mértékben befolyásolják a számviteli információs rendszerből nyerhető adatok tartalmát és a belőlük levonható következtetéseket. A számviteli értékelési elvek a vagyon, a bevételek, a költségek és ráfordítások rögzítéséhez kapcsolódó érték meghatározó szabályokat jelentik.

Az alkalmazott értékelési elveket hazánkban a számviteli törvény határozza meg. Alapelve, hogy a számviteli nyilvántartásokban rögzített adatok csak a vállalkozás saját tevékenységéből, teljesítményéből adódó értékeket tartalmaznak. Így a vállalkozói vagyon a mérlegben az eszközök használatának jellegéből következő fordulónapi értéket tükrözi. Az eredménykimutatásban a bevételek, költségek és ráfordítások a gazdasági eseményekből következő összegben kerülnek kimutatásra.

Az értékelés szabályai nem mutatnak egységes képet az Európai Unió országain belül sem. Különösen igaz ez a mezőgazdasági tevékenység esetében [IASC proposes...1996]. Az egységességre való törekvés érdekében a Nemzetközi Számviteli Standardok Bizottsága (International Accounting Standards Committee - IASC) 1999. júliusában kidolgozott a mezőgazdasági termelés számviteli nyilvántartásával kapcsolatosan egy előterjesztést (Eposure Draft on Agriculture- E65), melynek egységes európai alkalmazása közös nevezőre hozhatná a mezőgazdasági termékek nyilvántartását és érték meghatározását. A Nemzetközi Számviteli Standardok

Bizottsága által elkészített előterjesztés meghatározza a mezőgazdaságot, mint termelési ágat, a biológiai termékek érték meghatározásának alapját, a leltár időpontját, és a támogatások számbavételét [Exposure darft... 1999].

Az előterjesztés a mezőgazdasági tevékenységet a következőképp határozza meg: biológiai vagyontfeleségek előállítás (állatok és növények), átalakítása, továbbfelhasználása és értékesítése.

Az előterjesztés a mezőgazdasági termékek értékét ún. méltányos piaci értéken határozza meg – fair value. A méltányos piaci érték az az ár, melyet egy adott piacon el lehet érni. Más szóval a méltányos piaci érték alapja az adott terület vagy körzet piaci ára lehet. Néhány, a méltányos piaci árral kapcsolatos kutatás a következő megoldandó kérdéseket látja értékének meghatározásánál [Boone - Bommel 2000]:

- nem szerezhető meg a piaci ár,
- nincs piaci ára az adott körzetben az adott terméknek,
- nem értékesíthető a termék az adott piacon.

Mindezen kérdésekre az előterjesztés nem ad választ, de a hivatkozott kutatás e problémák megoldásával foglalkozik.

Számos kutató a méltányos piaci értéket, mint a jövedelmezőség mérőjét mutatónak tekinti, mert a termék értékesítése nélkül kimutatható az eredmény (nyereség vagy veszteség). Különösen igaz ez az évelők, az élő fából készült nyersanyagok (hasított fa) és az állatok esetében [IASC proposes...1999]. A nettó nyereséget vagy veszteséget a méltányos piaci ár változása határozza meg. A nettó nyereség származhat a biológiai termékek fizikai változásából (növekedés) és az árváltozásból. A két tényező elkülönítése ajánlott, de nem kötelező.

Az IASC a költség alapon történő érték meghatározást kérdésesnek tekinti, mert bizonyos termékek esetében (pl.: szüretelendő gyümölcs, újszülött állat) nem lehet teljes biztonsággal meghatározni az előállítási költségben szerepet játszó költségtételeket és azok pontos értékét.

A biológiai termékek értékelésének időpontja a betakarítás időpontja, így a leltár időpontja a betakarításhoz vagy a végtermék előállításához kapcsolódik.

A nem mezőgazdasági termékek értékének meghatározását az előterjesztés az egyébként érvényes elvekhez köti.

A mezőgazdasági terület értékét a 16. nemzetközi standard határozza meg, miszerint értéke a beszerzési költség, és vele kapcsolatosan értékcsökkenési leírás nem számolható el.

A támogatások értéke bevételként számolandó el.

Annak ellenére, hogy az Európai Unió belül sincs teljes egység az IASC standardjainak alkalmazása terén [Hulle 1992], az Európai Unió Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózatának értékelési elvei az IASC értékelési elveivel egyre nagyobb mértékben közelítenek.

A következő (9.) táblázatban összehasonlítom az Európai Unió Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózatának értékelési elveit a magyar kérdőívek értékelési elvekkel.

Legjelentősebb eltérés a készletek értékelésénél van. Az IASC javaslatához hasonlóan az európai MSzIH esetében is a készletek bizonyos részének (mezőgazdasági termékek) értékét, és azok belső felhasználását az ún. farmgate price – üzemi (gazdasági) kapuár határozza meg. Az üzemi kapuár tartalmilag a gazdaság kapujában elérhető értékesítési árat jelenti (az értékesítés szállítási költség nélkül). A

kapuár bizonyos nyereségtartalmat hordoz, ugyanis nem az előállítási költséget tükrözi, hanem az elérhető értékesítési árat.

Meg kell jegyezni, hogy az EU MSzIH-n belül sem alkalmaznak egységes értékelési elveket, de legtöbb tagállam a piaci áron történő értékelést helyezi előtérbe.

Ha a táblázatban bemutatott értékelési elveket tanulmányozzuk, megállapítható, hogy néhány esetben a magyar és az európai gyakorlat eltér egymástól.

A fenti tény két kérdést vet fel:

- a magyar teszüzemi kérdőívek adatállományának feltöltése milyen értékelési elvek alapján történjen?*
- ha magyar értékelési elvek alapján készülnek a magyar teszüzemi kérdőívek, hogyan történik meg az adatok EU értékelési elveknek megfelelő átalakítása?*

A jelenlegi magyar teszüzemi gyakorlat a magyar értékelési elveket követi, de az EU felé történő végleges adatszolgáltatásnak EU konform információkat kell tartalmaznia. Ez nem feltétlenül azt jelenti, hogy a könyvelő irodák által szolgáltatott adatoknak kizárólag az európai értékelési elveket kell követniük, de a Bizottság számára továbbított adatoknak már az EU értékelési elveit kell tükrözniük.

Véleményem szerint az értékelési elvek alkalmazása során az EU értékelési elveit kellene követni, mert így már a könyvelő irodák által szolgáltatott adatok nagy része EU kompatibilis lesz. Ezáltal tovább csökken azoknak az információknak a köre, melyeket az AKII-ban konverzió útján tesznek EU számára értelmezhető adattá. Az AKII feladatainak csökkentése mellett lényeges szempont az is, hogy minél kevesebb az átalakítandó, módosítandó adat, annál megbízhatóbb az információ.

9. táblázat: Az EU teszüzemi kérdőíveinek értékelési elvei és azok összehasonlítása a magyar kérdőívek értékelési elveivel

Értékelendő tétel	EU-MSZIH értékelési elvek	Magyar kérdőívek értékelési elvei	Eltérés a két rendszer között
<i>Állatok záró értéke</i>	<i>az értékelés napján érvényes piaci ár</i>	<i>az értékelés napján érvényes piaci ár</i>	<i>nincs</i>
<i>Állatok nyitó értéke</i>	<i>az értékelés napján érvényes piaci ár</i>	<i>az értékelés napján érvényes piaci ár</i>	<i>nincs</i>
<i>Állatok beszerzése</i>	<i>beszerzési ár</i>	<i>beszerzési ár</i>	<i>nincs</i>
<i>Állatok értékesítése</i>	<i>eladási ár, támogatás nélkül</i>	<i>eladási ár támogatással</i>	<i>támogatások számbavétele</i>
<i>Az állatok háztartási fogyasztása (vállalkozó háztartásának fogyasztása)</i>	<i>üzemi kapuár</i>	<i>nincs</i>	<i>a magyar gyakorlat nem értelmezi</i>
<i>Készletek az állatok kivételével év végén</i>	<i>üzemi kapuár</i>	<i>beszerzési ár vagy előállítási költség</i>	<i>a két rendszer eltér egymástól</i>
<i>Készletek az állatok kivételével év elején</i>	<i>üzemi kapuár</i>	<i>beszerzési ár vagy előállítási költség</i>	<i>a két rendszer eltér egymástól</i>
<i>Készletek értékesítése az állatok kivételével</i>	<i>eladási ár támogatás nélkül</i>	<i>eladási ár támogatással</i>	<i>támogatások számbavétele</i>
<i>Készletek üzemi felhasználása az állatok kivételével</i>	<i>üzemi kapuár</i>	<i>beszerzési ár vagy előállítási költség</i>	<i>a két rendszer eltér egymástól</i>
<i>Készletek háztartási fogyasztása (vállalkozó háztartásának fogyasztása) az állatok kivételével</i>	<i>üzemi kapuár</i>	<i>nincs</i>	<i>a magyar gyakorlat nem értelmezi</i>
<i>Befektetett eszközök nyitó és záró értéke</i>	<i>nettó értéken a pótlási érték alapján</i>	<i>nettó értéken nem a pótlási érték alapján</i>	<i>a két rendszer eltér egymástól</i>

Forrás: saját feldolgozás

Ezután nézzük részletesen az európai előírásoknak is megfelelő értékelési elveket.

BEFEKTETETT ESZKÖZÖK ÉRTÉKELÉSE

Az immateriális javakat, valamint a tárgyi eszközöket mind a magyar, mind az uniós szabályok alapján a terv szerinti illetve a terven felüli értékcsökkenéssel csökkentett értéken kell kimutatni.

A befektetett eszközök értékét az EU előírások alapján a pótlási értéken kell meghatározni, vagyis a hasonló eszközök adott időpontban érvényes beszerzési ára alapján kell meghatározni a vagyontárgy értékét.

A föld értékét a régióban mezőgazdasági célra eladott hasonló fekvésű és minőségű föld ára alapján kell meghatározni, és figyelmen kívül kell hagyni a rokonok közötti forgalomban érvényesített árat.

A beruházások értéke a támogatásokat is tartalmazza, azzal a kikötéssel, hogy akkor kell a beruházási támogatást egy összegben elszámolni, amikor azt folyósították, függetlenül attól, hogy volt-e az adott évben ilyen jellegű beruházás vagy sem.

A beszerzési ár az eszköz megszerzéséért a támogatásokkal együtt kifizetett összeg.

A befektetett eszközök beszerzési értékébe tartozik az adott időpontban érvényes piaci ár, és az üzembe helyezésig kifizetett járulékos költség (hitelkamat, banki költségek, illetékek, szállítási - rakodási költség, üzembe helyezési költség stb.).

A magyar értékelési elvek alapján – összhangban EU előírásokkal - a saját előállítású befektetett eszközök értéke az előállítási költség, melynek része a beruházással kapcsolatosan megkapott beruházási támogatás is.

Az apportba kapott vagyontárgyakat a magyar számviteli törvény társasági szerződés szerinti értéken értékeli. A teszüzemek esetében is lehet ezt a gyakorlatot követni, mert a saját tőke értékének változása is a társasági szerződés szerinti értékhez kapcsolódik.

A térítés nélkül kapott vagyontárgyakat a magyar gyakorlatban a piaci érték határozza meg, mely teljes összhangban van az EU előírásaival.

ÉRTÉKCSÖKKENÉSI LEÍRÁS ELSZÁMOLÁSÁNAK SZABÁLYAI

A kis értékű tárgyi eszközök beszerzési értéke az EU előírási alapján 100 EU-t nem haladja meg (kb. 30.000 Ft). Esetükben a vásárlást költségként kell könyvelni a gépek és berendezések folyó karbantartására.

Az értékcsökkenési leírás alapja a támogatásokat is tartalmazó pótlási érték (hasonló vagyontárgy adott időpontban érvényes beszerzési ára). A termőfölddel és forgótőkével kapcsolatosan értékcsökkenési leírást nem lehet elszámolni.

Az értékcsökkenési leírás módja lineáris vagy degresszív lehet. A leírás mértéke az eszköz használatának jellegéből következik.

Az ültetvények esetében a szaporító anyag értéke beruházásnak számít, ami után értékcsökkenési leírást kell elszámolni.

A felújítások alapján keletkező értéknövekedés úgy is elszámolható, hogy a tárgyi eszköz élettartamát módosítjuk, vagy a felújítás költségeit a használat éveire lehet elosztani.

A pótlási érték alapján történő értékcsökkenési leírás számítása teljesen idegen a magyar gyakorlattól, ezért szükségesnek tartom bemutatását. A módszer szerint az eszköz aktiválásának időpontjában – hasonlóan az általunk ismert gyakorlathoz – meg kell határozni vagy években vagy teljesítményben az eszköz várható élettartamát. Az értékcsökkenési leírás alapja minden évben az adott eszköz ismert beszerzési ára, pótlási értéke. Az adott évben a pótlási érték alapján az elhasználódás mértékének megfelelően kiszámolandó az összes értékcsökkenési leírás.

Az adott évben költségként elszámolt terv szerinti értékcsökkenési leírás egyenlő a pótlási érték alapján kiszámolt összes értékcsökkenési leírásnak és a korábbi években elszámolt értékcsökkenési leírásnak a különbségével. A leírtakat a 10. és 11. táblázatban bemutatott példa szemlélteti.

10. táblázat: A pótlási érték alapján meghatározott értékcsökkenési leírás (eFt)

Használat évei	Pótlási érték az egyes években	Halmazott értékcsökkenési leírás a pótlási érték alapján	Tárgyévi értékcsökkenési leírás	Eszköz nettó értéke év végén
1	1000	200	200	800
2	1000	400	200	600
3	1200	720	320	480
4	1300	1040	320	260
5	1500	1500	460	0
összesen			1500	

Forrás: saját feldolgozás

A táblázat adataiból kitűnik, hogy az elszámolt értékcsökkenési leírás halmazott összege megegyezik az eszköz utolsó évi pótlási értékével. Ha az eszköz piaci értéke folyamatosan növekszik, akkor elszámolt értékcsökkenési leírás nagyobb lesz mint az eszköz eredeti (megszerzési) bekerülési értéke. A többletként elszámolt értékcsökkenési leírás fedezetét az eszköz értékelési tartalékkal növelt értéke jelenti. Az Európai Unióban is alkalmazott nemzetközi számviteli standardok közül a 16. számú IAS (International Accounting Standards) a tárgyi eszközök értékelésével foglalkozik [Kapásiné - Eperjesi 1999]. A 16. IAS alapján, ha az eszközt átértékelik, akkor az értékcsökkenés alapja az átértékelt összeg lesz. Jelen esetben az átértékelést a saját tőkével kell ellentételezni (értékelési tartalék).

11. táblázat: A pótlási érték alapján meghatározott értékcsökkenési leírás (eF)

Használat évei	Pótlási érték az egyes években	Halmazott értékcsökkenési leírás a pótlási érték alapján	Tárgyévi értékcsökkenési leírás	Eszköz nettó értéke év végén
1	1000	200	200	800
2	1200	480	280	720
3	1000	600	120	400
4	900	720	120	180
5	800	800	80	100
összesen			800	

Forrás: saját feldolgozás

A 11. táblázatban az eszköz pótlási értéke csökkenést is mutat. A pótlási érték csökkenése az egyes évek ráfordításaként értelmezhető, ha azt a korábbi évek értékelési tartaléka nem fedezi (16. IAS szerint). A maradványérték az utolsó évben, mint terven felüli értékcsökkenési leírás számolható el. A gondolatot tovább folytatva,

ha a pótlási érték az egyes években „ugrál” (egyszer nő, majd csökken), akkor az értéknövekedés fedezete nem csak a fentiekben említett értékelési tartalék lehet, hanem a korábbi évek ráfordításainak eredményből való elismerése is (terven felüli értékcsökkenési leírás visszairása).

A táblázatokban bemutatott értékcsökkenési leírási mód alapján a magyar számviteli gyakorlattól eltérő szabályozás jut kifejezésre, miszerint az értékelési tartalék alapján is lehet értékcsökkenési leírást elszámolni.

A befektetett pénzügyi eszközökkel kapcsolatosan az EU kézikönyv nem tartalmaz előírásokat, így azok a magyar számviteli törvény alapján értékelhetők.

A befektetett pénzügyi eszközök közé tartoznak azok az értékpapírok, amelyek

- legalább egy éven túli befektetések és a befektetés célja osztalék illetve kamatszerzés,
- részesedés jellegűek, tulajdoni hányadot ellenőrzési, irányítási pozíciót testesítenek meg.

Értékelésük az esetleges értékvesztéssel korrigált beszerzési értéken történik. A befektetett, illetve a forgóeszközök között kimutatott kamatozó értékpapírok beszerzési ára nem tartalmazhatja a vételárban elismert kamat összegét.

Gazdasági társaságban meglévő tulajdoni részesedést jelentő befektetések és az egy évnél hosszabb lejáratú értékpapírok leértékelése a számviteli törvény előírásai alapján történik, vagyis az aktuális piaci értékre.

Céltartalékokat kell képezni az adott kölcsönöknél, hosszú lejáratú bankbetéteknél az adós felszámolása esetén, amennyiben a követelés teljes összegében várhatóan nem kerül kiegyenlítésre. A behajthatatlan követelésekre (vagy annak részére) nem képezhető, azt legkésőbb a fordulónappal hitelezési veszteségként le kell írni.

A befektetett eszközök értékhelyesbítését a magyar kérdőív tartalmazza. Megfontolás tárgyát képezi, hogy a tesztüzemi rendszer esetében kell-e értékhelyesbítést elszámolni vagy sem. Véleményem szerint az értékhelyesbítés összegével számolni kellene, mert az EU a vagyon értékét piaci értéken határozza meg. Alkalmazásának további indoka a pótlási érték alapján számolt értékcsökkenési leírás, továbbá az a tény, hogy az értékhelyesbítés a piaci érték meghatározás egyik eszköze.

Az értékhelyesbítés elvégzéséhez nem indokolt a számviteli törvény által előírt összes szabály betartása (pl.: könyvvizsgálói hitelesítés).

FORGÓESZKÖZÖK ÉRTÉKELÉSE

Általános szabály a forgóeszközök értékelésénél, hogy ha nem ismert a forgóeszköz pontos értéke, akkor az becsléssel is meghatározható.

KÉSZLETEK ÉRTÉKELÉSE

A készleteket vásárolt és saját termelésű kategóriákba lehet sorolni.

Az EU kérdőív velük kapcsolatosan nyitó értéként a számbavétel napján érvényes értéket határozza meg, mely értelmezhető az eszköz piaci értékeként.

A saját termelésű eszközök esetében a termék teljes előállítási költségét kell meghatározni, mert a magyar kérdőív termékenként kéri az előállítási költséget.

A Bizottság számára továbbított adatok esetében a kapuárat kell alkalmazni.

KÖVETELÉSEK ÉRTÉKELÉSE

A belföldi és a külföldi követeléseket könyv szerinti értéken kell a mérlegben szerepeltetni, vagyis a mérleg fordulónapján érvényes követelésállományt kell kimutatni.

A külföldi pénzürtékre szóló követeléseket a magyar számviteli törvény szabályai alapján lehet értékelni.

ÉRTÉKPAPÍROK ÉRTÉKELÉSE

A forgóeszközök között kell számba venni azokat az értékpapírokat,

- *amelyek egy évnél rövidebb lejáratúak és az egyszeri hozadék elérése a beszerzés célja,*
- *amelyeket azért vásároltunk, hogy értékesítésükkel nyereséget érjünk el.*

A forgóeszközök között kimutatott értékpapírokat a beszerzési áron kell nyilvántartásba venni. A tőzsdén jegyzett értékpapírok tartós árfolyamcsökkenése esetén (mérlegkészítés napját megelőző egy éven keresztül) az értékpapírt az év utolsó napján közzétett tőzsdei átlag árfolyam alapján kell értékelni.

PÉNZESZKÖZÖK ÉRTÉKELÉSE

A pénzeszközök a deviza és a forint bankszámlák, továbbá a pénztárban lévő forint és valuta készpénz összegét jelenti. Az külföldi fizetőeszközök értékelésének szabályainál a törvényi előírás követhető.

AKTÍV IDŐBELI ELHATÁROLÁSOK ÉRTÉKELÉSE

Az aktív időbeli elhatárolások értéke egyenlő a december 31-i állomány értékével, melyek az egyes események értékéből következnek.

FORRÁSOK ÉRTÉKELÉSE

A saját tőkét, a céltartalékot, a kötelezettségeket a mérlegben könyv szerinti értéken kell kimutatni.

KÖTELEZETTSÉGEK ÉRTÉKELÉSE

A kötelezettségeken belül két nagy csoportot különböztetünk meg: a hosszú, illetve a rövid lejáratú kötelezettségeket.

A hosszú lejáratú kötelezettségekből a mérleg fordulónapját követő egy éven belül visszafizetendő törlesztéseket a rövid lejáratú kötelezettségek között kell szerepeltetni.

A kötelezettségeket a mérlegben könyv szerinti értéken értékeljük, a külföldi pénzürtékre szóló kötelezettségek értékelésénél a magyar számviteli gyakorlat követhető.

PASSZÍV IDŐBELI ELHATÁROLÁSOK ÉRTÉKELÉSE

Passzív időbeli elhatárolás értéke a december 31-én állományban lévő időbeli elhatárolás értéke.

A SZOKÁSOS ÉS A RENDKÍVÜLI ESEMÉNYEK ELHATÁROLÁSÁNAK ELVEI

A magyar kérdőív szerkezete alapján célszerű a szokásos és rendkívüli események elkülönítése, mert az eredménykimutatás felépítése ezt indokolja.

Általános alapelv, hogy minden olyan gazdasági eseményt, amely nem tartozik szorosan a vállalkozási tevékenységhez és mértéke nem minősíthető szokásosnak, a rendkívüli tételek közé kell sorolni.

A rendkívüli ráfordítások, illetve a rendkívüli bevételek között számoljuk el az előző évekkel kapcsolatos nyereségadó hiány illetve többlet összegét is.

Az immateriális javak és a tárgyi eszközök értékesítése akkor tartozik az egyéb ráfordítások egyéb bevételek körébe, ha az a rendszeres tevékenység során merül fel. (Például tárgyi eszközök szokásos cseréje, korszerűbbre váltása.). Ezzel szemben, ha az immateriális javak és tárgyi eszközök értékesítése adott tevékenység megszüntetése, átszervezése, kiválás stb. folytán következik be, akkor az értékesítést a rendkívüli ráfordítások illetve a rendkívüli bevételek között számoljuk el.

A fenti besorolás a magyar számviteli törvény szabályaihoz kötődik. A teszüzemek könyveléséhez célszerű egységes elvet kidolgozni, és azt minden könyvelő iroda esetében alkalmazni.

A 2001-től hatályos szabályozásról a 8. fejezetben tesztek említést.

7.4.4. A költség-elszámolási rendszer

A magyar kérdőívek tartalmi sajátossága indokoltá teheti a 6. és 7. számlaosztályok alkalmazását.

A költségek könyvelése elsődleges költséghely, költségviselő illetve másodlagos költségnem szerinti könyveléssel történhet. Az eredménykimutatás típusa a teszüzemi kérdőívek által meghatározott összköltség típusú eredménykimutatás.

A tevékenységgel kapcsolatosan felmerült közvetlen és közvetett költségek először a 6. és 7. számalosztály számláin kerülnek könyvelésre az 1-4. számalosztály számláival szemben, majd a költségnemeket a költségnem ellenszámlával számlával szemben rögzítjük. A saját előállítású termékeket év közben tervezett előállítási költségen (nyilvántartási egységár) könyveljük a 2. számalosztályban.

A költséghelyekre lekönyvelt adatok áttételezése (a költséghelyek költségeinek felosztása) után a 12. táblázatban bemutatott költség-elszámolási rendszer alakítható ki.

A táblázat értékadatai az alábbi példából következnek:

„A” termékének előállítási költsége 500.000 Ft, melynek tervezett költségét 400.000 Ft-ban állapították meg.

Az „A” termékből tervezett költségen 200.000 Ft értékűt értékesítettek, 30.000 Ft értékűt egy másik, „B” termék előállításához felhasználtak, és 10.000 Ft értékűt térítés nélkül átadtak egy iskolának.

A példa bemutatását azért tartom szükségesnek, mert a választott költség-elszámolási mód és az eredménykimutatás kombinációja alapján létrejövő könyveléseket nagyon kevés számviteli szakirodalmi forrásban lehet megtalálni, és legtöbb esetben a gyakorlati példán keresztüli bemutatás hiányzik. Ez indokolja az év végi zárlati munkák ismertetését is.

A zárómérleg számla és eredményszámla év végi egyenlege 300.000 Ft veszteséget mutat. A könyvelések eredményeképp az eredménykimutatásban a költségek, a bevételek és a ráfordítások a megfelelő helyen szerepelnek, és a gazdasági eseményekből következő eredménykimutatás kategória kialakításában vesznek részt.

12. táblázat: A költség-elszámolási rendszer vázlata

<i>Elsődleges költséghely és költségviselő szerinti költségkönyvelés</i>	<i>Másodlagos költségnem szerinti költségkönyvelés</i>
<i>A tevékenységgel kapcsolatosan felmerült költségek könyvelése a felmerült költség összegében 500.000 Ft</i>	
<i>T 7(1). A termék költség számlája K 1 – 4. számlaosztályok</i>	<i>T 51-56. Költségnemek K 596. Költségnem ellenszámla</i>
<i>A saját előállítású termék készletre vétele tervezett költségen 400.000 Ft</i>	
<i>T 29. Késztermékek K 791. Késztermékek átvezetési számlái</i>	<i>T 598. Saját termelésű készletek ellenszámla K 582. Saját termelésű készletek állományváltozása</i>
<i>A saját előállítású termék készletcsökkenéseinek elszámolása tervezett költségen Értékesítés 200.000 Ft</i>	
<i>T 791. Késztermékek átvezetési számlái K 29. Késztermékek</i>	<i>T 582. Saját termelésű készletek állományváltozása K 598. Saját termelésű készletek ellenszámla</i>
<i>Saját felhasználás tervezett költségen 30.000 Ft</i>	
<i>T 7(3). számalosztály másik költségviselője K 792. Késztermékek felhasználásának átvezetési számlája T 791. Késztermékek átvezetési számlái K 29. Késztermékek</i>	<i>T 582. Saját termelésű készletek állományváltozása K 598. Saját termelésű készletek ellenszámla</i>
<i>Egyéb készletcsökkenések elszámolása tervezett költségen 10.000 Ft</i>	
<i>T 791. Késztermékek átvezetési számlái K 29. Késztermékek</i>	<i>T 582. Saját termelésű készletek állományváltozása K 598. Saját termelésű készletek ellenszámla T 86. Egyéb ráfordítások vagy 88. Rendkívüli ráfordítások K 582. Saját termelésű készletek állományváltozása</i>
<i>A készletérték különbözet (KÉK) értékének nyilvántartásba vétele, ha a tervezett költség kisebb, mint a tényleges előállítási költség (ha a tervezett költség nagyobb, mint a tényleges előállítási költség a könyvelések fordítottak) 100.000 Ft</i>	
<i>T 299. Késztermékek készletérték különbözete K 791. Késztermékek átvezetési számlái</i>	<i>T 598. Saját termelésű készletek ellenszámla K 582. Saját termelésű készletek állományváltozása</i>

Forrás: saját feldolgozás

12. táblázat folytatása

<i>Elsődleges költséghely és költségviselő szerinti költségkönyvelés</i>	<i>Másodlagos költségnem szerinti költségkönyvelés</i>
<i>Időszak végén a készletérték különbözet rendezése, ha a tervezett költség kisebb, mint a tényleges előállítási költség (ha a tervezett költség nagyobb, mint a tényleges előállítási költség a könyvelések fordítottak saját felhasználáshoz kapcsolódó készletérték különbözet 7.500 Ft</i>	
<i>T 7(3). számalosztály másik költségviselője K 792. Késztermékek felhasználásának átvezetési számlája T 791. Késztermékek átvezetési számlái K 299. Késztermékek készletérték különbözete</i>	<i>T 582. Saját termelésű készletek állományváltozása K 598. Saját termelésű készletek ellenszámla</i>
<i>értékesítéshez kapcsolódó készletérték különbözet 50.000 Ft</i>	
<i>T 791. Késztermékek átvezetési számlái K 299. Késztermékek készletérték különbözete</i>	<i>T 582. Saját termelésű készletek állományváltozása K 598. Saját termelésű készletek ellenszámla</i>
<i>egyéb készletcsökkenéshez kapcsolódó készletérték különbözet 2,500</i>	
<i>T 791. Késztermékek átvezetési számlái K 299. Késztermékek készletérték különbözete</i>	<i>T 582. Saját termelésű készletek állományváltozása K 598. Saját termelésű készletek ellenszámla T 86. Egyéb ráfordítások vagy 88. Rendkívüli ráfordítások K 582. Saját termelésű készletek állományváltozása</i>
<i>Költség számlák év végi zárása</i>	
<i>Termék előállítással kapcsolatos költségek év végi zárása a tényleges előállítási költségen 500.000 Ft</i>	
<i>T 596 Költségnem ellenszámla K 7(1). Termék költség számlája</i>	<i>T 493. Adózott eredmény elszámolása K 51-56. Költségnemek</i>
<i>Saját felhasználás számláinak év végi zárása tényleges előállítási költségen 37.500 Ft</i>	
<i>T 792. Késztermékek felhasználásának átvezetési számlája K 7(3). számalosztály másik költségviselője</i>	

Forrás: saját feldolgozás

12. táblázat folytatása

<i>Elsődleges költséghely és költségviselő szerinti költségkönyvelés</i>	<i>Másodlagos költségnem szerinti költségkönyvelés</i>
<i>Átvezetési (technikai) számlák egymással szembeni zárása az állományváltozás értékével 200.000 Ft</i>	
<i>T 791. Késztermékek átvezetési számlái</i>	
<i>K 598. Saját termelésű készletek ellenszámla</i>	
<i>Saját termelésű készletek állományváltozásának év végi zárása (könyvelhető fordítva is) 212.500 Ft</i>	
<i>T 582. Saját termelésű készletek állományváltozása</i>	
<i>K 493. Adózott eredmény elszámolása</i>	
<i>Eredmény számlák év végi zárása 12.500 Ft</i>	
<i>T 493. Adózott eredmény elszámolása</i>	
<i>K 86. Egyéb ráfordítások vagy 88. Rendkívüli ráfordítások</i>	
<i>Késztermék számla zárása tervezett költségen értékelve 160.000 Ft</i>	
<i>T 491. Zárómérleg számla</i>	
<i>K 29. Késztermékek</i>	
<i>Készletérték különbözet számla év végi zárása, ha tervezett költség kisebb mint a tényleges előállítási költség (ellenkező esetben fordítva könyvelendő) 40.000 Ft</i>	
<i>T 491. Zárómérleg számla</i>	
<i>K 299. Késztermékek készletérték különbözete</i>	

Forrás: saját feldolgozás

7.4.5. A költségekkel kapcsolatos adatszolgáltatás és a termékek önköltség kalkulációja

A tesztiüzemi kérdőívek között szerepelnek a költségekkel kapcsolatos információk is. A magyar és az EU kérdőívei ezen a területen jelentősen eltérnek egymástól.

A magyar tesztiüzemi kérdőívekben termékenkénti részletezettséggel kell adatot szolgáltatni az adott termék vagy tevékenység teljes költségéről és önköltségéről.

Az EU kérdőívek között a költségek kimutatása a vállalkozásban felmerült összes költségről történő adatszolgáltatást jelenti.

A magyar kérdőív által meghatározott költség számítási séma alapján kiszámított teljes önköltség nem egyezik meg a számvitel által számított közvetlen önköltséggel. Az önköltség számítás célja vállalatgazdaságtani elemzések elkészítése, és nem a saját előállítású termék mérlegbe kerülő értékének közvetlen önköltségen történő meghatározása.

Az alkalmazott önköltség számítási séma sajátossága, hogy

- a költségeket állandó és változó költségek szerint csoportosítja,
- a teljes költség számbavételénél nem kell a melléktermék értékét levonni és
- káresemények miatti veszteségtérítést sem kell számításba venni.

A termékek séma alapján történő teljes önköltségének meghatározása történhet a 6. és 7. számlaosztály vezetése mellett, vagy az 5. számlaosztályon belül a felmerült költségek termékenkénti analitikus nyilvántartásokban való rögzítésével.

Ha a könyvelő iroda a 6. és 7. számlaosztály vezetése mellett dönt, akkor a 6. számlaosztályban gyűjtött költségek áttételezése a 7. számlaosztály megfelelő költségviselőire teszi lehetővé a termékenkénti teljes önköltség meghatározását.

Csak 5. számlaosztály vezetése esetében a termékenkénti analitikus nyilvántartások felépítését az önköltség számítási séma határozza meg, melybe a közvetlen költségek felmerülésükkor azonnal rögzíthetők. Ezen nyilvántartási mód esetében problémát okozhat az ún. közvetett költségek termékekre történő szétosztása. Ebben az esetben a közvetett költségeket a felmerülés időpontjában egy gyűjtőre kell vezetni, és időszak végén meghatározott mutatók alapján lehet a termékekre szétosztani. Mivel a termékek teljes költségét kell meghatározni, az összes termék teljes költsége egyenlő az 5. számlaosztály költségeinek és a nem mezőgazdasági tevékenységhez kapcsolódó költségek különbözetével.

A magyar teszüzemi kérdőív alapján történő teljes költség meghatározását tartalmazó kalkulációs séma felépítését a növénytermesztés, a borászat és a pezsgő előállítás valamint az állattenyésztés esetében már a korábbi, 7.4.2. fejezet 7. számlaosztályának bemutatása során ismertettem.

A jelenlegi rendszer működésének sajátossága, hogy nincs egységes elv az általános költségek szétosztásához. Ezért a tevékenységek általános költségeinek valamint a gazdasági általános költségek termékekre történő szétosztásához minden könyvelő iroda számára egységes utasítást kell adni, mely lehet mindkét esetben a közvetlen költségek aránya, vagy az anyagmentes közvetlen költség is. Az azonos szétosztási elv alkalmazása biztosíthatja a szolgáltatott adatok azonos tartalmát, mert csak így használhatók fel a döntés előkészítések és elemzések során.

A vállalkozás összes költségeiről történő adatszolgáltatást EU felé az uniós kérdőívek F. táblázata tartalmazza.

A felmerült költségeket a vásárolt tételek esetében a beszerzési ár jelenti, a saját előállítású termékek esetében a kapuár.

Az adatszolgáltatásba vont költségek köre és tartalma a következő:

MUNKAERŐ- ÉS GÉPKÖLTSÉG

- **munkaerő (bérek) és társadalombiztosítás:** a dolgozók részére ténylegesen kifizetett (pénzkiadással járó) bér, természetbeni juttatás, jutalom, nyereségrészesedés, egyéb dolgozókkal kapcsolatos költségek, munkáltatót terhelő járulékok, üzemi baleset biztosítás. Nem mutatható itt ki a tulajdonost, illetve a nem fizetett dolgozókat terhelő járulékok és személyes biztosítási díjak. A nem fizetett dolgozónak kifizetett összegek nem jelennek meg a kérdőívben,
- **bérvállalkozók által végzett munkák:** bérvállalkozói teljesítmények, vagy bérbevett és lízingelt eszközök bérleti díjai. Ha a bérbevett eszközökkel kapcsolatos üzemletési költségeket a bérbevevő fizeti, akkor azokat tételenként a megfelelő költségtételnél külön-külön kell kimutatni,
- **gépek és berendezések folyó karbantartása:** a gépek berendezések karbantartásának összes költsége, kis értékű eszközök beszerzési értéke, lószerszámok, patkolás, gumiabroncsok, keréktárcsa, védőruhák, gépekhez használt tisztítószer,

- *hajtó és kenőanyagok,*
- *személygépkocsi költségek: ha a személygépkocsi használattal kapcsolatosan általányt számoltak el, akkor az összeg ebbe a költségtételbe tartozik.*

ÁLLATTENYÉSZTÉSI ÁGAZATOK KÖZVETLEN KÖLTSÉGE

tartalmazza az ásványi anyagokat, tejtermékeket, takarmánytartósító anyagokat, bérelgetetéssel és közös legelők használatával kapcsolatos bérleti díjakat, vásárolt szalmát vagy egyéb almot.

Az állattenyésztés költségeit az alábbiak szerint kell részletezni:

- *vásárolt takarmányok:*
 - *vásárolt tömegtakarmányok tömegtakarmányt fogyasztó állatok részére,*
 - *vásárolt tömegtakarmányok sertés részére,*
 - *vásárolt tömegtakarmányok baromfi és egyéb kisállatok részére,*
- *saját termelésű takarmányok felhasználása az üzemben:*

A saját termelésű takarmányok a saját gazdaságban felhasznált piacképes termékeket is magukban foglalják.

A költségtételt az alábbiak alapján kell részletezni:

 - *tömegtakarmányok tömegtakarmányt fogyasztó állatok részére,*
 - *saját termelésű takarmányok sertés részére,*
 - *saját termelésű takarmányok baromfi és egyéb kisállatok részére,*
- *állattenyésztési ágazatok egyéb közvetlen költségei: állatorvosi díjak, gyógyszerek, mesterséges termékenyítés, tejellenőrzés, törzskönyvezés, állattartás berendezéseinek tisztítószerei, állati termékek csomagolásával, értékesítésével kapcsolatos költségek.*

Az egy évnél rövidebb ideig bérelt épületek bérleti díja is az állattenyésztés egyéb közvetlen költségeihez tartozik, ha abban állatokat tartanak, vagy állattenyésztéssel kapcsolatos készleteket tárolnak.

NÖVÉNYTERMESZTÉSI ÁGAZATOK KÖZVETLEN KÖLTSÉGEI

- *vásárolt vetőmag és szaporító anyag: az új telepítésre szánt facsemeték és bokrok költségei itt nem jelentethetők meg, azok többéves kultúrák között kerülnek kimutatásra (G táblázat), de a hiánypótlással kapcsolatos facsemeték ebbe a pozícióba tartoznak,*
- *saját termelésű vetőmag és szaporító anyag,*
- *műtrágya és talajjavító anyag: vásárolt komposzt, tőzeg és istálló trágya is. Az erdőben felhasznált trágya és talajjavító anyag az erdészet közvetlen költségeihez tartozik,*
- *növényvédőszer: a növényi kultúrák kártevők és kórokozók, valamint egyéb természeti csapások ellen használt anyagai. Ha a védelmet külső vállalkozó végzi, akkor az a bérvállalkozók által végzett munkák közé kell számításba venni,*
- *növénytermesztés egyéb közvetlen költségei: csomagoló anyagok, kötöző anyagok, talajvizsgálat, bemutatók költségei, tartósítási költségek, tárolási költségek, értékesítési költségek és egy évnél rövidebb ideig bérelt területekért fizetett díjak,*

valamint az egy évnél rövidebb ideig bérelt épületekért fizetett díjak, ha azokban piacképes termékeket tárolnak,

- erdészet közvetlen költségei: az erdészetben felhasznált műtrágya, növényvédőszer és egyéb anyag. Ha a tevékenységet külső cég végezte el, akkor annak értékét a bérvállalkozók által végzett szolgáltatások közé kell felvenni.

ÁLTALÁNOS KÖLTSÉGEK

- épületek és meliorációs létesítmények folyó karbantartási költségei: ide tartoznak a fenntartást szolgáló építőanyagok is,
- villamos energia,
- fűtőanyagok,
- víz,
- biztosítási díj: nem itt jelenik meg a dolgozók után fizetendő üzemi baleset biztosítási díja, és a gazdasági épületek biztosítási díja,
- adók és illetékek,
- egyéb általános költségek: könyvelési díjak, iroda költségek, telefon, előfizetési díjak, hozzájárulások.

FÖLDDEL ÉS ÉPÜLETTEL KAPCSOLATOS KÖLTSÉGEK

- fizetett bérleti díj: a bérelt földért fizetett díjak, azok a költségek is, melyeket a tulajdonos helyett a bérlő fizet, és amelyet a tulajdonos nem térít meg.
- bérleti érték,
- gazdasági épületek biztosítási díja: saját tulajdonú épületek biztosítási díja,
- föld- és épületadó.

FIZETETT KAMATOK

- fizetett kamatok és egyéb bankköltségek
 - ebből földre épületre felvett kölcsönök után,
 - ebből földvásárlás után,
 - működő tőkére felvett kölcsön után,

A fenti költségekkel kapcsolatos adatszolgáltatáshoz az információk az 5. és 8. számlaosztály megfelelő számláinak adataiból előállíthatók.

Az Európai Unió számára történő költségekkel kapcsolatos adatszolgáltatás és a magyar adatszolgáltatás közös jellemzője, hogy mindkettő a vállalkozásban felmerült összes költséget tartalmazza. A magyar kérdőívek termékenként bontásban tartalmazzák a felmerült összes költséget, míg az EU kérdőív csak összevontan kéri azt.

7.5. A háztartások fogyasztása

A magyar számviteli gyakorlat a vállalkozások háztartási fogyasztását nem értelmezi, ugyanis a számviteli törvény előírásai alapján (szinkronban a társasági adótörvény és személyi jövedelemadó törvény előírásaival) a számviteli nyilvántartások csak a vállalkozás érdekében felmerült költségeket és ráfordításokat tartalmazhatják.

Az EU kérdőívek tartalmazzák a háztartások fogyasztását, és az Európai Unió tagországainak számviteli nyilvántartásai is alkalmasak ezen tétel rögzítésére.

A háztartási fogyasztások testüzeimi gyakorlatba történő beépítésének nincs akadálya, ugyanis a főkönyvi számlák alábontásával kimutatható a háztartások felhasználása.

7.6. Leltározási szabályok

A beszámoló alapbizonylata a leltár. A testüzeimi könyvelés alapján kitöltött kérdőívek valós adattartalmát is a leltár biztosítja. A leltár elkészítésének szükségességét indokolja a vásárolt készletek nyilvántartási módja is.

A leltározási tevékenységet lehetőleg az utolsó negyedévben kell elvégezni, hogy a vagyon kimutatásban szereplő adatok a december 31-i állapotot tükrözzék.

A testüzeimi rendszerbe újonnan belépő vállalkozások esetében a belépéskor mennyiségi felvétellel tételes leltárt kell készíteni.

A befektetett eszközök esetében leltárt kell felvenni a vállalkozás testüzeimi rendszerbe történő kiválasztásakor. A későbbi időpontokban a leltár egyeztetéssel is elkészíthető, mert folyamatosan készülnek az analitikus nyilvántartások. Időszakonként a leltár helyessége szűrőpróba szerű ellenőrzéssel vizsgálendő.

A vásárolt készleteket minden évben mennyiségi felvétellel kell megállapítani.

A saját termelésű készletek esetében folyamatos évközi nyilvántartás ajánlott, ezért a leltár egyeztetéssel megállapítható, de esetükben is történhet szűrőpróba szerű ellenőrzés.

A vagyon további elemeiről a leltár egyeztetéssel készül.

A mennyiségi felvételt leltározási ívre kell feljegyezni, a leltárfelvételi ívről és az egyeztetéssel magállapított vagyonrészekről készül a leltár. A leltárkülönbszetek megállapítása után azok könyvelésre kerülnek.

A vagyon értékelése a leltárban az értékelési szabályok alapján történik.

A készletek tételes mennyiségi felvételét és a szűrőpróba szerű ellenőrzéseket a kisvállalkozások esetében mindenképp a könyvelő irodák alkalmazottainak kell elvégezni. A nagyobb vállalkozások esetében a leltározási tevékenységet maga a vállalkozás is elvégezheti, de esetükben is a szűrőpróba szerű ellenőrzés szintén elengedhetetlen.

7.7. Bizonylati alrendszer

A könyvviteli adatok rögzítésének alapja a számviteli bizonylat. A Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózatba sokféle vállalkozás szolgáltató adatot, melyek különböző számviteli gyakorlattal és ismeretekkel rendelkeznek.

A testüzeimi rendszer a valós gazdasági eseményekből következő adatokat rögzíti. A bizonylatok helyes kitöltése és a valós adatszolgáltatás érdekében elsődleges

a vállalkozók bizalmának megnyerése. Miután a vállalkozó önkéntesen vállalja az adatszolgáltatást, meg kell ismertetni a bizonylatok alapvető céljával, a bizonylatok körével, alaki és tartalmi kellékeivel.

A Tesztüzemben alkalmazott bizonylatok esetében törekedni kell azok alaki és tartalmi helyességére. A tesztüzemi rendszerben a számviteli nyilvántartások célja viszont más, így bizonyos esetekben az alaki és tartalmi kellékekkel kapcsolatos előírások betartásakor és betartatásakor nem kell minden esetben a számviteli törvény és adótörvények előírásainak megfelelően eljárni. Pl.: utalványozó, ellenőr, kiállító adószáma stb. Mindezek ellenére a bizonylatokat kellő odafigyeléssel, alapossggal és pontossággal kell kitölteni.

A bizonylatok egy részét a könyvelő iroda alkalmazottja tölti ki, másik részét magára a vállalkozóra kell bízni. A bizonylatok kitöltésének szabályait, elveit és módszereit egy kitöltési útmutatóban kell rögzíteni.

A tesztüzemi rendszerbe történő belépéskor első feladat a vállalkozás vagyonának felmérése. A vagyon felmérése a leltárfelvételi íveken történik, melyek fajtáit, tartalmukat, kitöltési módjukat a 3. melléklet tartalmazza.

A tesztüzemi rendszerbe történő bekerüléskor elkészített leltár a könyvelés nyitó értékeinek rögzítését teszi lehetővé, az év eleji nyitó mérleg adatainak megfelelően. Mindezek mellett az említett leltárfelvételi ívek az év végi leltárfelvételhez is felhasználhatók, és ebben az esetben a hiányokat és értékvesztéseket a megjegyzés rovatba vagy az ív hátsó felére rögzíteni lehet.

Minden év elején szükségessé válhat a termelés személyi feltételeinek rögzítése. Ehhez egy Munkaerő állomány felvételi lapot kell kitölteni (13. táblázat).

14. táblázat: Munkaerő állomány felvételi lap

A felvétel dátuma:								
Munkavégző kapcsolata a gazdasággal	Születési dátum	Képzett-ség	Nem (férfi/ nő)	Mit csinál az üzemben	Mennyit dolgozik az üzemben (óra/nap)	Mit csinál az üzemen kívül	Mennyit dolgozik az üzemen kívül (óra/nap)	Bér (Ft)
aláírás:								
Az egyes oszlopok tartalmi magyarázata								
Üzemi háztartásban élők és üzemi háztartáson kívül élők szerinti bontásban rokonsági minőség megjelölésével (pl.: apa, gyerek)	az adott munkaerő születési dátuma	a legmagasabb iskolai végzettség megnevezése szakma szerint		nincs foglalkoztatva, rendszeresen foglalkoztatott, alkalmanként, ezen belül a tevékenységet részletesen leírva		munkakör vagy munkahely vagy tevékenység megnevezése,		csak az üzemből kifizetett bér
Adatok lehetséges formája								
szöveg	dátum	szöveg	szöveg	szöveg	szám	szöveg	szám	szám

Forrás: saját feldolgozás

A nyitó tételek lekönyvelése után következnek a forgalmi adatok rögzítése. A forgalmi adatok rögzítéséhez az eseményeket igazoló alapbizonylatok szükségesek, mint például számlák, nyugták, bankbizonylatok, szerződések, személyes kifizetéseket igazoló dokumentumok stb. A felsorolt alapbizonylatok azonban nem minden vállalkozás esetében vannak meg, és ismerve a magyarországi viszonyokat nem minden vállalkozó tulajdonít jelentőséget meglétüknek. Különösen igaz ez az őstermelők, kistermelők, egyéni vállalkozók, de még a kisebb társas vállalkozások esetében is. A szövetkezetek és a nagyobb alkalmazotti létszámmal (kb. 10 fő felett) működő vállalkozások esetében az alapbizonylatok megléte, és azok valós adattartalma feltételezhető.

A könyvelő irodák által könyvelt kisebb vállalkozások esetében (általában az egyszerűsített vezető vállalkozások vagy őstermelők, egyéni vállalkozók, kistermelők) a könyvelő iroda alkalmazottja negyedévenként látogatja meg a termelőt, hogy az adott időszak eseményeit egy riport keretében rögzítse. A negyedévente ismétlődő látogatásoknak az a hátránya, hogy a termelő általában emlékezetből ad választ a riport kérdéseire, és az emlékezetből történő válaszadás sok hibát rejt magában (elfelejt valamit, rossz értékre vagy dátumra emlékszik).

A lehetséges hibák kiküszöbölése érdekében egy ügynevezett „Esemény napló” bevezetését és alkalmazását javaslom. A napló egy egyszerű füzetként vagy naptárként fogható fel, melybe a vállalkozó naponta, de legkésőbb hetente feljegyzi azt, hogy mit csinált, illetve mi történt. Ezt a Naplót havonta össze kellene gyűjteni, és így az események könyvelése is havonta megtörténhetne. A havonta történő gyűjtés a könyvelő irodák számára többlet költséget jelent, mert így gyakrabban meg kell látogatni a termelőt. A gyakoribb találkozás viszont elősegítheti kölcsönös bizalom kialakulását, a szakmailag és tartalmilag pontosabb adatszolgáltatást. A negyedéves adatgyűjtéssel szemben a könyvelő irodák munkája is egyenletesebbé válhat, és az évközi és az év végi adatszolgáltatás is pontosabb lehet. A havi adatbekérés további előnye, hogy a hibák felderítésére és kijavítására több idő áll rendelkezésre. Mindezen tényeket figyelembe véve az országos szinten összegyűjtött adatok pontossága és valóságot tükröző volta nagy mértékben javulna.

Az Esemény naplót minden év elején a termelőnek át kell adni és elmondani szerepét, kitöltésének módját és az előző évihez viszonyított esetleges váltásokat. Az Esemény naplót minden évben a naptár felépítésének megfelelően havi naplók formájában újra kell szerkeszteni. A naptár rendszerhez való alkalmazkodás azért előnyös, mert a gazdálkodó nem mindig tudja a dátumot, viszont egy hétre visszamenőleg a hét napjait fel tudja eleveníteni. Az Esemény naptár termelő számára történő hasznosíthatóságát növelni lehetne esetleges termelői, termelési, pénzügyi információkkal.

Az Esemény napló lehetséges formáját és tartalmát a 14. táblázat szemlélteti.

A havonta átvett naplókat a könyvelő irodákban ellenőrzik, megjegyzéseket fűzhetnek hozzá, és a kérdéses pontokat egyeztetik. A havi naplók másolata a könyvelő irodánál marad, és az eredeti példányt a termelőnek a következő hónapban visszaadják. A termelőhöz visszajuttatott naplót a gazdálkodó maga is használni tudja. Visszamenőleg ellenőrizni tudja az árakat, a betakarított mennyiséget, üzleti kapcsolatait stb. Így az Esemény napló mindkét fél számára hasznosítható dokumentummá válik.

A havi látogatások időpontját év elején termelőnként egyeztetni kell, de a következő látogatás időpontját is még egyszer pontosítani szükséges.

7.7. Bizonylati alrendszer

2000. április 12.			<i>H</i>	<i>K</i>	<i>Sz.</i>	<i>CS</i>	<i>P</i>	<i>Sz.</i>	<i>V</i>
SZERDA			3	4	5	6	7	8	9
GYULA napja			17	18	19	20	21	22	23
			24	25	26	27	28	29	30
Aktuális információk: havi, negyedéves járulékok befizetése őszi vetésűek fejrágázásnak időszaka									
Saját feljegyzés: Szántás kifizetése									
Esemény	Mennyiségi egység	Mennyiség	Egységár Ft/egység	Összérték Ft	Megjegyzés				
Kiss Árpádnak munka kifizetése				20.000					
Műtrágya vásárlása a kukorica alá	t	6	47000	282000	NPK				
Táp vásárlása a szopós malacnak	kg	180	53	9540					
Kukorica föld szántásának kifizetése	ha	10	13500	135000					
aláírás:									
Az egyes oszlopok tartalmi magyarázata									
Az esemény rövid szövegszerű leírása. Minden sor különböző eseményt tartalmaz.	Az eseményhez kapcsolódó egység: Ft, kg, t, db, l, nha, m, km, m ² , m ³ , ha, nöl, stb	Az adott egységhez és eseményhez kapcsolódó mennyiség.	Az adott egység egységnyi értéke, ha ismert. Ha az összérték adott, nem szükséges kitölteni. Saját előállításnál az előállítás időpontjában érvényes kapuárat kell megadni.	Az esemény összes Ft értéke. Ha az egységár ismert, nem szükséges kitölteni. Saját előállításnál az előállítás időpontjában érvényes kapuárat kell megadni.	A termelő vagy a könyvelő iroda megjegyzése.				
Adatok lehetséges formája									
szöveg	szöveg	szám	szám	szám	szám	szám	szám	szám	szöveg/szám

14. táblázat: Az Esemény napló (Forrás: saját feldolgozás)

A látogatások alkalmával a könyvelő iroda alkalmazottja áttekinti az Esemény naplót, és ha hiányos az adat, vagy szakmai tévedést tartalmaz, akkor azt a helyszínen a termelővel tisztázni lehet.

Az eredményes látogatások érdekében célszerű egy ellenőrző listát készíteni, melynek segítségével ellenőrizhető a termelő által elkészített Esemény napló. A kitöltött ellenőrző listát az Esemény naplóval össze kell hasonlítani, és az eltéréseket meg kell vizsgálni. Az ellenőrző lista tartalma a következő lehet.

Általános kérdések

Történt-e változás a munkaerő állományban?

Ha igen belépés vagy kilépés volt-e?

Változott-e a gazdálkodás formája?

Volt-e tulajdonos változás?

Módosult-e a székhely vagy telephely?

Befektetett eszközök állományával kapcsolatos kérdések:

Változott-e a termőterület összetétele (szántó, gyepek, kert, szőlő, gyümölcsös, nádas, halastó, művelésből kivont terület)?

Történt-e telepítés?

Történt-e bérbevétel vagy bérbeadás?

Történt-e gépek, berendezések vásárlása vagy eladása (irodai berendezések is)?

Történt-e gépek, berendezések selejtezése?

Történt-e bármilyen nemű káresemény?

Kapott-e beruházási támogatást?

Készletek állományával kapcsolatos kérdések

Alapanyag vásárlás

Milyen időnyjellegű munkát végzett a növénytermesztésben vagy kertészetben?

Volt-e termékértékesítés?

Volt-e termék betakarítás, és milyen?

A növénytermesztés és kertészet saját termékeinek belső felhasználása volt-e?

Az állatok esetében volt-e korosbitás?

Az állatok esetében volt-e tenyésztésbevitel?

Az állatok esetében volt-e értékesítés?

Az állatok esetében volt-e elhullás?

Az állatok esetében volt-e selejtezés?

Volt-e saját fogyasztás a saját előállítású termékből (növény vagy állat)?

Követelésekkel, kötelezettségekkel, pénzeszközökkel kapcsolatos kérdések:

Adott-e kölcsön pénzeszközt?

Kapott-e kölcsön pénzeszközt?

Törlesztett-e kölcsönt ?

Az adott kölcsönt törlesztették-e?

Kapott-e támogatást?

Hozott-e létre lekötött betétet ?

Történt-e értékpapír vásárlás?

Van-e olyan adósa, aki több mint egy hónapja tartozik?

Van-e olyan szállítója, akinek több mint egy hónapja tartozik?

Adott-e előleget?

Kapott-e előleget?

Kapott-e káresemények miatt veszteségtérítést?

Az Esemény napló alkalmazása megkönnyíti az adatok pontos rögzítését, és elősegíti az időszériúság elvének érvényesítését.

Az alapvetően kettős könyvvitelt vezető vállalkozások esetében az Esemény napló alkalmazása már nehezkesebb, mert ezek a vállalkozások már nagyobb méreteket öltenek, több ember foglalkozik megosztott módon a tevékenység irányításával és végzésével.

Ahogy azt a korábbiakban említettem, jelenleg a kettős könyvvitelt vezető vállalkozások a tesztüzemi kérdőíveket a saját nyilvántartásaik alapján töltik ki. A későbbiekben véleményem szerint át kell térni arra a gyakorlatra, hogy ezen vállalkozások eseményeit is a megbízott könyvelő irodák rögzítsék. Így biztosítható a rögzített és szolgáltatott adatok egységessége. Esetükben is használható lehetne az Esemény napló. Az egyes ágazatok vezetői illetve felelősei végeznék az Esemény napló vezetését, és esetükben egy vállalkozástól több napló begyűjtése történne havonta.

A bizonylatok alkalmazása, megfelelő módon történő kiállítása és ellenőrzése elősegíti az adatok egységes bázison alapuló rögzítését. A feladat ellátása mindkét fél számára több munkát jelent, de a folyamatos kapcsolattartás elősegítheti a pontos és egységes adatállomány kialakítását. A bizonylatok a termelők számára a gazdálkodás tervezéséhez is alapadatokat biztosíthatnak.

8. A SZÁMVITELRŐL SZÓLÓ TÖRVÉNY 2000. ÉVI MÓDOSÍTÁSÁNAK HATÁSA AZ MSZIH ELSZÁMOLÁSAINA

Az 1992. évi számvitelről szóló XVIII. törvényt a magyar Országgyűlés 2000. szeptember 5-én újrakodifikálta és elfogadta a 2000. évi C. törvényt a számvitelről. A törvény újrakodifikálásának fő célja, hogy a számviteli szabályozás minél nagyobb mértékben közelítsen az Unión belül egyre szélesebb körben alkalmazott irányelvekhez. Az újrakodifikálás nem egy teljesen új törvény megszületését jelentette, hanem a korábbi törvényi előírások kiegészítést. A törvény kiegészítését az uniós csatlakozás, a gazdasági körülményekben bekövetezett változások, és a felmerült számviteli kérések szabályozásának igénye indokolta [Dudás et al. 2000]. Az Unió tagországainak számviteli gyakorlatát egyre nagyobb mértékben határozzák meg az EU irányelvei, melyek ott kötelező érvényűek [Az Európai Gazdasági... 1998]. A magyarországi jogi gyakorlat azonban az irányelveket még nem ismeri el és még nem alkalmazza, ezért az elfogadott törvény sajátossága, hogy nagyon sok területet szabályoz.

2001. január 1-től egy módosított számviteli gyakorlat alkalmazása kezdődik el. A törvény változása hatást fog gyakorolni a Mezőgazdaság Számviteli Információs Hálózatra is, így az AKII által elkészített kérdőívek tartalmi felépítésére, valamint a számviteli rendszer elszámolásaira.

Az AKII a kérdőíveket a 2001-es évre még nem készítette el. Nagy valószínűséggel módosítást kell végrehajtani a mérleg és az eredménykimutatás esetében. Atvételre kerül majd a számviteli törvény által előírt mérleg és eredménykimutatás szerkezet. A korábbi gyakorlatra építve az „A” típusú mérlegséma beépítése indokolt, azokkal a további részletezésbeli igényekkel, melyek a korábbi évek gyakorlatában már kialakultak (pl.: tárgyi eszközök esetében). Az eredménykimutatás továbbra is az összköltség típusú eredménykimutatás lesz, melyet a lépcsőzetes felépítésű „A” változat alapján kell elkészíteni, szintén azokkal a további részletezésbeli igényekkel, melyek az MSZIH esetében speciális információk közzétételéig lehetővé (pl.: árbevételek alakulása termékenként, mezőgazdasági és nem mezőgazdasági tevékenység költségeinek és ráfordításainak elkülönítése stb.).

A törvénymódosítás hatására nem változik meg a számviteli év. A számviteli elszámolásokban továbbra is január 1. és december 31. közötti időszak gazdasági eseményeit kell rögzíteni.

A számviteli elszámolások esetében változások a következő területekre fognak hatást gyakorolni:

- a vagyon besorolására,
- a gazdasági események minősítésére és rögzítésére,
- az értékelési elvekre,
- számlarendre (szálatükörrre).

A vagyon besorolása esetében a világosabb és a valós vagyoni helyzet megállapítását eredményező változások történtek. Az immateriális javak között kerülnek kimutatásra teljes mértékben a nem ingatlanokhoz kapcsolódó vagyoni értékű jogok. Ezáltal az MSZIH esetében is egyértelművé és azonos csoportban bemutathatóvá válik az immateriális javak állománya. Az ingatlanokhoz kapcsolódó vagyoni értékű jogok kimutatása átkerül a tárgyi eszközök közé, mely szintén elősegíti

a valós vagyoni helyzet tükrözését. Az MSzIH esetében alkalmazott mérlegséma esetében mindenképpen javaslom a Tárgyi eszközök 1. tételének szétbontását az Ingatlanokra és az Ingatlanokhoz kapcsolódó vagyoni értékű jogokra, mert így a vagyon még részletezettebb formában kerül kimutatásra. A szétbontás további indoka, hogy az MSzIH esetében nem készül kiegészítő melléklet, melyben bemutatásra kerülhetne a két tétel.

A tárgyi eszközök között találhatóak a tenyészállatok. Ez a pozitív irányú változás szintén segítséget nyújt az MSzIH adatának egyértelműbbé tételében. Az állatok részletezése ugyan megtörtént a kérdőívek 3/A. táblázatában, de tartási irányok szerint nem tagolódtak tovább.

Az előlegek és terven felüli értékcsökkenési leírás mérlegben történő kiemelt szerepeltetése szintén elősegíti a valós vagyoni helyzet bemutatását.

A befektetett pénzügyi eszközök esetében a törvény alapján a vállalkozók közötti kapcsolatok kiemelt szerepet kaptak. Az MSzIH esetében véleményem szerint nem a vállalkozók közötti kapcsolatok jelentik a legfontosabb információt, hanem az adott vállalkozás egyes befektetett eszközeinek bemutatása kell, hogy kiemelt szerepet kapjon. Azon kívül, hogy a vállalkozói kapcsolatok alapján bemutatásra kerülnek a vagyon egyes elemei, elkülönítetten célszerű kezelni az adott kölcsönöket és a hosszú lejáratú bankbetéteket.

A készletek esetében az állatok közül csak növendék, hízó- és egyéb állatok maradtak a forgóeszközök között.

Az MSzIH a követelések állományát összevontan kezeli, nem kér információt azok szerkezeti felépítéséről, csupán lejáratauk alapján kell adatot szolgáltatni. Így a számviteli törvény által végrehajtott tartalmi és szerkezeti módosítások szinte teljes mértékben átvehetők az MSzIH számviteli elszámolásaiba, véleményem szerint azzal a kiegészítéssel, hogy esetükben is inkább a követelés tartalmát kellene szem előtt tartani, mint a követelés címzettjét. A követelés címzettje szerinti szétbontást azért is tartom kevésbé lényegesnek, mert a teszüzemi rendszerbe adatot szolgáltatók 80%-a [AKII 2000. évi ...] egyéni vállalkozás, és esetükben a számviteli törvény által meghatározott vállalkozások közötti kapcsolat ritka.

Az aktív időbeli elhatárolások a kérdőívekben egy összevont kategóriaként található. A törvénymódosítás elősegíti az eszközök megfelelő mérlegtételekben való megjelenítését, és az MSzIH esetében is a vagyoni értékű jogok korábbi besorolásából adódó összemossott információk keletkezését kiküszöböli. A korábbi években az időbeli elhatárolások között rögzített vagyoni értékű jogok a kérdőívek ezen sorában szerepeltek, és elkülönítetten sehol sem kerültek bemutatásra.

A saját tőke elemeinek törvény szerinti bemutatása az MSzIH esetében is elfogadható. A lekötött tartalék képzésével lehetőség nyílik a valóban szabadon rendelkezésre álló saját vagyonrész kimutatására, így a mezőgazdasági vállalkozások esetében értékelhető a saját vagyon szerkezete.

A céltartalékokkal kapcsolatosan ez idáig is a számviteli törvény előírásait követte az MSzIH. A törvénymódosítás esetében is tovább követhető ez a gyakorlat, annak ellenére, hogy a céltartalék képzés szabályai módosultak.

A kötelezettségek állománya a törvény alapján tovább tagolódtak, és a kötelezettség címzettje szerinti elkülönítés is megtörtént. A teszüzemek számviteli gyakorlata során a követeléseknél tett megjegyzéseimre utalnék vissza. A kötelezettségek elkülönítésénél is fontosabb szempontnak tartom a tartalom szerinti bemutatást.

A passzív időbeli elhatárolások elszámolási teendői tovább bővültek, de az MSzIH sajátos elszámolása miatt továbbra sem lehet a itt kimutatni a bármilyen jogcímen kapott visszafizetési kötelezettség nélkül kapott támogatásokat. Ezeket a teljesítés időpontjában egy összegben kell elszámolni bevételként.

A gazdasági események minősítése és rögzítése során alapvető változás, hogy a rendkívüli és szokásos események elkülönítésekor az esemény jellegét és minőségét kell figyelembe venni és nem annak mértékét. A törvény ezirányú változása hozzájárul a teszüzemekben történt gazdasági eseményeinek valóságot jobban tükröző kimutatására, és egyúttal az európai gyakorlathoz közelít. A bevételekhez és ráfordításokhoz kapcsolódó események számviteli törvény által meghatározott besorolásának átvételét az MSzIH esetében előnyösnek tartom.

A költségnemek jelentős átalakítását végzi el az újrakodifikált törvény. A költségnemek esetében a régi egyéb költségek átkerültek más költségnemek közé, és az alvállalkozói teljesítményeket tárgyak alapján más-más költségnembe kell sorolni. Az értékcsökkenési lírás nem tartalmazza a terven felüli értékcsökkenési leírást. Az aktivált saját teljesítmények tartalmában bekövetkezett változások: tenyészállattá történő minősítés, saját előállítású eszközök értékvesztése és annak visszairása, valamint a hiány elszámolása.

A költségnemek teszüzemi rendszerben történő tagolása elkészíthető az új törvény alapján, de a 7.4.2. fejezetben kifejtett tartalmi sajátosságokat figyelembe kell venni.

Az értékelési elvek változása a magyar számviteli rendszert tovább közelítette az európai normákhoz. Az MSzIH esetében is általános értékelési elv a vagyon bekerülési értéken történő számbavétele. A saját előállítású vagyon értékét az előállítási költségen kell figyelembe venni.

A vagyon mérlegben szereplő értéke minden esetben az értékelés napján érvényes piaci érték. Így az eszközökkel és forrásokkal kapcsolatosan (vagyonsoporttól függően) értékcsökkenési leírást (terv szerinti és terven felüli) és annak visszairását, értékhelyesbítést, értékvesztést és annak visszairását kell alkalmazni. Az MSzIH adatállományának piaci értéken történő kimutatásához az említett eljárásokat alkalmazni kell. A törvény rendelkezése értelmében a terven felüli értékcsökkenési leírást, az értékvesztést és azok visszairását csak akkor kell végrehajtani, ha azok mértéke jelentős és tendenciájuk tartós. Az MSzIH esetében kialakítandó számviteli politikában így meg kell határozni a „tartós” és „jelentős” kategóriákat. A „tartós” kategória értelmezése nem okoz gondot, mert a legalább egy évig fennálló tendencia tartósnak minősíthető. A „jelentős” érték meghatározásánál véleményem szerint nem kell értékhatárt vagy mértéket meghatározni, mert a teszüzemek vagyónának mindig az értékelés időpontjában érvényes értéket kell tükröznie.

A számviteli törvény továbbra sem értelmezi a pótlási érték alapján történő értékcsökkenési leírást, de a teszüzemi rendszerben az EU MSzIH előírásokat kell alkalmazni. A pótlási érték alapján történő értékcsökkenési leírás elszámolása feltételezi az értékhelyesbítés folyamatos nyomon követését és rögzítését is.

A számlarend a vagyon, a bevételek, a költségek és ráfordítások törvényi módosítása miatt változhat. A számlarendben rögzített főkönyvi számlák tartalma

némileg módosulhat, de a 7.4.2. fejezetben meghatározott tesztüzemi specialitásokat továbbra is figyelembe kell venni.

Összefoglalóan a számviteli törvény újrakodifikálása hozzájárul az MSzIH számviteli elszámolásainak pontosabbá tételéhez, mert az újonnan bevezetett vagyontekvények, értékelési elvek közelítenek az európai normákhoz, így az MSzIH európai elvárásaihoz is. Mindezek ellenére hazánkban továbbra is szükség van egy sajátos számviteli politikára - mely nagy mértékben a magyar gyakorlaton alapszik - , mert a Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózat által összegyűjtött adatok jelentős mennyiségű specialitást hordoznak magukon.

9. EREDMÉNYEK

Magyarország a közeljövőben az Európai Unióhoz csatlakozó országok egyike. Az Unió részéről alapvető elvárás, hogy hazánk a lehető legnagyobb mértékben alkalmazkodjon elvárásaihoz. A csatlakozó országok esetében egyik feladat közé tartozik az EU-ban működő információs rendszerek kiépítése, melynek egyik típusa a Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózat.

Munkámban bemutattam az Európai Unió mezőgazdasági információs hálózatit, és ismertettem azok jelenlegi magyarországi helyzetét.

A Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózat tekintetében bemutattam annak működését, és értékeltem a magyarországi fejlesztések állapotát.

Munkám egyik fő célja annak megállapítása volt, hogy a jelenlegi magyar számviteli gyakorlat mennyiben elégíti az MSzIH által támogatott információs igényeket. Megállapítható, hogy a jelenlegi magyar számviteli gyakorlat teljes mértékben nem elégíti ki az MSzIH által támogatott követelményeket.

Munkám másik fő célja volt az előbbi megállapításom alapján, egy olyan számviteli elszámolási rendszer kialakítása, mely szabályaiban, alkalmazott elveiben és módszeriben megfelel az MSzIH elvárásainak. Céлом megvalósítása során elkészült a magyar Mezőgazdasági Számviteli Információs hálózat egyedi számviteli politikája.

A számvitelben rögzített adatok alapbizonylataként kialakítottam egy Esemény naplót, mely elősegíti a könyvelésben felhasznált alapadatok hiteles és valós előállítását.

A konkrét feladat elvégzése után két általános következtetést vontam le. Az egyik a számviteli információs rendszer és annak környezeti (külső) kapcsolataira vonatkozik, a másik a számvitel információs funkcióját meghatározó feltételek rögzítésével kapcsolatos.

9.1. Új tudományos eredmények

Munkám alapján az alábbi új tudományos eredményeket értem el:

1. A magyarországi Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózat számviteli politikájának elkészítése

A kialakított számviteli politika Magyarországon eddig nem létező számviteli elszámolás alapjait határozza meg, mely új értékelési elveket és szemléletet tükröz. A számviteli politika bevezetésével országos szinten egységessé tehető az MSzIH elszámolási rendszere. Az egységes elszámolási rendszer biztosítja az azonos tartalmú adatok létrejöttét, melyek felhasználása más tudományterületek számára is lehetővé válik. Az egységes adattartalom biztosítja, hogy a rendelkezésre álló információk alapján végzett további kutatási munkák eredményei az alapadatok szempontjából megalapozottak legyenek.

2. Esemény naptár bevezetése

A Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózatból származtatott adatok akkor mondhatók megbízhatónak, ha a számviteli nyilvántartásokban rögzített információk a valóságon alapulnak. Az adatszolgáltatói kör 80%-a egyéni vállalkozás,

melyek esetében a gazdasági események alapján kiállított bizonylatok köre hiányos. Az Esemény naptár a számviteli elszámolásokat alapozza meg, melynek alkalmazása megerősíti és alátámasztja a „bizonylati elvekben” rögzített szabályokat.

Az Esemény naptár döntés előkészítő és megalapozó szerepe is jelentős, mert a gazdasági események alapadatai a mezőgazdasági termelők számára érthető és világos formában állnak rendelkezésre.

3. A számvitel, mint információs rendszer új felfogása szerint a számvitel önmagában önállóan nem létezik, kialakítását és működését mindig az a globális rendszer határozza meg, melybe integrálódik

A számviteli rendszerek egyrészt a megtörtént gazdasági eseményeket rögzítik, másrészt információs forrásként is működnek. A számviteli politika által meghatározott elszámolási rendszer kialakítása során arra kell törekedni, hogy a külső környezet információs igényeit minél nagyobb mértékben figyelembe vegyüek.

A kialakított számviteli rendszer is a jelen megállapítást támasztja alá, mert a számvitel elszámolási területei egyrészt nemzeti (magyar kérdőívek), másrészt nemzetközi információs igények és elvárások alapján kerültek kidolgozásra. Így a kialakított számviteli elszámolások egy országok feletti rendszer részét képezik.

4. A számvitel információs funkcióját meghatározó feltételek rögzítése.

Az általam fontosnak tartott feltételek a következők:

- *tisztázott kapcsolat a számvitel és a számvitelből nyerhető adatokat felhasználó információs rendszerek között,*
- *a felhasználók által pontosan definiált adatok köre és tartalma,*
- *az felhasználók adatigényének állandósága,*
- *pontosan definiált számvitel alrendszerek,*
- *a számvitel alrendszerének tisztázott kapcsolata,*
- *kidolgozott nyilvántartási rendszer, a tartalom és a kapcsolódási pontok tekintetében,*
- *azonos tartalmú főkönyvi számlák alkalmazása,*
- *azonos értékelési elveket követő számviteli nyilvántartások vezetése,*
- *azonos elvek és módszerek alapján készülő beszámolók.*

10. KÖVETKEZTETÉSEK

A Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózat adatainak elsődleges forrása a vállalkozások számviteli rendszere és a vezetői információk.

A számviteli rendszerek sajátossága, hogy a

- *gazdasági események rögzítése következtében létrejövő adatok képezik a számviteli nyilvántartásokból származó információk körét,*
- *a számvitel egységes elveken és módszereken alapuló elszámolási rendszer,*
- *felépítését és működését a törvényi előírásokon kívül alapvetően a belőle származtatható adatok, és azok felhasználási területei határozzák meg.*

Mindezek alapján elmondható, hogy a számvitel nem önmagában és önmagáért létező elszámolási rendszer, működése attól a globális információs rendszertől függ, melynek része.

A testüzemben vezetendő számviteli nyilvántartásokból nyerhető információk felhasználási lehetősége sokrétű. Az információk felhasználói az adatot szolgáltató vállalkozásoknál kezdődnek, majd az országos szinten egységesített adatok felhasználói lehetnek az országos hatáskörű szervek, intézetek, és végül a lekönyvelt és összesített adatok Európai Unió felhasználására kerülnek.

A számvitel egységes elvei és módszerei a számvitel viszonylag kicsi rugalmasságát eredményezik. Feladatát és funkcióját megfelelően akkor tölti be, ha

- *a számvitel és a számvitelből nyerhető adatokat felhasználó információs rendszerek közötti kapcsolat tisztázott,*
- *a kapcsolódó információs rendszerek adatigénye állandó, az adatok köre és tartalma pontosan definiált,*
- *a számvitel alrendszerei, és azok feladata meghatározott,*
- *az alrendszerek egymáshoz való kapcsolata tisztázott,*
- *az alkalmazott nyilvántartások rendszere, és azok tartalma kidolgozott,*
- *az alkalmazott főkönyvi számlák azonos tartalmat hordoznak,*
- *a számviteli nyilvántartásokban rögzített adatok azonos értékelési elveket követnek,*
- *a beszámoló és annak részei azonos elvek és módszerek alapján készülnek el.*

A dolgozatban ismertetett testüzemben számviteli rendszer az általános magyar számviteli rendszeren túlmutat, mert

- *közvetetten egy országok feletti rendszerhez kapcsolódik,*
- *az Európai Unió mezőgazdasági információs rendszerének része,*
- *a rendszerből származó adatok egyszerre töltik be nemzeti és nemzetközi információs szerepüket, mert az előállított primér adatok jelentősebb átalakítás nélkül több felhasználó számára jelentenek alapadatokat,*
- *sajátos adatigénye és azok felhasználása miatt egy önálló rendszert képez,*

- *a számviteli nyilvántartások módszerei ugyan a számvitel alapvető szabályaira épülnek, de az alkalmazott értékelési elvek, a főkönyvi számlák rendszere, tartalma, valamint a beszámoló formája, felépítése, tartalma eltér a magyar számviteli gyakorlattól.*

A csatlakozásra váró országok alapvető érdeke, hogy mezőgazdaságukról minél pontosabb, az Európai Unió tagországaival összehasonlítható információk álljanak rendelkezésre, melyhez nagy mértékben hozzájárul a Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózatba adatot szolgáltató vállalkozások egységes elvekre és módszerekre épülő számviteli elszámolása.

11. ÖSSZEFOGLALÁS

Az Európai Unió Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózata reprezentatív módon kiválasztott mezőgazdasági termelők számviteli nyilvántartásaiból származtatott adatokat gyűjt, mely az Európai Unió 15 tagországának mezőgazdaságát (kb. 4.000.000 gazdálkodó egység) reprezentáló 60.000 üzem adatait jelenti. Az üzemek önként szolgáltatnak adatot és anonim módon kezelik őket. Az Információs Hálózat adatait nemzeti és uniós szinten egyaránt felhasználják. Az adatállomány értékét az individuális módon összegyűjtött információk, az uniós szinten egységesített adatállomány és módszer adja.

A Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózatban összegyűjtött adatok alapvető sajátossága, hogy

- mezőgazdasági termelők gazdasági eseményeit tükrözik,
- tájékoztatást nyújtanak a vagyoni, a jövedelmi és pénzügyi helyzetről.

A rendszer sajátos adatigénye előrevetíti egy sajátos számviteli elszámolási rendszer kialakítását. A számviteli rendszer kialakításának alapja a Hálózat adatigényét meghatározó Kézikönyv (FADN – User Manual of the farm return). A Kézikönyv tartalmazza az összegyűjtendő adatok körét, tartalmát és értékelési módját.

A csatlakozni kívánó országok esetében alapvető elvárás az egységes információs rendszer létrehozása, mely elemeiben és tartalmában is illeszkedik az Európai Unió információs rendszereihez. Magyarországon is elkezdődött az információs rendszerek adaptációja és kiépítése, melynek részeként a kilencvenes évek közepétől a Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózat kiépítése is elkezdődött. A rendszer kialakításában és működtetésében kiemelkedő szerepet játszik az Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézet. Munkájuk eredményeképp már 17 megyéből állnak rendelkezésre adatok. A rendszer által igényelt adatok körét kérdőívek határozzák meg. Az alapadatok összegyűjtését és rögzítését könyvelő irodák végzik, melyek szakmai felügyeletét szintén az AKII látja el. A könyvelő irodák a mezőgazdasági termelők gazdasági eseményeit a kettős könyvvitel módszerével rögzítik, mely alapján történik a kérdőívek kitöltése. A kérdőívek adatainak individuális ellenőrzése egy 1.800 összefüggést meghatározó ellenőrző lista alapján történik. Az országos szinten hibátlan és egységes adatállomány további konverziója után kerülnek az információk Brüsszelbe.

A mai magyar Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózatba adatot szolgáltató vállalkozások kiválasztása nem reprezentatív módon történik. Ennek egyszerű magyarázata, hogy nálunk még nem meghatározott a termelés standard fedezeti hozzájárulása, a mezőgazdasági termelők tipológiája, és így nem határozhatók meg az üzemméretetek. A tipológia és üzemméret meghatározásához az alapadatok a gazdaságszerkezeti összeírásokból származnak, melyhez a mezőgazdasági termelés alapjainak teljes körű összeírására 2000-ben történt meg.

Az adatszolgáltató vállalkozásoktól származó adatokat a könyvelő irodák rögzítik, melyek a jelenlegi magyar számviteli szabályok és értékelési elvek szerint járnak el. A könyvelő irodák saját maguk alakítják ki elszámolási rendszerüket, mely a

számviteli rendszerek sokszínűségét eredményezi. További probléma, hogy az alapvetően kettős könyvvitelt vezető vállalkozások adatait nem a könyvelő irodák rögzítik, azok saját maguk töltik ki az AKII által elkészített kérdőíveket. A kérdőívek alapján az adatszolgáltatás megtörténik, de a különböző elszámolási és kitöltési módok következtében az országos szinten összegyűjtött adatok tartalma nem lesz egységes.

Az egységes adattartalom és egységes elszámolási rendszer kialakítása miatt szükség van egy országos szinten általánosan használt számviteli elszámolási rendszerre, mely nem csak a magyar kérdőívek információs igényét elégíti ki, hanem igazodik az uniós elvárásokhoz is.

A dolgozatban bemutatott számviteli rendszer tartalmazza a számvitel alapvető alrendszerait, azok egymással való kapcsolatát. A kidolgozott rendszer sajátossága, hogy nem törvényi előírásoknak felel meg, így sok esetben enyhébb „szabályozást” tartalmaz a magyar számviteli és adózási gyakorlatnál, mert a rendszer kialakításának elsődleges célja minél egyszerűbb módon a valós gazdasági eseményekből következő adattartalom megjelenítése.

A számviteli rendszer elemeként meghatároztam az alapvető bizonylatokat, melyek a szokásos alpbizonylatoktól eltérnek és lehetővé teszik az alapadatok rögzítését és számviteli nyilvántartásokba való bevitelét. A könyvelő irodák és a termelők számára is egyaránt alkalmazható Esemény napló bevezetésére került sor, mely mindkettőjük számára meghatározott rendben és módon tartalmazza az összes gazdasági eseményt.

A kialakított számlarend meghatározza az alkalmazandó számlák rendszerét, azok tartalmát. A számlarend elkészítése során rámutattam azokra a pontokra, melyek a magyar gyakorlathoz képest eltérést jelentenek, és a tesztüzemi kérdőívek további fejlesztése során figyelembe vehetők. A számlarend egységes alkalmazása elősegíti a könyvelő irodák munkájának kontrollját, és az ellenőrzést is leegyszerűsíti.

A magyar kérdőív alapján a teljes önköltség kiszámításához szükséges költségtételek és az általános költségek szétosztási (felosztási) feltételei is rögzítésre kerültek.

A leltározás szabályainak leírása elősegíti a hálózatba bekerült termelők adatainak első rögzítését, és az egyes évek vagyonának felmérését.

Az Európai Unió értékelési szabályai jelentősen eltérnek a magyar gyakorlattól, de a számviteli törvény változása magával hozza azok közelítését. Az EU Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózatában alkalmazott értékelési elvek azonban önmagukban is sajátosak, melyek alkalmazása elengedhetetlen az EU kompatibilis adatok előállítására érdekében.

A dolgozat által meghatározott számviteli rendszer a magyar Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózat tekintetében az első írott formában elkészített számviteli politika, mely segítséget nyújthat a végleges információs rendszer kialakításában és egységesítésében.

Az elkészített számviteli politika a magyar számviteli gyakorlaton túlmutat, és egy nemzetközi információs rendszer által meghatározott elvárásoknak felel meg.

SUMMARY

The European Union Farm Accountancy Data Network (FADN) is an information system which collects data from farmers accounting system. The farmers are selected from EU-15 member countries by representative mode. The total amount of data is provided from 60.000 branches representing 4.000.000 farmers. The farmers provide data voluntary the and their identity remain nameless. The Information System database are used on national and European Union level. The value of the database stays in that the data collection is based on individual method and the final database is harmonized on European Union level.

The characteristics of the FADN database are the next:

- *Reflects the economical events of the farms*
- *Gives information about farmers property, income and financial status*

The created database is special and needs an unique accounting system for processing. The basis of creating the accounting system is the " FADN - User Manual of the farm return". This handbook contents the collected data the meaning and the evaluation method of the data.

The basic requirement for the applicant countries is to create and build up a unified information system which can harmonize to the existing EU information systems. In Hungary

is already started the creation and the adaptation of the agricultural information system. In the middle of the 90th there was started to build up the Hungarian Farm Accountancy Data Network, too. The Research and Information Institute for Agricultural Economics (RIIAE) is the center organization of the creating and the operation of the information system. There are collected data from 17 counties already. The data requirements are formed in questioners. The basic data collection and the bookkeeping are made by bookkeeping offices. The RIIAE is the professional supervisor organization of the bookkeeping offices. The method of the data recording is the double entry bookkeeping. The filling in of the questioners is based on the bookkeeping data. The auditing of the questioners is made individually based around 1800 correlation witch are registered in a check list. After the audit the database is converted and then sent to Brussels.

The selection of the farms into the nowadays Hungarian Farm Accountancy Data Network are not representative. The explanation of this fact is that in Hungary there is not defined the standard gross margin and the typology of the farms and can not be defined the size of the farms. To define the typology and farm size based on the agricultural census witch was performed in 2000.

The bookkeeping offices record the farm data by the rules of the actual Hungarian accounting low. The valuation method also is based on the Hungarian practice. Every bookkeeping office creates its own bookkeeping system and the results of this method are leading to the various bookkeeping system. Further problem is that there are farms who are doing their own double entry bookkeeping for themselves. This farms are filling in the questioners by themselves, too. The all questioners are filled in but the practical way of the filling is different. This two filling methods cause that the content of the data at national level will be not uniform.

For the creation of the uniform database it is needed to build up a new bookkeeping system which is used at national level. This system must take in to the consideration of the Hungarian and European requirements.

The presented bookkeeping system contains the basic accounting activities (fields) and their connections. The created system is special because it is not based on the accounting law and the regulations are much more moderated than the Hungarian accounting and tax practice. It is not needed to be so serious because the aim of the system is to get the data as simply as possible.

I described the basic certificates which differ from the usual certificates but they give the possibility to record the events in the bookkeeping system. I introduced an "Event diary" which is useful for the farmers and the accounting offices, too. This Event diary looks like a calendar contains all of the agricultural and economical events of the farm during the accounting period.

The created system of accounts described the using terminal accounts and their content. Also I underlined the important topics during the creation of the system of accounts which differ to the Hungarian practice. This differences could be used by the development of the Hungarian questioners. The general using of the system of accounts can help and simplify in the control of the bookkeeping offices.

I defined the content of the cost accounting and the rules of splitting of the general costs.

The rules of the inventory helps in the recording of the new farmers property and in the annual property survey (every year regularly).

The valuation rules of the European Union differ from the Hungarian practice but the changing of the Hungarian accounting law helps in the harmonization of the two system. The EU FADN valuation methods are itself unique and it is a must to be used them for making EU compatible database.

I defined a new accounting policy especially for the Hungarian Farm Accountancy Data Network. This accounting policy is the first written document for the FADN bookkeeping system. It helps to build up the Hungarian Information System and also helps in the unification of the Hungarian FADN.

The described accounting policy concept is wider than the actual Hungarian accounting system and it is totally suitable for the international requirements.

MELLÉKLETEK

M1: Irodalomjegyzék

1. *Agricultural Statistics 1997. – The European Commission Directorate General, DG VI. Brussels, 1999.*
2. *The Agricultural Situation in the European Union. European Commission. Report published in conjunction with General Report on the Activities of the EU 1997. Brussels – Luxembourg, 1998. p 50, T60-71.*
3. *AKII 2000. évi kiválasztási terv. kézirat, 2000.*
4. *Általános mezőgazdasági összeírás. In: Adóvilág, 1999. III. évf. 8. szám., p. 52-53.*
5. *ALVINCZ JÓZSEF – BORSZÉKI ÉVA – HARZA LAJOS - TANKA ENDRE: Az agrártámogatási rendszer EU és GATT-konform továbbfejlesztése (AGENDA 2000). Agrárgazdasági Tanulmányok, Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézet, 1998. 2. szám, p. 9.*
6. *BEERS – POPPE - RIJSWIJK: Pacioli 5. Development of Farm Accountancy Data Networks. Workshop report, The Hague, 1998. p. 14.*
7. *BELLÉDI FERENCNÉ: Mezőgazdasági információs rendszer Hollandiában. In: Könyvtári figyelő, 1994. 4(40). évf. 2. szám, p. 241-243.*
8. *BOONE KOEN – BOMMEL KAREL: Fair value in agriculture – first implementation of IASC E65. 8th Workshop Pacioli, Innovations in FADN – Ráckeve, 2000. nov. 6-8., p. 3.*
9. *BOTOS KÁROLY: Az agrárpiaci rendtartás kiépítése hazánkban, „ A magyar agrárpolitika és az európai integráció” Konferencia 1991. p. 4.*
10. *Commission decision 85/377/EEC. 1985.*
11. *Commission Opinion on Hungary's Application for Membership of the European Union. DOC/97/13. Brussels, 1997. p. 4.*
12. *Current research in Farm Accounting 1999 – Modernization of the farm accountancy data system in Finland. <http://www.mmm.fi/mttl/english/accounti/projects.htm>*
13. *CSATAI RÓZSA- TELE IMRE - SÁNDOR TIBOR: Az európai csatlakozást is segítő mezőgazdasági adatbázis megteremtése a Győr-Moson-Sopron Megyei Agrárkamaránál. Mosonmagyaróvár: XXVII. Óvári Tudományos Napok „Új kihívások a mezőgazdaság számára az EU csatlakozás tükrében” 1998.*
14. *Determining Policy Maker's needs in better evaluating the impact of livestock policy on livestock systems, the environment and the rural economy. 1998. <http://www.mluri.sari.ac.uk/mi666/brussels.htm>*
15. *DUDÁS JÁNOSNÉ: A számviteli alapelvek érvényesüléséről. In: Adó, 1999/3. szám, p. 32.*
16. *DUDÁS JÁNOSNÉ – KAPÁSNÉ BÚZA MÁRIA – NAGY KATALIN – SÖVÉNYI GÉZÁNÉ: A számviteli törvény előírásai 2001. január 1-től, Budapest: Saldo, 2000., p. 7-8.*
17. *Dutch Support to the privatisation of Hungarian agriculture. Budapest: Moret Ernst and Jung, 1993. 4. rész, p. 1-4.*
18. *Az Európai Gazdasági Közösség Tanácsának 78/660/EGK számú 4. iránylevele meghatározott jogi formájú gazdasági társaságok éves beszámolójáról. In: Számvitel és könyvvizsgálat, 1998. 4. évf. 7-8. szám, p. 313-327.*

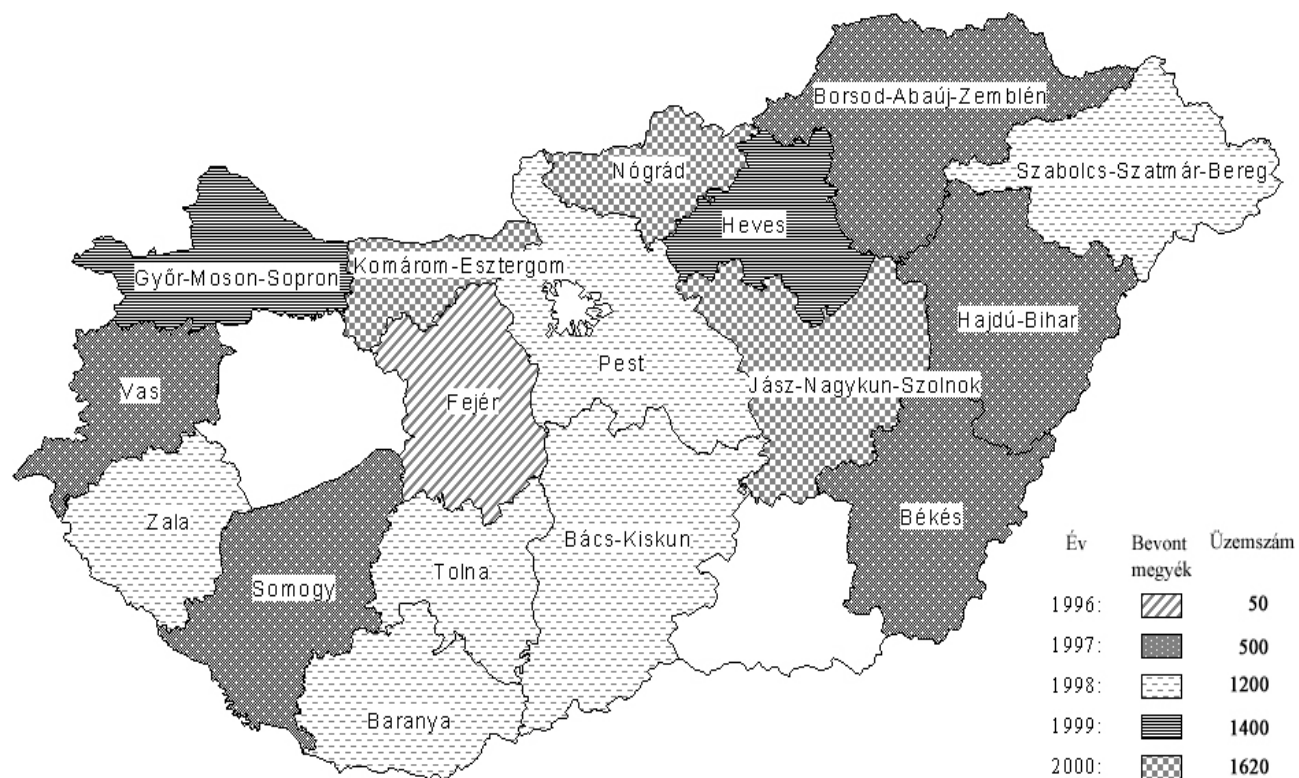
19. Az európai uniós csatlakozás kérdései – A magyar agrárgazdaság EU csatlakozási stratégiája II. In.: *Gazdálkodás*, 1998. XLII. évf. 2. szám, p. 6.
20. Az Európai Unió mezőgazdasági politikája – Az EU Bizottság éves jelentése. In: *Európai Agrárpolitika Integrációs Tájékoztató*, Budapest: Európai Agrárpolitika, 1999. V. évf. 1. szám, p. 13-14.
21. *Exposure Draft on Agriculture – E65*, London: *International Accounting Standards Committee*, 1999.
22. *FADN Handbook of legislation instructions notes for guidance. Section III. The farm return*. Brussels-Luxembourg: *Commission of EC*, 1988. p. III/7.
23. *FADN-User Manual of the farm return*. Brussels-Luxembourg: *ECSC-EEC-EAEC*, 1994.
24. *Farm Accountancy Data Network. An A to Z of methodology*. Brussels-Luxembourg: *Commission of the European Communities*, 1989.
25. FEHÉR ISTVÁN: Az agrárágazatok felkészítése az EU csatlakozásra. In: *Gazdálkodás*, 1998. XLII. évf. 4. szám, p. 9.
26. FICZERE PÉTER – FICZERÉNÉ NAGYMIHÁLY KORNÉLIA: Az agrárstatisztikai rendszer fejlesztésének feladatai. Gyöngyös: VI. Nemzetközi Agrárökonómiai Tudományos Napok „Mezőgazdaság és vidékfejlesztés”, 1998. március 24-25. p. 329.
27. FVM pályázati felhívás az agrárinformatikai támogatások elnyerésére. *Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Értesítő*, 2000/6 (IV.14.)
28. GYÓRI ANDREA: Infosztrádán Európában. In: *Magyar mezőgazdaság*, 1997. 52. évf. 19. szám, p. 22.
29. GYÖRKÖS PÉTER: Megkezdődtek az „érdemi” tárgyalások, In: *Európai tükrök*, 1999. III. évf. 5. szám, p. 84-85.
30. HELGERTNÉ SZABÓ ILONA: *Vállalkozói számvitel I. Szent István Egyetem, Gazdálkodási és Mezőgazdasági Főiskolai Kar Gyöngyös*, 2000. p. 16.
31. HULLE KAREL: *Accounting in Europe. Harmonization of accounting standards: a view from the European Community. The European Accounting Review*, 1992. Vol. Number 1. p. 161-172.
32. HÜTTL ANTÓNIA: Az Európai Monetáris Unió és a statisztika. In: *Közgazdasági szemle*, 1997. XLIV. évf. március, p. 216.
33. *IASC Proposes Fair Valule Accounting for Agriculture 18. December 1996.* http://www.iasc.org.uk/news/cen8_014.htm
34. *IASC Proposes Fair Valule Accounting for Agriculture 5. August 1999.* http://www.iasc.org.uk/news/cen8_071.htm
35. *Information FADN 2000.* http://forum.europa.int/Public/irc/agri/rica/info/data/index_en.htm
36. KAMPHUIS – GIRDA: *An information system for the private farm sector in Hungary – The results of feasibility study*, The Hauge: *LEI- DLO*, Budapest: *NEHEM*, 1993. p. 1-17.
37. KAPÁSNÉ BÚZA MÁRIA – EPERJESI FERENC: Az Európai Unió számviteli irányelvei és a nemzetközi számviteli standardok magyar szemmel. Budapest: *Kompkonzult*, 1999. p. 54, p. 90.
38. KAPROCZAI ISTVÁN: *Informatikai elvárások és tennivalók az EU csatlakozás küszöbén*, Gyöngyös: VI. Nemzetközi agrárökonómiai Tudományos Napok „Mezőgazdaság és vidékfejlesztés”, 1998. március 24-25. p. 168-173.
39. KAPRONCZAI ISTVÁN: *A Piaci Információs Rendszer Magyarországon és az Európai Unióban. előadás*, Gödöllő, 1998. október 13. p. 9-14.

40. **KAPROCZAI ISTVÁN:** *Az Agrárinformációs rendszer fejlesztése az EU csatlakozás tükrében.* Budapest: Miniszterelnöki Hivatal Integrációs és Stratégiai Munkacsoport kiadványa, 1999. 53. szám, p. 7.
41. **KAPRONCZAI ISTVÁN - KOVÁCS GÁBOR:** *Az agrárinformációs rendszer jelene és jövője.* In: *Statisztikai Szemle*, 1995. 73. évf. 11. szám, p. 869-875.
42. **KAPRONCZAI ISTVÁN – NÉMETH FERENC:** *Agrárstatisztikai és információs rendszerek harmonizációja.* In: *Agrárium*, 1998. 4. szám melléklete, p. 1-8.
43. **KARTALI JÁNOS - STAUDER MÁRTA:** *Az Európai Közösség 1994-91-re várható újabb kibővülésének gazdasági következménye Magyarország számára, különös tekintettel az osztrák csatlakozásra.* Budapest: AKII tanulmány, 1994. p. 30.
44. **KONDOROSI FERENCNÉ:** *Az élelmiszeripari vállalatok menedzsmentjének controlling igényét kielégítő számviteli információs rendszer kialakításának elvi és módszertani kérdései.* doktori értekezés, Debreceni Agrártudományi Egyetem, 1999. p. 64.
45. **KOVÁCS GÁBOR – KESZTHELYI SZILÁRD:** *A Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózat az Európai Unióban.* In: *Gazdálkodás*, 1998. XLII. évf. 2. szám, p. 54.
46. **KOVÁCS GÁBOR – KESZTHELYI SZILÁRD:** *The Hungarian FADN and the current projects.* 8th Workshop Pacioli, Innovations in FADN –Ráckeve, 2000. nov. 6-8., p. 2.
47. **KRESALEK PÉTER (szerk.):** *Számvitel könyvvitel éves beszámoló.* Budapest: Verlag Dashöfer, 2000. p. 3.2.5.1. alfejezet, p. 1- 4.
48. **KURUCZ MIKLÓS:** *Információk az unióban.* In: *Magyar mezőgazdaság*, 1998. január 28. p. 30-31.
49. **LACZKA SÁNDORNÉ:** *Gazdaságszerkezet-összeírások az Európai Unióban.* In: *Statisztikai szemle*, 1997. 75. évf. 4-5. szám, p. 303-304.
50. *Magyarország felkészülése az Európai Unióhoz való csatlakozásra – Agrárstratégia.* In: *Európai Agrárpolitikai Tanulmányok*, 1997. N.14, p. 33-35.
51. **MEISEL SÁNDOR – MOHÁCSI KÁLMÁN:** *Az Európai Unióhoz való csatlakozás néhány élelmiszer-gazdasági összefüggése.* In: *Közgazdasági Szemle*, 1997. XLIV. évf. március, p. 228-231.
52. **MELEGA TIBOR:** *Az ausztriai EU csatlakozás tanulsága.* In: *Európai Tükör*, 1997. II. évf. 3. szám, p. 18-19.
53. **MÉSZÁROS SÁNDOR (szerk.):** *Az Európai Közösséghez való csatlakozás gyakorlati problémái és a következő évek kutatásainak megalapozása.* Budapest: Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézet, 1991. p. 109-121.
54. *Mezőgazdasági regionális üzleti és szaktanácsadási információs rendszer - <http://ikta.date.hu.altinfo.htm> – 1999. március*
55. **NÉMETH FERENC:** *Az Európai Unió és Magyarország mezőgazdasága, az agrárstatisztikai információs rendszer harmonizációs feladatai.* In: *Gazdaság és statisztika (GÉS)*, 1997. 9. (48) évf. 2. szám, p. 26-33.
56. *Nemzeti Agrárprogram alapelvei –Társadalmi vitaanyag,* Budapest : FM, 1997.
57. *Oktatási segédlet a szaktanácsadási kötelező továbbképzéshez.* Gödöllő: FM Műszaki Intézet, 1997.
58. **ORBÁNNÉ DR. NAGY MÁRIA:** *Magyarország számára hasznosítható dél-európai tapasztalatok – Görögország agrárgazdasága és az EK (második rész).* Budapest: Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézet, 1995. p.17.

59. PÁLOVICS BÉLÁNÉ – VARGA GYULA: Magyarország agrárgazdasága és az Európai Közösség. Budapest: Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézet, 1991. p. 59-63.
60. PINTÉR LÁSZLÓ (szerk.): Magyarország mezőgazdasága a 2000. évben. Budapest: Központi Statisztikai Hivatal, 2000. p. 16.
61. PITLIK LÁSZLÓ – DOBOLYI EMESE (szerk.): Az Európai Unió agrárinformatikai moduljának bevezetése Magyarországon. Térségi Információs és Integrációs Konferencia, előadás, 1996. november. 27.
62. PITLIK LÁSZLÓ: Vezetői összefoglaló. MSZR tanulmányok. Gödöllő: Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézet – MSZR-munkacsoport, 1997. p. 31-32.
63. POPPE K.J.: RICA's farm return: introduction and comments. Pacioli 1. Farm Accountancy Data Networks information analysis. Workshop report, The Hague, 1995. August, p. 38-41.
64. POPPE K.J. – KOVÁCS G. – KESZTHELYI SZ.: The Hungarian FADN on the road to the EU: the strategy. Kézirat, Budapest, 1997. III.15., p. 11-12.
65. PUSKÁS JÁNOS (szerk.): Agenda 2000, az EU közös agrárpolitikájának reformja. In: FM EU-integrációs sorozat, Budapest, 1998. p. 7-8, p. 24-25.
66. RAINER PAUL MANTHEY: Der neue BML-Jahresabschluss, St. Agustin: Verlag Phlug and Feder, 1994.
67. RONTÓNÉ NAGY ZSUZSANNA: A Mezőgazdasági Számlák Rendszerén alapuló modellek és előrejelzések felhasználási lehetőségei a térségi vizsgálatokban. Gyöngyös: VI. Nemzetközi Agrárökonómiai Tudományos Napok „Mezőgazdaság és vidékfejlesztés”, 1998. március 24-25. p. 320.
68. SÁNDORNÉ KRISZT ÉVA: Piacgazdasági hatások, döntéshozatal. doktori értekezés, Miskolci Egyetem, 1999. p.: 52.
69. Short Report on the 140th FADN Committee Meeting in Brussels. 2 pont, 1999. www.europa.eu.int/comm/dg06/minco/ofhcol/rica/140.pdf
70. SMITH JACK L.- KEITH ROBERT M.- STEPHENS WILLIAM L.: Accounting principles. New York: McGraw-Hill Book, Second Edition, 1986. p. 5-7.
71. SOÓS KÁROLY – GALÁNTAI FEKETE ZOLTÁN: Vas és Zala megyei tesztagazdaságok jellemzői. Keszthely: XL. Georgikon napok „A versenyképes magyar agrárgazdaság az évezred küszöbén”, 1998. szeptember 24-25., p.123-126.
72. SOÓS KÁROLY: A tesztüzemi hálózat tapasztalatai Vas megyében Gyöngyös: VI. Nemzetközi Agrárökonómiai Tudományos napok Napok „Mezőgazdaság és vidékfejlesztés”, 1998. március 24-25., p. 43-48.
73. SZABÓ IMRE LÁSZLÓ – KAJÁRI KAROLINA: Családi gazdaságok információs problémái. Gyöngyös: V. Agrárökonómiai Tudományos Napok, GATE Mezőgazdasági Főiskolai Kar, 1996. márc. 26-27., p. 344.
74. SZABÓ JENŐ: Gondolatok a magyar és az EU agrártámogatási rendszer összevetéséről. In: Pénzügyi szemle, 1998. XLIII. évf. 7. szám, p. 543.
75. SZÚCS ISTVÁN – UDOVECZ GÁBOR: Az agrárgazdaság jelenlegi helyzete és várható versenyhelyei. In: Agrárgazdasági Tanulmányok, Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézet, 1998. 16. szám, p.38-40.
76. TIAINEN SIMO: Some notes of the future needs with community farm typology. PACIOLI 5. Development of farm accountancy data networks, Workshop report, 1998. The Hague, p. 20-21.
77. TOMKA JÓZSEF: A mezőgazdasági üzemek főbb ágazatának költség-jövedelem helyzete 1987-ben. MÉM-STAGEK, 1988. p. 8.

78. TÓTH PÁL (szerk.): *Számvitel és pénzgazdálkodás*. Budapest: Mezőgazda Kiadó, 1993. p. 20-21.
79. VAJNA ISTVÁNNÉ TANGL ANITA: *Az Európai Unió számviteli rendszere. Gazdálkodók kézikönyve*, Budapest: RAABE-Klett, 1998. p. N1,2, 1-9.
80. VAJNA ISTVÁNNÉ TANGL ANITA: *A Mezőgazdasági Számviteli Információs Hálózat (FADN) Magyarországon. Mezőtúr: „Alföldi Tudományos Tájgazdálkodási Tudományos Napok” nemzetközi ülészak, előadás, 1999.*
81. VARGA GYULA: *Agrárgazdaság és agrárpolitika: kettős feladat*. In: *Európai tükrök*, 1996. I. évf. 1. szám, p. 25-34.
82. VARGA GYULA: *Az agrárgazdaság és az agrárpolitika helyzete, kérdőjelei és legfőbb teendői az EU csatlakozás tükrében II*. In: *Gazdálkodás*, 1997. XLI. évf. 1. szám, p. 9.
83. VARGA GYULA: *Agrárgazdaságunk és az európai kihívások. A magyar agrárgazdaság jelene és kilátásai II. A magyar agrárium helyzete és jövője*. In: *Stratégiai kutatások*, Budapest: Magyar Tudományos Akadémia, 1997.
84. VARGA GYULA: *Az Európai Unió mezőgazdaságának üzemi rendszere csatlakozási törekvéseink nézőpontjából*. In: *Gazdálkodás*, 1999. XLIII. évf. 4. szám, p. 30.
85. ZÉMAN ZOLTÁN: *A controlling szerepe a magyar vállalkozások működésében, valamint a várható fejlesztési lehetőségek*. doktori értekezés, Gödöllői Agrártudományi Egyetem, 1998. p. 132.
86. ZILÁHI-SZABÓ M.G.: *Agrarinformatik*, München: Oldenbourg, 1990.
87. ZILÁHI-SZABÓ M.G.: *Az egységes EU - információs rendszer alapjai - tapasztalatok*. kézirat, 1998.

M2: A Tesztüzemek bevonásának folyamata Magyarországon
Forrás: Kovács-Keszthelyi (2000)



M3: Az MSZIH esetében alkalmazható főbb bizonylatok

A befektetett eszközök leltárfelvételi íve

A leltározás helye, időpontja:								
A befektetett eszközök leltára								
Név	Típus	Mennyi- ségi egység	Mennyiség	Beszerezés dátuma	Beszerezési érték	Értécsök- kenési leírás módja	Értécsökken- ési leírás mértéke	Eszköz értéke az adott időpontban
a leltározást végző személy és a vállalkozó aláírása								
Az egyes oszlopok tartalmi magyarázata								
termelésben közvetlenül részt vesz vagy sem megjelöléssel	db, Ft							
Az adatok lehetséges formája								
szöveg	szöveg	szöveg	szám	dátum	szám	szöveg	szám	szám

A vásárolt készletek leltárfelvételi íve

A leltározás helye, időpontja:								
A növénytermesztéshez / állattenyésztéshez / egyéb tevékenységhez kapcsolódó vásárolt készletek leltára								
Név	Típus	Mennyi- ségi egység	Mennyiség	Beszerezés dátuma	Az értékelés alapja	Egységnyi értéke (Ft)	Összértéke (Ft)	Megjegyzés
a leltározást végző személy és a vállalkozó aláírása								
Az egyes oszlopok tartalmi magyarázata								
Ipari anyag, kereskedelmi áru, alvállalkozói teljesítmények, betétdíjas göngyölegek, vásárolt mezőgazdasági termékek.	db, kg, l stb			ha ismert	piaci ár, beszerzési költség, előállítási költség			
Az adatok lehetséges formája								
szöveg	szöveg	szöveg	szám	dátum	szöveg	szám	szám	szám/szöveg/ dátum

A növénytermesztés félkész és késztermékeinek leltárfelvételi íve

<i>A leltározás helye, időpontja:</i>								
<i>A növénytermesztési termékek (félkész/késztermékek) leltára</i>								
<i>Név</i>	<i>Típus</i>	<i>Mennyi- ségi egység</i>	<i>Mennyi- ség</i>	<i>Előállítás dátuma</i>	<i>Az értékelés alapja</i>	<i>Egységnyi értéke (Ft)</i>	<i>Összértéke (Ft)</i>	<i>Megjegyzés</i>
<i>a leltározást végző személy és a vállalkozó aláírása</i>								
<i>Az egyes oszlopok tartalmi magyarázata</i>								
<i>tesztüzemi kérdőív alapján az 4/A. táblázat 4001 - 4098 kódok valamint a 4270 - 4383 kódok által meghatározott termék</i>	<i>db, kg, t stb</i>			<i>ha ismert</i>	<i>piaci ár, beszerzési költség, előállítási költség</i>			
<i>Az adatok lehetséges formája</i>								
<i>szöveg</i>	<i>szöveg</i>	<i>szöveg</i>	<i>szám</i>	<i>dátum</i>	<i>szöveg</i>	<i>szám</i>	<i>szám</i>	<i>szám/szöveg/ dátum</i>

Az állatok leltárfelvételi íve

<i>A leltározás helye, időpontja:</i>								
<i>Az állatok leltára</i>								
<i>Név</i>	<i>Típus</i>	<i>Mennyi- ségi egység</i>	<i>Mennyi- ség</i>	<i>Előállítás dátuma</i>	<i>Az értékelés alapja</i>	<i>Egységnyi értéke (Ft)</i>	<i>Összértéke (Ft)</i>	<i>Megjegyzés</i>
<i>a leltározást végző személy és a vállalkozó aláírása</i>								
<i>Az egyes oszlopok tartalmi magyarázata</i>								
<i>4/A. kérdőív 4100 kódtól 4267 kódig terjedő állatokat korcsoportokat és hasznosítási irányokat tartalmazza, mely megegyezik az 5/B táblázat adataival.</i>	<i>db, kg, t stb.</i>			<i>ha ismert</i>	<i>piaci ár, beszerzési költség, előállítási költség</i>			
<i>Az adatok lehetséges formája</i>								
<i>szöveg</i>	<i>szöveg</i>	<i>szöveg</i>	<i>szám</i>	<i>dátum</i>	<i>szöveg</i>	<i>szám</i>	<i>szám</i>	<i>szám/szöveg/d átum</i>

A követelések, a forgóeszközök között kimutatott értékpapírok, pénzeszközök leltárfelvételi íve

A leltározás helye, időpontja:								
A követelések, a forgóeszközök között kimutatott értékpapírok, pénzeszközök leltára								
Név	Típus	Mennyiségi egység	Mennyiség	Keletkezés/megszerzésdátuma	Az értékelés alapja	Egységnyi értéke (Ft)	Összértéke (Ft)	Megjegyzés
a leltározást végző személy és a vállalkozó aláírása								
Az egyes oszlopok tartalmi magyarázata								
követelések	vevő, váltó, alapítókkal szembeni egyéb	db, Ft		ha ismert	piaci ár, beszerzési költség,			
Az adatok lehetséges formája								
szöveg	szöveg	szöveg	szám	dátum	szöveg	szám	szám	szám/szöveg/dátum

A saját tőke leltárfelvételi íve

A leltározás helye, időpontja:								
A saját tőke leltára								
Név	Típus	Mennyiségi egység	Mennyiség	Keletkezés/megszerzésdátuma	Az értékelés alapja	Egységnyi értéke (Ft)	Összértéke (Ft)	Megjegyzés
a leltározást végző személy és a vállalkozó aláírása								
Az egyes oszlopok tartalmi magyarázata								
saját tőke elemei		db, Ft		ha ismert	könyv szerinti érték			
Az adatok lehetséges formája								
szöveg	szöveg	szöveg	szám	dátum	szöveg	szám	szám	szám/szöveg/dátum

A kötelezettségek leltárfelvételi íve

A leltározás helye, időpontja:								
A kötelezettségek leltára								
Név	Típus	Mennyiségi egység	Mennyiség	Keletkezés/megszerzésdátuma	Az értékelés alapja	Egységnyi értéke (Ft)	Összértéke (Ft)	Megjegyzés
a leltározást végző személy és a vállalkozó aláírása								
Az egyes oszlopok tartalmi magyarázata								
Részletezés e hosszú és rövidlejáratú kötelezettségek	A kérdőív 3/B, 3/D és 5/E táblázatai alapján	db, Ft		ha ismert	könyv szerinti érték			
Az adatok lehetséges formája								
szöveg	szöveg	szöveg	szám	dátum	szöveg	szám	szám	szám/szöveg/dátum

M4: A tesztüzem javasolt számlatükre

1. SZÁMALOSZTÁLY: BEFEKTETETT ESZKÖZÖK

11. IMMATERIÁLIS JAVAK

- 111. Vagyoni értékű jogok
- 112. Üzleti vagy cégérték
- 113. Szellemi termékek
- 114. Kísérleti fejlesztés aktivált értéke
- 115. Alapítás-útszervezés aktivált értéke
- 116. Immateriális javak értékhelyesbítése
- 117. Immateriális javak értékhelyesbítése
- 118. Immateriális javak értékcsökkenése
 - 1181. Vagyoni értékű jogok értékcsökkenése
 - 1182. Üzleti vagy cégérték értékcsökkenése
 - 1183. Szellemi termékek értékcsökkenése
 - 1184. Kísérleti fejlesztés aktivált értékének értékcsökkenése
 - 1185. Alapítás-útszervezés aktivált értékének értékcsökkenése
- 119. Nem mezőgazdasági tevékenységhez kapcsolódó immateriális javak

12.-15. TÁRGYI ESZKÖZÖK

12. INGATLANOK

- 121. Termőföld
 - 1211. Szántóföld
 - 1212. Ültevény földterületre
 - 1213. Erdő földterületre
 - 1214. Gyepterület
 - 1215. Halastó
- 122. Telek, telkesítés, talajjavítás
- 123. Ültetvények
- 124. Erdők
- 125. Épületek
- 126. Épületrészek, tulajdoni hányadok
- 127. Egyéb építmények
- 128. Üzemkörön kívüli ingatlanok
- 129. Ingatlanok értékhelyesbítése, értékcsökkenési leírása és nem mezőgazdasági tevékenységhez kapcsolódó ingatlanok
 - 1291. Ingatlanok értékhelyesbítése
 - 1292. Ingatlanok értékcsökkenési leírása
 - 1299. Nem mezőgazdasági tevékenységhez kapcsolódó ingatlanok

13. MŰSZAKI BERENDEZÉSEK, GÉPEK JÁRMŰVEK

- 131. Erőgépek
 - 1311. Traktorok
 - 1312. Tehergépkocsik
 - 1313. Magajáró betakarító gépek
 - 1314. egyéb erőgépek
- 132. Erőgépek munkagépei

- 133. *Növénytermesztés és mezőgazdasági melléktevékenység stabil gépei*
- 134. *Állattartás stabil gépei*
- 135. *Üzemi gépek, berendezések, felszerelések*
- 136. *Egyéb a vállalkozási tevékenységet közvetlenül szolgáló műszaki berendezések, gépek járművek*
- 137. *Műszaki berendezések gépek, járművek értékhelyesbítése*
- 138. *Műszaki berendezések gépek, járművek értékcsökkenési leírása*
- 139. *Nem mezőgazdasági tevékenységhez kapcsolódó műszaki berendezések, gépek járművek*

14. EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK GÉPEK JÁRMŰVEK

- 141. *Egyéb járművek*
- 142. *Irodai igazgatási berendezések, felszerelések*
- 143. *Üzemkörön kívüli gépek berendezések*
- 147. *Egyéb műszaki berendezések, gépek, járművek értékhelyesbítése*
- 148. *Egyéb műszaki berendezések, gépek, járművek értékcsökkenési leírása*
- 149. *Nem mezőgazdasági tevékenységhez kapcsolódó egyéb műszaki berendezések*

15. BERUHÁZÁSOK, FELÚJÍTÁSOK

- 151. *Beruházások*
- 152. *Felújítások*
- 159. *Nem mezőgazdasági tevékenységgel kapcsolatos beruházások, felújítások*

16.-19. BEFEKTETETT PÉNZÜGYI ESZKÖZÖK

- 16. *Részesedések*
 - 161. *Részesedések*
 - 167. *Részesedések értékhelyesbítése*
 - 168. *Részesedések értékvesztése*
- 17. *Értékpapírok*
 - 171. *Államkötvények*
 - 172. *Vállalati kötvények*
 - 173. *Egyéb értékpapírok*
 - 178. *Értékpapírok értékvesztése*
- 18. *Adott kölcsönök*
 - 181. *Adott kölcsönök 1-5 között*
 - 182. *5 évnél hosszabb lejáratra adott kölcsönök*
 - 187. *Adott kölcsönök értékhelyesbítése*
- 19. *Hosszú lejáratú bankbetétek*
 - 191. *Hosszú lejáratú bankbetétek*
 - 197. *Hosszú lejáratú bankbetétek értékhelyesbítése*

2. SZÁMLAOSZTÁLY - KÉSZLETEK

21-25. VÁSÁROLT KÉSZLETEK

21. Ipari anyagok

219. Nem mezőgazdasági tevékenységhez kapcsolódó vásárolt készletek

22. Vásárolt mezőgazdasági termékek

23. Kereskedelmi áruk

24. Alvállalkozói teljesítmények

25. Betétdíjas göngyölegek

26-29. SAJÁT TERMELÉSŰ KÉSZLETEK

26. Állatok

261. Lófélék

2611. Lócsikó 1 éves korig

2612. Lócsikó 1-2 év között

2613. Ló 2-3 év között

2614. Ló 3 év felett

2615. Egyéb lófélék (póni, szamár, öszvér)

262. Szarvasmarha

2621. Hízóborjú (5 hónapos kor előtti levágásra)

2622. Üszőborjú fél éves korig

2623. Növendék üsző 0,5-1 év között

2624. Növendék üsző 1-2 év között

2625. Tenyészüsző 2 év felett

2626. Hízóüsző 2 év felett

2627. Tejelő tehén

2628. Vágótehén

2629. Bikaborjú fél éves korig

26210. Növendék bika 0,5-1 év között

26211. Növendék bika 1-2 év között

26212. Hízóbika 2 év felett

26213. Tenyészbika

26214. Selejt tehén

263. Sertés

2631. Szopós és választott malac 25 kg alatt

2632. Szopós és választott malac 25-50 kg között

2634. Hízósertés 20-50 kg között

2635. Hízósertés 50-79 kg között

2636. Hízósertés 80-109 kg között

2637. Hízósertés 110 kg fölött

2638. Szűz kocasüldő

2639. Előhasi koca

26310. Üres koca

26311. Anyakoca

26311. Tenyészkan süldő 50 kg felett

26312. Tenyészkan

264. Juh

2641. Bárány 6 hónapos kor alatt

- 2642. *Növedék juh 6-12 hónap között*
- 2643. *Növedék juh 12-20 hónap között*
- 2644. *Anyajuh (EU előírás: 1 évnél idősebb)*
- 2645. *Tenyézkos*
- 265. *Baromfi*
 - 2651. *Naposbaromfi*
 - 2652. *Növendék jérce*
 - 2653. *Tojótyúk*
 - 2654. *Hízócsirke (broiler)*
 - 2655. *Hízókacsa*
 - 2656. *Hízópulyka*
 - 2657. *Hízóliba*
 - 2658. *Tenyészliba*
 - 2659. *Tenyézkacsa*
 - 26510. *Tenyézpulyka*
 - 26511. *Egyéb baromfi*
- 266. *Egyéb állatok*
 - 2661. *Anyakecske*
 - 2662. *Egyéb kecske*
 - 2663. *Vágónyúl*
 - 2664. *Anyanyulak*
 - 2665. *Prémes állatok*
 - 2666. *Méhcsaládok*
 - 2667. *Ponty*
 - 2668. *Pisztráng*
 - 2669. *Egyéb halak*
 - 26610. *További egyéb állatok*
- 27. **MEZEI LELTÁR**
 - 271. *Búza*
 - 272. *Durumbúza*
 - 273. *Rozs*
 - 274. *Árpa*
 - 275. *Triticale*
 - 276. *Repcse*
 - 277. *Őszi takarmánykeverék*
 - 278. *Évelő pillangósok*
 - 279. *Egyéb szántóföldi növények*
 - 2710. *Rét, legelő*
 - 2711. *Zöldségtermesztés*
 - 2712. *Virág és dísznövény*
 - 2713. *Egyéb kertészeti növények*
 - 2714. *Tavaszi vetésűek előkészítése*
 - 2719. *Nem mezőgazdasági tevékenység félkész termékei*
- 28. **EGYÉB BEFEJEZETLEN TERMELÉS**
 - 289. *Nem mezőgazdasági tevékenység befejezetlen termelése*
- 29. **Késztermékek**

- 2901. *Búza*
- 2902. *Durumbúza*
- 2903. *Rozs*
- 2904. *Őszi árpa*
- 2905. *Tavaszi árpa*
- 2906. *Zab*
- 2907. *Triticale*
- 2908. *Szemes kukorica*
- 2909. *Hibridkukorica vetőmag*
- 2910. *Rizs*
- 2911. *Egyéb gabonafélék*
- 2912. *Gabonaszalma*
- 2913. *Lóbab*
- 2914. *Takarmányborsó*
- 2915. *Egyéb hüvelyes takarmányok*
- 2916. *Repce*
- 2917. *Napraforgó*
- 2918. *Szója*
- 2919. *Egyéb olajos magvú növények*
- 2920. *Rostnövények*
- 2921. *Burgonya*
- 2922. *Dohány*
- 2923. *Fűmag*
- 2924. *Illóolaj tartalmú gyógy- és konyhai növények*
- 2925. *Energia előállítását szolgáló növények*
- 2926. *Egyéb árunövények*
- 2927. *Takarmány gyök gumósok és káposztafélék*
- 2928. *Fűszilázs*
- 2929. *Kukoricaszilázs*
- 2930. *Gyepszéna*
- 2931. *Lucernaszéna*
- 2932. *Vöröshere széna*
- 2933. *Egyéb szénafélék*
- 2934. *Egyéb takarmánynövények*
- 2935. *Komló*
- 2936. *Egyéb szántóföldi termékek*
- 2937. *Szabadföldi zöldségfélék*
- 2938. *Üvegházi és fólia alatti zöldségek*
- 2939. *Szabadföldi virág és dísznövények*
- 2940. *Üvegházi és fólia alatti virág és dísznövények*
- 2941. *Egyéb kertészeti termékek*
- 2942. *Alma*
- 2943. *Körte*
- 2944. *Egyéb gyümölcs*
- 2945. *Asztali hordós bor*
- 2946. *Minőségi hordós bor*
- 2947. *Asztali palackozott bor*
- 2948. *Minőségi palackozott bor*
- 2949. *Pezsgő*

- 2950. Mustból készült üdítő italok és más alkoholmentes termékek*
- 2951. Egyéb szőlő és borászati termékek*
- 2952. Erdészeti termékek*
- 2953. Vadgazdálkodási termékek*
- 2954. Fafeldolgozás termékei*
- 2955. Egyéb késztermékek*
- 2999. Nem mezőgazdasági tevékenység késztermékei*

**3. SZÁMLAOSZTÁLY - KÖVETELÉSEK,
PÉNZÜGYI ESZKÖZÖK ÉS
AKTÍV IDŐBELI ELHATÁROLÁSOK**

31-36. KÖVETELÉSEK

31. KÖVETELÉSEK ÁRUSZÁLLÍTÁSBÓL ÉS SZOLGÁLTATÁSBÓL

- 311. Belföldi követelések
- 312. Belföldi kétes követelések
- 316. Külföldi követelések
- 317. Külföldi kétes követelések
- 319. Követelések, kötelezettségek átvezetési számla

32. VÁLTÓKÖVETELÉSEK

- 321. Belföldi váltókövetelések
- 326. Külföldi váltókövetelések

33. JEGYZETT, DE MÉG BE NEM FIZETETT TŐKE

34. ALAPÍTÓKKAL SZEMBENI KÖVETELÉSEK

35. ADOTT ELŐLEGEK

- 351. Beruházásokra adott előlegek
- 352. Készletekre adott előlegek

36. EGYÉB KÖVETELÉSEK

- 361. Munkavállalókkal szembeni követelések
- 362. Költségvetési kiutalási igények
- 363. Költségvetési kiutalási igények teljesítése
- 366. Rövid lejáratú kölcsönadott pénzeszközök
- 368. Külföldi székhelyű vállalkozások magyarországi fióktelepeivel kapcsolatos követelések
- 369. Különféle egyéb követelések

37. ÉRTÉKPAPÍROK

- 371. Eladásra vásárolt kötvények
- 372. Saját részvények, üzletrészek
- 374. Eladásra vásárolt részvények
- 376. Egyéb értékpapírok
- 378. Értékpapírok értékvesztése
- 379. Értékpapírok átvezetési számla

38. PÉNZESZKÖZÖK

- 381. Pénztár
- 382. Valutapénztár
- 383. Csekk
- 384. Elszámolási betétszámla
- 385. Elkülönített betétszámlák

386. Deviza betétszámla

389. Átvezetési számlák

39. AKTÍV IDŐBELI ELHATÁROLÁSOK

391. Ráfordítások aktív időbeli elhatárolása

392. Bevételek aktív időbeli elhatárolása

393. Többlet-kötelezettségek aktív időbeli elhatárolása

394. Kötelezettség elszámolásával kapcsolatos aktív időbeli elhatárolások

4. SZÁMLAOSZTÁLY - FORRÁSOK (PASSZÍVÁK)

41. SAJÁT TŐKE

- 411. Jegyzett tőke
- 412. Tőketartalék
 - 4121. Fejlesztési célú vissza nem fizetendő támogatások
- 413. Eredménytartalék
- 417. Értékelési tartalék
- 419. Mérleg szerinti eredmény

42. CÉLTARTALÉKOK

- 421. Céltartalékok várható veszteségekre
- 422. Céltartalék a várható kötelezettségekre
- 429. Egyéb céltartalékok

43-47. KÖTELEZETTSÉGEK

43. HOSSZÚ LEJÁRÚ KÖTELEZETTSÉGEK

- 431. Beruházási és fejlesztési hitelek
 - 4311. 1-5 év közötti beruházási és fejlesztési hitelek termőföldre és épületre
 - 4312. 1-5. év közötti beruházási és fejlesztési hitelek egyéb tárgyi eszközökre
 - 4313. 5 éven túli beruházási és fejlesztési hitelek termőföldre és épületre
 - 4314. 5 éven túli beruházási és fejlesztési hitelek egyéb tárgyi eszközökre
- 432. Egyéb hosszú lejáratú hitelek
 - 4321. 1-5 év közötti egyéb hosszú lejáratú hitelek
 - 4322. 5 éven túli egyéb hosszú lejáratú hitelek
- 433. Hosszú lejáratra kapott kölcsönök
 - 4331. 1-5 év közötti beruházási és fejlesztési hitelek termőföldre és épületre
 - 4332. 1-5. év közötti beruházási és fejlesztési hitelek egyéb tárgyi eszközökre
 - 4333. 5 éven túli beruházási és fejlesztési hitelek termőföldre és épületre
 - 4334. 5 éven túli beruházási és fejlesztési hitelek egyéb tárgyi eszközökre
 - 4335. 1-5 év közötti hosszú lejáratú kölcsönök
 - 4322. 5 éven túli hosszú lejáratú kölcsönök
- 434. Tartozások kötvénykibocsátásból
- 435. Alapítókkal szembeni kötelezettségek
 - 4351. 1-5 év közötti alapítókkal szembeni kötelezettségek
 - 4352. 5 éven túli alapítókkal szembeni kötelezettségek
- 436. Visszafizetési kötelezettséggel terhelt agrártámogatások
- 437. Különféle egyéb hosszú lejáratú kötelezettségek

44-47. RÖVID LEJÁRATÚ KÖTELEZETTSÉGEK

- 441. Vevőtől kapott előlegek
 - 442. Belföldi szállítók
 - 443. Belföldi alvállalkozók
 - 444. Külföldi szállítók
 - 445. Külföldi alvállalkozók
 - 446. Beruházási szállítók
 - 447. Faktoring tartozások
 - 448. Váltótartozások
 - 4481. Forintban fennálló váltótartozások
 - 4482. Devizában fennálló váltótartozások
 - 451. Rövid lejáratú hitelek
 - 4511. Rövid lejáratú hitelek termőföldre és épületre
 - 4512. Rövid lejáratú hitelek egyéb tárgyi eszközökre
 - 4513. Egyéb célú rövid lejáratú hitelek
 - 452. Rövid lejáratú kölcsönök termőföldre és épületre
 - 4522. Rövid lejáratú kölcsönök egyéb tárgyi eszközökre
 - 4523. Egyéb célú rövid lejáratú kölcsönök
 - 461. Társasági adó elszámolása
 - 462. Személyi jövedelemadó elszámolása
 - 463. Költségvetési befizetési kötelezettség
 - 464. Költségvetési befizetési kötelezettség teljesítése
 - 465. Vám- és pénzügyőrség elszámolási számla
 - 466. Előzetesen felszámított általános forgalmi adó
 - 467. Fizetendő általános forgalmi adó
 - 468. Általános forgalmi adó pénzügyi elszámolási számla
 - 469. Helyi adók elszámolási számla
 - 471. Jövedelemelszámolási számla
 - 472. Fel nem vett járandóságok
 - 473. Járulék kötelezettség
 - 4731. Társadalombiztosítási kötelezettség
 - 4732. Nyugdíjalapokkal szembeni kötelezettség
 - 474. Elkülönített alapokkal kapcsolatos befizetési kötelezettség
 - 476. Visszafizetési kötelezettséggel terhelt agrártámogatások
 - 477. Egyéb rövid lejáratú kötelezettségek tagokkal, munkavállalókkal szemben
 - 478. Külföldi székhelyű vállalkozások magyarországi fióktelepeivel kapcsolatos kötelezettségek
 - 479. Különféle rövid lejáratú kötelezettségek
- 48. PASSZÍV IDŐBELI ELHATÁROLÁSOK**
- 481. Ráfordítások passzív időbeli elhatárolása
 - 482. Árbevételek, bevételek passzív időbeli elhatárolása
 - 483. Visszafizetési kötelezettség nélkül kapott pénzeszettek miatti passzív időbeli elhatárolások
 - 484. Ellenérték nélkül megszerzett eszközök és többletként fellelt eszközök miatti passzív időbeli elhatárolások
- 49. ÉVI MÉRLEGSZÁMLÁK**
- 491. Nyitómérleg számla
 - 492. Zárómérleg számla

493. Adózott eredmény elszámolása

5. SZÁMLAOSZTÁLY - KÖLTSÉGNEMEK

51. ANYAGJELLEGŰ RÁFORDÍTÁSOK

511. Anyagköltség

5111. Növénytermesztés vásárolt alapanyagai

51111. Vásárolt vetőmag, szaporítóanyag

51112. Műtrágya

51113. Növényvédőszer

51114. Egyéb anyag

5112. Állattenyésztés vásárolt alapanyagai

511201. Állatvásárlás

511202. Abrak szarvasmarháknak

511203. Szálas és lédús takarmány szarvasmarháknak

511204. Abrak lovaknak

511205. Szálas és lédús takarmány lovaknak

511206. Abrak juhoknak és kecskéknak

511207. Szálas és lédús takarmány juhoknak és kecskéknak

511208. Sertéstakarmány

511209. Baromfitakarmány

511210. Takarmány egyéb állatfajoknak

511211. Termékenyítés költsége

511212. Állategészségügyi költségek

511213. Egyéb állattenyésztési anyagköltségek

5113. Fűtőanyag

5114. Áram

5115. Vízdíj

5116. Hajtó és kenőanyagok

5117. Gépalkatrészek, egyéb gépekhez használt anyagok

5118. Csomagoló anyagok

5119. Egyéb anyagköltség (előbbi kategóriákba nem tartozó költségek pl. eszközök vásárolt fenntartási anyagai) és a nem mezőgazdasági tevékenység anyagköltsége

512. Igénybevett anyagjellegű szolgáltatások

5121. Üzemi háztartásból igénybevett szolgáltatások (pl.: étkeztetés)

5122. Más vállalkozó által végzett gépi munka a növénytermesztésben

5123. Más vállalkozó által végzett szállítási költségek

5124. Más vállalkozó által végzett fenntartási és karbantartási költségek

5123. Utazási és kiküldetési költségek

5124. Posta, telefon költség

5125. Egyéb anyagjellegű szolgáltatás

5129. Nem mezőgazdasági tevékenység igénybevett anyagjellegű szolgáltatása

513. Eladott áruk beszerzési értéke

5131. Eladott mezőgazdasági áruk beszerzési értéke

5132. Eladott ipari és kereskedelmi áruk beszerzési értéke

- 5139. *Eladott áruk beszerzési értéke a nem mezőgazdasági tevékenységgel kapcsolatosan*
- 514. *Alvállalkozói teljesítmények értéke*
 - 5141. *Alvállalkozói teljesítmények értéke a mezőgazdasági tevékenységben*
 - 5149. *Alvállalkozói teljesítmények értéke a nem mezőgazdasági tevékenységben*

52. SZEMÉLYI JELLEGŰ RÁFORDÍTÁSOK

- 521. *Béreköltség*
 - 5211. *Fizetett munkaerő béreköltsége (állandó dolgozó)*
 - 5212. *Időszaki dolgozó béreköltsége*
 - 5213. *Nem fizetett munkaerő béreköltsége*
- 522. *Bérijellegű természetbeni juttatások*
 - 5221. *Fizetett munkaerő természetbeni juttatása*
 - 5222. *Időszaki dolgozó természetbeni juttatása*
 - 5223. *Nem fizetett munkaerő természetbeni juttatása*
- 523. *Személyi jellegű egyéb kifizetések*
 - 5231. *Fizetett munkaerő személyi jellegű egyéb kifizetései*
 - 5232. *Időszaki dolgozó személyi jellegű egyéb kifizetései*
 - 5233. *Nem fizetett munkaerő személyi jellegű egyéb kifizetései*
- 527. *Egészségügyi hozzájárulás*
 - 5281. *Fizetett munkaerő egészségügyi hozzájárulása*
 - 5282. *Időszaki dolgozó egészségügyi hozzájárulása*
 - 5283. *Nem fizetett munkaerő egészségügyi hozzájárulása*
- 528. *Járulékok (társadalombiztosítás)*
 - 5291. *Fizetett munkaerő járuléka*
 - 5292. *Időszaki dolgozó járuléka*
 - 5293. *Nem fizetett munkaerő járuléka*
- 529. *Nem mezőgazdasági tevékenység személyi jellegű ráfordításai*

55. ÉRTÉKCSÖKKENÉSI LEÍRÁS

- 551. *Immateriális javak értékcsökkenési leírása*
 - 5511. *Bérelt épületek és földek értékcsökkenési leírása*
 - 5512. *Egyéb immateriális javak értékcsökkenési leírása*
- 552. *Tárgyi eszközök értékcsökkenési leírása*
- 553. *Kis értékű tárgyi eszközök értékcsökkenési leírása*
- 559. *Nem mezőgazdasági tevékenységhez kapcsolódó immateriális javak és tárgyi eszközök értékcsökkenési leírása*

56. EGYÉB KÖLTSÉGEK

- 561. *Munkaadói járulékok*
 - 5611. *Fizetett munkaerő munkaadói járuléka*
 - 5612. *Időszaki dolgozó munkaadói járuléka*
 - 5613. *Nem fizetett munkaerő munkaadói járuléka*
- 562. *Szakképzési hozzájárulás*
- 563. *Nem anyagjellegű szolgáltatások értéke*

- 5631. Földbérleti díjak
 - 5632. Egyéb tárgyi eszközök bérleti díja
 - 5634. Tagsági díjak
 - 5635. Hirdetés, reklám, piackutatás költségei
 - 5636. Szaktanácsadás költsége
 - 5636. Könyvelési díj
 - 5637. Egyéb igénybevett nem anyagjellegű szolgáltatások
 - 564. Bankköltségek
 - 565. Hatósági díjak, illetékek
 - 567. Biztosítási díjak
 - 5671. „Vagyon” biztosítás
 - 5672. Gépjármű biztosítás
 - 5673. Állatbiztosítás
 - 5674. Növénybiztosítás
 - 5675. Egyéb biztosítás
 - 568. Fizetett, de nem levonható ÁFA
 - 5681. Áruk és szolgáltatások beszerzésekor fizetett ÁFA
 - 5682. Tárgyi eszközök beszerzésekor fizetett ÁFA
 - 569. Nem mezőgazdasági tevékenység egyéb költségei
- 58. AKTIVÁLT SAJÁT TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKE**
- 581. Saját előállítású eszközök aktivált értéke
 - 5811. Saját előállítású eszközök aktivált értéke a mezőgazdasági tevékenységgel kapcsolatosan
 - 5812. Saját előállítású eszközök aktivált értéke a nem mezőgazdasági tevékenységgel kapcsolatosan
 - 582. Saját termelésű készletek állományváltozása
 - 5821. Saját termelésű készletek állományváltozása a mezei leltár esetében
 - 5822. Saját termelésű készletek állományváltozása az állatok esetében
 - 5823. Saját termelésű készletek állományváltozása egyéb befejezetlen és félkész termékeknél
 - 5824. Saját termelésű készletek állományváltozása a késztermékeknél
 - 5829. Saját termelésű készletek állományváltozása a nem mezőgazdasági tevékenységgel kapcsolatosan
- 59. KÖLTSÉGNEM ELLENSZÁMLA**
(59. Költségnem átvezetési számla)

**6. SZÁMLAOSZTÁLY - KÖLTSÉGHELYEK,
ÁLTALÁNOS KÖLTSÉGEK**

61. JAVÍTÓ-KARBANTARTÓ ÜZEMEK KÖLTSÉGEI

- 611. Javító-karbantartó üzemek változó költségei
- 612. Javító-karbantartó üzemek állandó költségei
- 619. Nem mezőgazdasági tevékenység javító-karbantartó üzemi költségei

62. SZOLGÁLTATÁST VÉGZŐ ÜZEMEK KÖLTSÉGEI

- 621. Szolgáltatást végző üzemek változó költségei
- 622. Szolgáltatást végző üzemek állandó költségei
- 629. Nem mezőgazdasági tevékenység szolgáltatást végző üzemi költségei

63. GÉPKÖLTSÉGEK

- 631. Változó gépköltségek
- 632. Állandó gépköltségek
- 639. Nem mezőgazdasági tevékenység gépköltségei

64. ÜZEMI IRÁNYÍTÁS ÁLTALÁNOS KÖLTSÉGEI

- 641. Üzemi irányítás általános változó költségei
- 642. Üzemi irányítás általános állandó költségei
- 649. Nem mezőgazdasági tevékenység üzemi irányításának költségei

66. KÖZPONTI IRÁNYÍTÁS ÁLTALÁNOS KÖLTSÉGEI

- 661. Központi irányítás általános változó költségei
- 662. Központi irányítás általános állandó költségei

67. ÉRTÉKESÍTÉSI KÖLTSÉGEK

- 671. Értékesítési változó költségek
- 672. Értékesítési állandó költségek

68. ELKÜLÖNÍTETT, EGYÉB ÁLTALÁNOS KÖLTSÉGEK

- 681. Elkülönített, egyéb általános változó költségek
- 682. Elkülönített, egyéb általános állandó költségek

69. KÖLTSÉGHELYEK KÖLTSÉGEINEK ÁTVEZETÉSE

7. SZÁMLAOSZTÁLY - TEVÉKENYSÉGEK KÖLTSÉGEI

71-75. TEVÉKENYSÉGEK KÖLTSÉGEI

71. NÖVÉNYTERMESZTÉS ÉS KERTÉSZETI TERMESZTÉS TERMÉKEINEK TERMÉKEI KÖLTSÉGEI

72. BORÁSZAT ÉS PEZSGŐ ELŐÁLLÍTÁS KÖLTSÉGEI

73. ERDŐGAZDÁLKODÁSI TEVÉKENYSÉG TERMÉKEINEK KÖLTSÉGEI

74. KÖVETKEZŐ ÉVEK NÖVÉNYTERMESZTÉSÉNEK, KERTÉSZETI TERMESZTÉSÉNEK ÉS ERDŐGAZDÁLKODÁSÁNAK KÖLTSÉGEI

A 71-es számlacsoport számláinak termékenkénti részletezése a 2901-2941. számlák alapján tagolt. Pl. 7101. Búzatermesztés költségei.

A termesztett növények költség számláit Pl.: 7101. Búzatermesztés a következő költségkódok szerint tovább kell részletezni:

- 01. Vetőmag, szaporító anyag (közvetlenül elszámolható)*
- 02. Műtrágya (közvetlenül elszámolható)*
- 03. Növényvédőszer (közvetlenül elszámolható)*
- 04. Egyéb anyagköltség (közvetlenül elszámolható)*
- 05. Öntözési költség (áttételezett költség – 62. számlacsoportról)*
- 06. Közvetlen marketing költség (közvetlenül elszámolható)*
- 07. Szárítási költség (áttételezett költség – 62. számlacsoportról)*
- 08. Közvetlen fűtési költség (közvetlenül elszámolható vagy áttételezett költség - 62. számlacsoportról)*
- 09. Közvetlen biztosítási költség (közvetlenül elszámolható)*
- 10. Változó gépköltség (áttételezett költség - 63. számlacsoportról)*
- 11. Fenntartó üzem és egyéb segédüzemi változó költség (áttételezett költség – 61. 62. számlacsoportról)*
- 12. Idegen gépi szolgáltatás költsége (közvetlenül elszámolható vagy áttételezett költség – 63. számlacsoportról)*
- 13. Egyéb változó költség (közvetlenül elszámolható vagy áttételezett költség a 6. számlaosztályból)*
- 14. Közvetlen munkabér (közvetlenül elszámolható)*
- 15. Közvetlen munkabér közterhei (közvetlenül elszámolható)*
- 16. Fenntartó- és segédüzemek állandó költségei (áttételezett költség 61-63 számlacsoportról)*
- 17. Földbérleti díj*
- 18. Értékcsökkenési leírás*
- 19. Egyéb állandó költség (áttételezett költség – 61. 62. 63. számlacsoportról fennmaradó)*
- 20. Tevékenység általános költsége (áttételezett költség – 64. számlacsoport)*
- 21. Gazdasági általános költség (áttételezett költség – 66. 67. 68. számlacsoport)*

A 72. számlacsoport számláinak részletezése a 2945-2951. főkönyvi számlák alapján történhet, és az egyes termékköltségekhez kapcsolható költségkódok a következők:

01. Saját termelésű alapanyag mennyisége és költsége (közvetlenül elszámolható vagy költségviselőről áttételezett költség)
02. Vásárolt alapanyag mennyisége és költsége (közvetlenül elszámolható)
03. Egyéb anyagköltség (közvetlenül elszámolható)
04. Közvetlen marketing költség (közvetlenül elszámolható)
05. Közvetlen biztosítási költség (közvetlenül elszámolható)
06. Palackozás költségei (közvetlenül elszámolható)
07. Idegen gépi szolgáltatás költsége (közvetlenül elszámolható vagy áttételezett költség – 63. számlacsoportról)
08. Egyéb változó költség (közvetlenül elszámolható vagy áttételezett költség a 6. számlaosztályból)
09. Közvetlen munkabér (közvetlenül elszámolható)
10. Közvetlen munkabér közterhei (közvetlenül elszámolható)
11. Egyéb állandó költség (áttételezett költség – 61. 62. 63. számlacsoportról fennmaradó)
12. Tevékenység általános költsége (áttételezett költség – 64. számlacsoport)
13. Gazdasági általános költség (áttételezett költség – 66. 67. 68. számlacsoport)

75. ÁLLATTENYÉSZTÉS KÖLTSÉGEI

A 75. számlacsoport állatfajonként részletezése a 26. számlacsoport számláinak elnevezését követi. Az állatfajok és fajták költség számláit az alábbi költségkódok alapján tovább kell bontani. Pl.: 2627. tejelő tehén esetében:

7527. Tejelő tehéntartás költségei

01. Állománypótlás költsége (közvetlenül elszámolható vagy áttételezett költség)
02. Saját termelésű abraktakarmány (áttételezett költség)
03. Vásárolt abrak és keverék takarmány (közvetlenül elszámolható)
04. Saját termelésű tömegtakarmány (áttételezett költség)
05. Vásárolt tömegtakarmány (közvetlenül elszámolható)
06. Egyéb takarmányok (közvetlenül elszámolható vagy áttételezett költség)
07. Állategészségügyi költségek (közvetlenül elszámolható)
08. Természetes és mesterséges termékenyítés költségei (közvetlenül elszámolható)
09. Teljesítményvizsgálat költségei (közvetlenül elszámolható)
10. Közvetlen marketing költség (közvetlenül elszámolható)
11. Közvetlen biztosítási költség (közvetlenül elszámolható)
12. Fenntartó és egyéb segédüzemek változó költsége (áttételezett költség – 61. 62. számlacsoportról)
13. Idegen gépi szolgáltatás költsége (közvetlenül elszámolható vagy áttételezett költség – 63. számlacsoportról)
14. Egyéb változó költség (közvetlenül elszámolható vagy áttételezett költség a 6. számlaosztályból)
15. Közvetlen munkabér (közvetlenül elszámolható)
16. Közvetlen munkabér közterhei (közvetlenül elszámolható)
17. Fenntartó- és segédüzemek állandó költségei (áttételezett költség 61. 62. számlacsoportról)
18. Értékcsökkenési leírás

- 19. *Egyéb állandó költség (áttételezett költség – 61. 62. 63. számlacsoportról fennmaradó)*
- 20. *Tevékenység általános költsége (áttételezett költség – 64. számlacsoport)*
- 21. *Gazdasági általános költség (áttételezett költség – 66. 67. 68. számlacsoport)*
- 22.
- 76. KÖLTSÉGHELYEK TERMELESI KÖLTSÉGEI (KÖLTSÉGHELYEK ELŐÁLLÍTOTT TERMÉKEI ÉS SZOLGÁLTATÁSAI ALAPJÁN TÖRTNŐ RÉSZLETEZÉSBE)**
- 78. EGYÉB TEVÉKENYSÉGEK KÖLTSÉGEI**
 - 789. *Nem mezőgazdasági termék előállítás költségei*
- 79. TEVÉKENYSÉGEK KÖLTSÉGEINEK ÁTVEZETÉSE**

8. SZÁMLAOSZTÁLY - ÉRTÉKESÍTÉS ELSZÁMOLT ÖNKÖLTSÉGE ÉS RÁFORDÍTÁSOK

81-82. BELFÖLDI ÉRTÉKESÍTÉS KÖZVETLEN KÖLTSÉGEI

811. Belföldi értékesítés elszámolt közvetlen önköltsége

A számla további bontását a 2. számlaosztály termékei alapján történik.

8119. Nem mezőgazdasági termékértékesítés elszámolt közvetlen önköltsége

812. Belföldi értékesítés eladott áruk beszerzési értéke

8121. Mezőgazdasági termékek ELABE

8122. Ipari és kereskedelmi termékek ELABE-ja

813. Belföldi értékesítés alvállalkozói teljesítményeinek értéke

8131. Mezőgazdasági tevékenység alvállalkozói teljesítményeinek értéke

8139. Nem mezőgazdasági tevékenység alvállalkozói teljesítményeinek értéke

83-84. EXPORTÉRTÉKESÍTÉS KÖZVETLEN KÖLTSÉGEI

831. Exportértékesítés elszámolt közvetlen önköltsége

A számla további bontását a 2. számlaosztály termékei alapján történik.

8319. Nem mezőgazdasági export termékértékesítés elszámolt közvetlen önköltsége

832. Exportértékesítés eladott áruk beszerzési értéke

8321. Mezőgazdasági termékek ELABE

8329. Ipari és kereskedelmi termékek ELABE-ja

833. Exportértékesítés alvállalkozói teljesítményeinek értéke

8331. Mezőgazdasági tevékenység alvállalkozói teljesítményeinek értéke

8339. Nem mezőgazdasági tevékenység alvállalkozói teljesítményeinek értéke

85. ÉRTÉKESÍTÉS KÖZVETETT KÖLTSÉGEI

851. Értékesítés költségei

852. Igazgatási költségek

853. Egyéb általános költségek

859. Nem mezőgazdasági tevékenységgel kapcsolatos közvetett költségek

86. EGYÉB RÁFORDÍTÁSOK

861. Értékesített immateriális javak, tárgyi eszközök nyilvántartás szerinti értéke

862. Követelésekkel, kötelezettségekkel kapcsolatos árfolyam-veszteségek

863. Szokásos mértéket meg nem haladó, eredményt csökkentő tételek

864. Céltartalék-képzés

865. Állami költségvetéssel elszámolt adók, illetékek

866. Önkormányzatokkal elszámolt adók, illetékek

867. Központi alapokkal elszámolt hozzájárulások

868. Ki nem emelt egyéb ráfordítások

869. *Nem mezőgazdasági tevékenység egyéb ráfordításai*

87. PÉNZÜGYI MŰVELETEK RÁFORDÍTÁSAI

871. *Pénzintézeteknek fizetendő kamatok*

8711. *Földterület vásárlására felvett hitelek kamatai*

8712. *Épületek vásárlására felvett hitelek kamatai*

8713. *Forgóeszközökre felvett hitelek kamatai*

8714. *Egyéb hitelek kamatai*

872. *Más vállalkozónak fizetendő kamatok*

8721. *Földterület vásárlására felvett hitelek kamatai*

8722. *Épületek vásárlására felvett hitelek kamatai*

8723. *Forgóeszközökre felvett hitelek kamatai*

8724. *Egyéb hitelek kamatai*

873. *Magánszemély részére fizetendő kamatok*

8731. *Földterület vásárlására felvett hitelek kamatai*

8732. *Épületek vásárlására felvett hitelek kamatai*

8733. *Forgóeszközökre felvett hitelek kamatai*

8734. *Egyéb hitelek kamatai*

874. *Deviza- és valutakészletek árfolyamvesztése*

875. *Pénzügyi befektetések leírása*

876. *Befektetett pénzügyi eszközök eladásának árfolyamvesztése*

877. *Értékpapírok árfolyamvesztése*

8771. *Értékpapírok leértékelésének árfolyamvesztése*

8772. *Értékpapírok eladásának árfolyamvesztése*

878. *Közös tevékenység átadott nyeresége, átvett vesztesége*

879. *Egyéb ki nem emelt pénzügyi műveletek ráfordításai*

8791. *Egyéb ki nem emelt pénzügyi műveletek ráfordításai a*

mezőgazdasági tevékenységgel kapcsolatosan

8792. *Nem mezőgazdasági tevékenység pénzügyi műveleteinek*
ráfordítása

88. RENDKÍVÜLI RÁFORDÍTÁSOK

881. *Mezőgazdasági tevékenységgel kapcsolatos rendkívüli ráfordítások*

889. *Nem mezőgazdasági tevékenységgel kapcsolatos rendkívüli ráfordítások*

89. NYERESÉGET TERHELŐ ADÓK

891. *Tevékenység eredménye utáni adó*

899. *Nem mezőgazdasági tevékenység eredménye utáni adó*

9. SZÁMLAOSZTÁLY - ÉRTÉKESÍTÉS ÁRBEVÉTELE ÉS BEVÉTELEK

91-22. BELFÖLDI ÉRTÉKESÍTÉS ÁRBEVÉTELE

A számalcsoport számláinak tagolását a 2. számlaosztály termékei határozzák meg.

93-94. EXPORTÉRTÉKESÍTÉS ÁRBEVÉTELE

A számalcsoport számláinak tagolását a 2. számlaosztály termékei határozzák meg.

95. FOGYASZTÁSI ADÓ

96. EGYÉB BEVÉTELEK

961. Tárgyi eszközök és immateriális javak értékesítésének bevétele

9611. Tárgyi eszközök értékesítésének bevétele

9612. Immateriális javak értékesítésének bevétele

962. Követelésekkel és kötelezettségekkel kapcsolatos árfolyam nyereség

963. Szokásos mértéket meg nem haladó eredményt növelő tételek

9631. Biztosítói kártérítés

9632. Kapott bírság, kötbér, késedelmi kamat

9634. Egyéb szokásos mértéket meg nem haladó eredményt növelő tétel

964. Céltartalékok felhasználása

965. Állami költségvetéssel elszámolt támogatások

9651. Agrártámogatások

a támogatás fajtájától függően tovább részletezethető

966. Önkormányzatokkal elszámolt támogatások

a támogatás fajtájától függően tovább részletezethető

967. Központi alapokkal elszámolt támogatások

a támogatás fajtájától függően tovább részletezethető

968. Kapott kompenzációs felár

969. Nem mezőgazdasági tevékenységgel kapcsolatos egyéb bevételek

97. PÉNZÜGYI MŰVELETEK BEVÉTELEI

971. Kamatbevételek pénzügyintézetektől

972. Kamatbevételek más vállalkozótól

973. Kamatbevételek magánszemélyektől

974. Deviza- és valutakészletek árfolyamnyeresége

975. Kapott osztalék, részesedés

976. Befektetett pénzügyi eszközök eladásának árfolyamnyeresége

977. Értékpapírok eladásának árfolyamnyeresége

978. Közös tevékenység átvett nyeresége, átadott vesztesége

979. Egyéb pénzügyi műveletek bevételei

9791. Egyéb pénzügyi műveletek bevételei

9792. Nem mezőgazdasági tevékenységgel kapcsolatos pénzügyi műveletek bevételei

98. RENDKÍVÜLI BEVÉTELEK

981. Mezőgazdasági tevékenységgel kapcsolatos rendkívüli bevételek

989. Nem mezőgazdasági tevékenységgel kapcsolatos rendkívüli bevételek